

Årsrapport 2009

Fylkesmannen i Troms

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 12
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 17
Kongehuset	Side 17
Miljøverndepartementet	Side 18
Landbruks- og matdepartementet	Side 22
Kunnskapsdepartementet	Side 40
Barne- og likestillingsdepartementet	Side 58
Justis- og politidepartementet	Side 61
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 66
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	Side 70
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 74
Statens Helsetilsyn	Side 92
Samferdselsdepartementet	Side 95
Utenriksdepartementet	Side 95
Kultur- og kirkedepartementet	Side 96
Fomyings- og administrasjonsdepartementet	Side 96
Endringer i årsrapporten	Side 101

År 2009 har for Fylkesmannen i Troms vært et krevende, men spennende år. Våre medarbeidere har vist høy arbeidsmoral i spenningsfeltet mellom store forventinger fra oppdragsdepartementene/direktoratene og de tildelte ressurser.

Embetets ansatte har høy kompetanse innfor sine fagfelt, men utfordres ofte på å finne balansepunktet mellom overordnet nasjonal politikk og lokale tilpasninger. Dette reflekteres også i vår visjon om at kunnskap om lov- og regelverket, i kombinasjon med klokskap, dvs skjønnet, best sikrer innbyggernes rettsikkerhet. Våre ansatte er også svært bevisst på at vi som saksbehandlere og rettsikkerhetsinstans innenfor svært varierte fagområder skal ha enkeltindividets interesser i fokus. Vår målsetting er at "ingen Tromsværing er så liten at ikke Fylkesmannen ser ham eller henne".

Oppdragsgivernes forventinger innenfor et stort antall prioriterte områder er svært krevende. Likevel har vi i 2009 valgt å sette noen egne overordnede hovedfokus høyt på dagsorden overfor kommunene, og hvor flere av våre avdelinger må samhandle. Erfaringene så langt er at både i eget hus og i kommunene har man oppnådd mer kostnadseffektiv samhandling, til beste for innbyggerne.

I 2009 har "*Sjumilsteget til barn og unges beste*" bidratt til at kommunene har sett på sin evne til tverrfaglig samhandling. Vårt tverrfaglige fokus på "*landskap og areal -fra planlegging til vern og bruk*" gir nå synlige resultater i kommunene i form av bedre areal- og kommuneplaner. Det fjerde fokusområdet er "*Omsorgsplan 2015*", og her gjøres mye godt arbeid, men demografiske, kompetansemessige og økonomiske utfordringer stiller kommunene ovenfor meget store utfordringer i årene som kommer.

Fylkesmannen takker alle våre samarbeidspartnere for de utfordringer dere stiller oss overfor. Til gjengjeld ser vi nødvendigheten av å bli enda bedre på å prioritering, så vel som å lete etter nye måter å løser oppgavene på. I så måte er fornyelse og ansvar to nøkkelord for vårt arbeid.

Tromsø, 26. februar 2010

Svein Ludvigsen

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket – generelt

Hovedprioriteringer 2009

Fylkesmannen kan vise til høy aktivitet også i 2009. Hvert år velger vi enkelte områder som gis ekstra oppmerksomhet og innsats. I 2009 var våre særskilte satsningsområder:

- Barn og unges oppvekstvilkår og psykiske helse
- Landskap og areal – vern og bruk.
- Taktskifte i landbruket – næringsutvikling og innovasjon
- Omsorgsplan 2015 – framtidens omsorg i Troms

Økonomi og demografi

Folketallet i Troms fylke sett under ett økte med 674 personer i 2009 (fra 1. januar til og med 3. kvartal). 9 kommuner hadde vekst i folketallet i denne perioden. Det var ved utgangen av 2009 156 227 innbyggere i Troms. Fra 2002 til 2009 økte folketallet i Troms med 3 %, mens Nordland og Finnmark i samme tidsrom hadde en reduksjon på hhv. 0,6 % og 1,4 %. Den demografiske trenden i Troms er at mange småkommuner sliter med betydelig befolkningsreduksjon. Kommunene Bjarkøy, Ibestad, Gratangen, Torsken og Berg har alle hatt en årlig reduksjon i folketallet på rundt 1 prosent i perioden 2002-2009, noe som må betegnes som dramatisk. Mange av de mindre kommunene sliter også med lav kvinneandel og dette medvirker til tilbakegangen i befolkningen. Videre har 18 av Troms-kommunene en høyere andel eldre over 80 år enn landsgjennomsnittet. Kommunene Tromsø, Harstad, Bardu, Sørreisa, Lenvik og Storfjord hadde vekst i folketallet i perioden 2002-2009.

Hoveddelen av kommunenes inntekter bestemmes av befolkningens størrelse og alderssammensetning, og kommuner med stor nedgang i folketallet får også stor reduksjon i driftsinntektene. Mange av disse kommunene får problem med å tilpasse nivået på tjenesteproduksjonen til den reduserte inntektsrammen og vil derav kunne opparbeide driftsunderskudd. De svake økonomiske resultatene i 2007 ble ytterligere forverret i 2008, både på landsbasis og i Troms fylke. Kun 7 av 25 kommuner i Troms fikk positivt netto driftsresultat i 2008. Driftsresultatet for 2009 forventes å bli bedre enn for 2007 og 2008. Flere kommuner har meldt om bedre resultat enn forventet, og noe av forklaringen er lavere rente og lavere pensjonskostnader.

Andelen av kommunene som er ROBEK kommuner (register for betinget godkjenning og kontroll) er høyere i Troms enn landsgjennomsnittet. Det var pr. 31.12.2009 seks Troms-kommuner i registeret.

Svært mange av fylkets kommuner har en netto lånegjeld per innbygger som er høyere enn landsgjennomsnittet. 6 kommuner har opp mot dobbelt så høy netto lånegjeld per innbygger som landsgjennomsnittet. Den høye lånegjelden gjør kommunene i Troms ekstra sårbare for økning i rentenivået.

De aller fleste kommunene i Troms har liten eller ingen reserve av frie fond og har dermed svært begrenset økonomisk handlingsrom. Flerre kommunene sliter fortsatt med å betale løpende forpliktelser og er avhengig av høye driftskreditter for å klare dette.

Erfaringer fra tilsyn og klagesaksbehandling

Fylkesmannens erfaringer fra tilsyn viser jamnt over positive. Fylkesmannen har god og løpende dialog med kommunene. Dette er i seg selv et godt grunnlag for et dialogbasert tilsyn, som kommunene i en viss grad etterspør og som bidrar til kvalitetsutvikling av tjenestene. Fylkesmannen etterlyser forøvrig en vurdering av kost-/nytte-forholdet for det høye antall pålagte tilsyn i f eks barnevernsinstitusjoner. Forøvrig nevnes et utvalg av Fylkesmannens erfaringer fra våre tilsyn:

- Fylkesmannen gjennomførte 86 tilsynsbesøk i barnevernsinstitusjonene. Flere begrunnede meldinger er fulgt opp, men ingen pålegg ble gitt. I systemrevisjonene ble det gitt 3 avvik og 9 merknader.
- I Troms er det nå samarbeid om interkommunalt barnevern i 12 av fylkets kommuner.
- Antall klager på barnevernet i 2009 var 59% mindre enn i foregående år.
- Alle kommuner har nådd målet om full barnehagedekning, men Fylkesmannen erfarer at det er et stort behov for å bevisstgjøre kommunene på rollen som barnehagemyndighet.
- Det er fortsatt de største kommunene og deres nabokommuner som har størst mangel på førskolelærere.

- Tilsyn på utdanningsområdet har bidratt til større regelverksetterlevelse blant skoleeierne.
- Fylkesmannen opplever en større bredde i type klagesaker på utdanningsrområdet enn tidligere, og økende antall bekymringsmeldinger knyttet til elevenes opplæringstilbud og skolemiljø.
- Embetet har mottatt en rekke klager og henvendelser som gjelder skolestruktur.
- Skoleeierne er for lite involvert i gjennomføringen av nasjonale prøver.
- 23 av 25 kommuner har etablert koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering i helsesektoren.
- Tilsyn i både spesialist- og kommunehelsetjenesten viser at individuelle planer er mangelfullt utredet og ikke alltid brukt som redskap i behandlingsprosessen.
- Folkehelse et godt innarbeidet i Fylkesplan for Troms 2010-2013.
- Partnerskap for folkehelse har nå 15 av 25 kommuner, og dekker 80% av fylkets befolkning, men politisk og administrativ ledelse i kommunene er lite engasjert i folkehelsearbeidet.
- Fylkesmannen erfarer at rutiner og organisering ofte kommer på plass før tilsyn gjennomføres, og at veiledning og opplæring blir etterspurt i tilknytning til tilsynsbesøkene.
- Fylkesmannen behandlet 143 klager etter lov om sosiale tjenester, med saksbehandlingstid fra 2 uker til 2 mndr for de aller fleste av sakene.
- Helsetilsynet behandlet 120 klager på behandling ved UNN HF.
- Harstad er eneste kommune som har etablert helsestasjon for eldre.
- 6 overformynderier har ikke sendt inn regnskap for 2009.
- En stor del av kommunene har ikke rullert kommuneplanene innenfor gjeldende frist.

Planlegging, landbruk, miljø og samfunnsikkerhet

Planområdet var en av våre prioriterte oppgaver for året, og Fylkesmannen har hatt som ambisjon å bidra til bedre status for kommunal planlegging. Det er etablert godt samarbeid med kommunene og med Fylkeskommunen, og det er gjennomført en rekke kompetanseutviklingstiltak i løpet av året. Jordvernet er særskilt vektlagt gjennom løpende saksbehandling for fylkeslandbruksstyret. Det er etablert en egen planportal som er tilgjengelig for kommunene, og som skal bidra til økt kvalitet i planprosessene. Fylkesmannen har i løpet av året utviklet første utgave av en regional ROS-analyse for fylket. Denne har også bidratt til å utfordre regionale statlige sektoreter innen planlegging og samfunnsikkerhet. På landbruksområdet er det meget store utfordringer knyttet til dramatisk nedgang i produksjonsvolum og antall driftsheter. Den kanskje største utfordring på miljøområdet har vært prosessene knyttet til verneområder. Troms fylke er noe forsinket i forhold til fremdriftsplan for gjennomføring av nasjonalparkplanen. Vår erfaring er imidlertid at det har avgjørende betydning at verneprosessene gis god lokal forankring og at det gis god og omfattende informasjon til befolkningen og kommunene i forbindelse med vernesaker.

Om driften av embetet

Saksbehandlingstiden for sosialklagesaker var i snitt 40 dager og for saker etter plan- og bygningsloven 76 dager. Antall journalposter inn/ut var: 31 779 saker

Fylkesmannen i Troms var i 2009 organisert med 5 fagavdelinger og 3 stabsenheter.

Lenke til organisasjonskart: <http://www.fylkesmannen.no/listeKat.aspx?m=3916&amid=3097774>

Ledergruppen

Ledergruppen består 10 personer: hvorav 4 er kvinner

Medarbeiderne

Våre medarbeidere har høy faglig kompetanse sammensatt av høyere utdanning fra universitet og/eller høgskole, samt solid praktisk erfaring. I embetet finnes en rekke ulike fagfelt og spisskompetanser. Til tross for et relativt stramt budsjett har våre ansatte gjennom sin innsats overholdt krav til saksbehandlingstider og øvrige leveringsfrister i 2009.

I 2009 hadde vi 115 ansatte i hel- og delstillinger, herav 60% kvinner. Sykefraværet var 5%. Turnover i faste stillinger var 5,2 %, en nedgang i forhold til tidligere. Vi er nå på samme nivå som i 2006.

Ved utlysning av faste stillinger og engasjementer har vi hatt tilstrekkelig og godt kvalifiserte søkere i søkermassen.

Organisasjonsutvikling og arbeidsmiljø

2009 har vært et år preget av innsats og omtanke for å utvikle organisasjonen videre, vi kan nevne

- organisasjonsjustering - opprettelse av ny avdeling og omfordeling av oppgaver
- intern flytting av 2 avdelinger
- intern brukerundersøkelse
- ekstern brukerundersøkelse mot kommunene
- personalseminarer med hovedtema: godt norsk og omdømmebygging

Verdier

Våre verdier er kunnskap - klokskap - rettssikkerhet.

Bevissthet hos alle medarbeidere og ledere rettleder oss i arbeidet og i kontakt med våre brukere, oppdragsgivere og kollegaer.

Økonomi

Embetet fikk en styrking av øremerkede midler over kap 1510.01 på totalt NOK 1,7 mill. I tillegg fikk enkelte av våre fagavdelinger en økning i fag- og prosjektmidler over andre kap. Det tar tid å gjennomføre tilsetninger, noe som i hovedsak er årsaken til at vi 2009 kan vise til et beregnet årsresultat (mindreforbruk) på kr 2,1 mill.

Regnskap 2009

INNTEKTER

Bevilgning FAD	54 368 228
Div. komp. FAD	441 000
Div. inntekter	4 943 316
<u>Årsresultat 2008</u>	<u>1 017 000</u>
SUM	60 769 544

UTGIFTER

Lønn og godtgjørelser	37 909 779
Husleie/bygningsdrift	10 194 870
<u>Andre driftskostnader</u>	<u>10 552 565</u>
SUM	58 657 214

Årsresultat 2009, beregnet   2 112 330

Avsatt videreføring 2 prosjekter i 2010   870 884

1.2 Rapportering på ressursbruk

1.2.1 Embetet som helhet

Kommentar: På det administrative området er vi hatt 2 delvise langtidssykemeldinger. Dette er trukket fra i ukeverkene.

Departement	FMTR	Sum
-------------	------	-----

	1510 Fagdep.		1510 Fagdep.	
Kongehuset	33		33	0
Miljøverndepartementet	537	135	537	135
Landbruks- og matdepartementet	565		565	0
Kunnskapsdepartementet	349	108	349	108
Barne- og likestillingsdepartementet	188		188	0
Justis- og politidepartementet	186		186	0
Kommunal- og regionaldepartementet	94		94	0
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	23	85	23	85
Helse- og omsorgsdepartementet	341	111	341	111
Statens Helsetilsyn	353		353	0
Samferdselsdepartementet	3		3	0
Utenriksdepartementet	4		4	0
Kultur- og kirkedepartementet	4		4	0
Fornyings- og administrasjonsdepartementet	1		1	0
Administrasjon	699	2	699	2
Embetsledelse	90	2	90	2
Sum:	3470	443	3470	443

1.2.2 Det administrative området

Område	FMTR		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Embetsledelse (FM og ass. FM)	90	2	90	2
Administrativ ledelse (adm sjef el. tilsvarende)	43	2	43	2
Arkiv	134		134	0
Regnskap og lønn	162		162	0
Personal	58		58	0
IKT	79		79	0
Informasjon	30		30	0
Ekspedisjon/forværelse	193		193	0
Statens hus (vaktmester, kantinge, sentralbord, renhold mm)			0	0
Landsdekkende oppgaver på administrativt område			0	0
Sum:	789	4	789	4

1.3 Andre forhold

Prosjekt: Samarbeid og medbestemmelse (oppdragsgivere er FAD og Hovedsammenslutningene)

Fylkesmannen i Troms leder nettverket i region Nord dvs. Finnmark/Nordland/Troms, og har som mål å fremme kompetanse og kunnskaper om anvendelse av Hovedavtalen i staten.

Prosjektet startet høsten 2007 og avsluttes ved utgangen av 2010. Hovedaktiviteten er å etablere arenaer for kunnskapsformidling der arbeidsgivere og tillitsvalgte i statlige virksomheter deltar. Prosjektet er både utviklings- og tiltaksrettet.

Adm sjef har brukt 1,5 månedsverk på ledelse av prosjektet i 2009.

Nettverksrepresentantene er: Synnøve Eide/LO stat, Åsa Hellem/YS stat, Egil Børge Mikalsen/Forskerforbundet, Sofus Olsen/Mattilsynet, Olav Sara Nikkinen/Samisk vgs, Trond Jørgensen/Nav, Ethel Seljevold/Fylkesmannen i Troms (nettverksleder), Sture Elvevold/Fylkesmannen i Nordland.

Innkjøp - anbud

Fylkesmannen i Troms har i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland gjennomført anbud på hotell- og reisebyråavtale.

Miljøtiltak

FM Troms ble sertifisert som miljøfyrtårn i 2008, en sertifisering som varer i 3 år.

Vår rekvisitaportefølje er omarbeidet til miljøvennlige produkter, så langt det lar seg gjøre.

Vi etablerte eget møterom for toveis lyd/bilde kommunikasjon høsten 2009. 15 (av 25) kommuner i Troms har eget studio for toveis lyd/bilde, dette er en svært viktig faktor for å kunne utnytte teknologien og spare miljøet.

Brukerundersøkelse

Det ble vinteren 2009 gjennomført elektronisk brukerundersøkelse mot kommunene i Troms. Resultatene fra denne undersøkelsen ble sammenlignet med en lik undersøkelsen fra 2003. Målgruppen var politisk ledelse, rådmann/adm sjef og sektorleder, enhetsleder el lign. Fylkesmannen mottak 115 svar på undersøkelsen.

Måleparametre indikerte hvor fornøyd brukeren var med vår (vurdering 1-6):

- Tilgjengelighet: score 4.6
- Serviceinnstilling: score 4.9
- Saksbehandlingstid: score 4.3
- Saksframstilling: score 4.8
- Fagkompetansen: score 4.9
- Hjemmeside: score 4.2

Brukerundersøkelsen gir gode tilbakemeldinger på kommunenes kontakt med Fylkesmannen. Høyest score får serviceinnstilling, saksframstilling og de ansattes fagkompetanse, men to forbedringsområder synes å være de ansattes tilgjengelighet og nytten av Fylkesmannens hjemmeside. Tilbakemeldingene på Fylkesmannens veilednings- og kompetanseutviklingstilbud er gode.

Fylkesmannen har utarbeidet ulike tiltak for å forbedre flere innsatsområder, bla tilgjengelighet og hjemmesiden.

Informasjon

Fylkesmannen i Troms har i 2009 hatt en informasjonsrådgiver i 100 prosent stilling hele året og en informasjonsrådgiver i engasjement i 100 prosent stilling f.o.m. mars t.o.m. desember 2009. Hovedoppgavene til disse stillingene er knyttet til embetets dialog og samordningsoppgaver i forhold til kommunene i Troms. Informasjonsrådgiver har deltatt på løpende dialogmøter med kommunene, kommunemøter, ulike konferanser og det årlige januarmøtet.

Fylkesmannen i Troms hadde i 2009 særlig fokus på tre hovedsatsinger i embetet. Disse satsingene var 1) Sjumilssteget for barn og unges beste 2) Takstskifte i landbruket 3) Verneprosesser i Troms. I enkelte av disse prosessene har informasjon hatt oppgaver som koordinator/prosjektleder, og i andre prosesser bidratt som støttespiller til avdelingene.

Fylkesmannen i Troms har i 2009 satt fokus på klart språk hos de ansatte i embetet. Det er gjennomført språkevaluering, personalmøte med språktema og rådgivning i avdelingene. Informasjon ledet dette arbeidet.

Informasjonsrådgiver har utover dette vært involvert i løpende kommunikasjonsoppgaver knyttet til alle avdelinger og staber hos Fylkesmannen i Troms. En del av ressursen er også benyttet til å arbeide med internkommunikasjon på embetet.

Sjumilssteget for barn og unges beste

Sjumilssteget for barn og unges beste har som målsetning å få kommunene i Troms til å gi bedre og mer samordna tjenester til barn og unge.

Sjumilssteget fase I:

Sjumilssteget tar utgangspunkt i sju områder i FN's barnekonvensjon som er sentrale i de kommunale tjenestene til barn og unge. De sju artikkelområdene i Sjumilssteget er:

1. Medbestemmelse (artikkel 12)
2. God omsorg (artikkel 18)
3. Særskilt vern og støtte (artikkel 20)

4. Vern mot overgrep (artikkel 34 og 36)
5. Fullverdig liv (artikkel 23)
6. God helse (artikkel 24)
7. God utdanning (28 og 29)

Sjumilssteget fase I bygger på fem hovedpilarer:

1. En egenrapportering av status for FNs Barnekonvensjon i kommunene i Troms.
2. Tverrfaglige utviklingsprosjekter for barn og unge i kommunene.
3. Fokus på økt medvirkning for barn og unge i kommunal forvaltning.
4. Oppmerksomhet og fokus på FNs barnekonvensjon og arbeid for barn og unge i Troms fylke.
5. Dialog og samarbeid med frivillige organisasjoner.

1. Egenanalyse

Sjumilssteget startet med en egenanalyse hvor Fylkesmannen i januar 2009 sendte ut et sett med spørsmål knyttet til de sju utvalgte artikkelområdene i FNs barnekonvensjon. Disse spørsmålene er en konkretisering av artiklene i FNs barnekonvensjon som kommunene kan vurdere sitt tjenestetilbud opp mot.

Fylkesmannen sendte ut spørsmålene til kommunen som det første brevet fra embetet i 2009. Sjumilssteget ble dermed sak 1/2009 for Fylkesmannen i Troms, noe som ble brukt til å signalisere viktigheten av dette arbeidet.

Kommunene i Troms fikk et halvt års frist til å gjøre en egenanalyse med utgangspunkt i spørsmålene i Sjumilssteget. Fylkesmannen oppfordret til at analysen skulle utføres som en tverrfaglig prosess i kommunen, hvor flere sektorer sammen vurderte tjenestetilbudet innenfor de ulike artikkelområdene. Målsetningen var å forankre arbeidet i flere sektorer, bevisstgjøre rundt oppfølgingen av barnekonvensjonen og bidra til tverrfaglig samarbeid mellom tjenester.

Fylkesmannen mottok rapport fra 24 av 25 kommuner i Troms. Rapportene ble gjennomgått av en arbeidsgruppe som systematiserte funnene. Det ble utarbeidet en matrise med funn for alle kommunene, og en sammenfattende rapport med de viktigste funnene. Rapporteringen ble presentert på Sjumilsstegkonferansen 2009.

Flere kommuner har gjennomført en god prosess for å komme fram til kommunens egenanalyse. Andre rapporter bar preg av at arbeidet var utført av en enkelt ansatt (gjærne rådmannen). Fylkesmannen ser at uavhengig av metode for egenanalyse har flere kommuner fortsatt tekningen rundt barnekonvensjonen og samordna tjenester til barn og unge etter at rapporteringen var gjennomført. Det synes likevel å være viktig å aktivisere flere sektorer i kommunene når egenanalysen skal gjennomføre, samt at dette arbeidet er godt forankret hos rådmannen og den politiske ledelsen. Fylkesmannen oppfordret til politisk behandling av egenanalysen, og at denne ble fulgt opp med relevante tiltak.

2. Tverrfaglige utviklingsprosjekter i kommunene

Fylkesmannen i Troms besluttet at ved tildeling av prosjektmidler for 2009 ville tverrfaglige prosjekter som bidrar til å utvikle og forbedre kommunens arbeid for barn og unge bli prioritert. Prosjekter som var planlagt gjennomført som et samarbeid mellom to eller flere kommune ble vurdert som særlig positive. Det ble i 2009 bevilget 2,3 millioner kroner til slike prosjekter i kommunene i Troms.

3. Medvirkning for barn og unge

I perioden hvor kommunene utførte sin egenanalyse fulgte Fylkesmannen i Troms opp Sjumilssteget gjennom flere mindre arrangementer som bidro til medvirkning i Sjumilssteget for barn og unge i fylket.

1. Møte med regionrådene i Troms

Fylkesmannen bad om å få møte i regionrådene i Troms for å informere ordførere og rådmenn om Sjumilssteget og framdriften i prosjektet. Til disse møtene inviterte vi med representanter for de lokale ungdomsrådene som fortalte regionrådet om positive og negative sider ved å vokse opp i regionen.

2. Rundbordskonferanse

Fylkesmannen inviterte til rundbordskonferanse hvor temaet var: Tar vi godt nok vare på ungene våre i Troms? På dette møtet deltok Barneombud Reidar Hjermann, politiet, ordførere og rådmenn, kirken, ungdomsråd og lokale ressurspersoner.

3. Møte med ungdommens fylkesråd

Fylkesmannen bad om møte med ungdommens fylkesråd for å presentere innholdet i Sjumilssteget. På møtet fikk ungdommens fylkesråd i oppdrag å drøfte hvordan de opplevde kommunenes etterlevelse av barnekonvensjonen, med utgangspunkt i artikkelområdene i Sjumilssteget. Dette arbeidet ble presentert under Sjumilsstegkonferansen 2009.

4. Unge forskere

Fylkesmannen kontaktet to skoler i Troms og spurte om de ville utføre litt forskning for Fylkesmannen. Oppdraget var å studere hvordan ungdom i deres kommune syntes det var å vokse opp der. Dette arbeidet ble presentert under Sjumilsstegkonferansen 2009.

5. Barnekunstutstilling

Fylkesmannen kontaktet utvalgte skoler og barnehager i fylket og spurte om de ville tegne og skrive dikt om barnekonvensjonen og hvordan det er å vokse opp. Dette materialet ble stilt ut under Sjumilsstegkonferansen 2009.

6. Profilering i media

Fylkesmannen har jobbet bevisst med profilering av Sjumilssteget i lokale og nasjonale medier. Lokalt/regionalt har satsingen fått god mediedekning, mens den nasjonale dekningen har vært liten. Mediedekningen har bidratt til å sette arbeid for barn og unge på dagsordenen blant folk, men særlig på politisk og administrativt nivå i kommunene.

4. Oppmerksomhet og fokus på FNs barnekonvensjon og arbeid for barn og unge i Troms

Ut over de særlige arrangementene i regi av Sjumilssteget, ble konvensjonen og arbeidet rundt Sjumilssteget presentert for kommunene som ett av flere tema i ulike fagkonferanser på oppvekst-, helse-, sosial- og barnevernområdet. Temaet ble også tatt opp i konferanser knyttet til satsingen "Inn på TUNET". Inn-på-tunet-prosjektet har i 2009 også gitt viktige bidrag til Sjumilssteget ved å presentere gode eksempler på hvordan man kan lykkes med utradisjonelt forebyggende arbeide for barn.

Sjumilssteget har videre vært presentert for Høgskole- og Universitetsmiljøer, for Bufetat i Region Nord, for tjenester på Svalbard og for øvrige fylkesmannsembeter.

Følgende tiltak er iverksatt for å skape oppmerksomhet rundt FNs barnekonvensjon og arbeid for barn og unge:

1. Sjumilsstegkonferansen 2009

Fase I av Sjumilssteget ble avsluttet med Sjumilsstegkonferansen 2009. Dette er en tverrfaglig konferanse over to dager, lagt til 20 års dagen for opprettelsen av FNs barnekonvensjon 19. og 20. november 2009. På konferansens første dag var fokus rettet mot barn og unges oppvekst - fra barnehage til videregående skole – og spørsmålet "Kan tidlig, tverrfaglig innsats bidra til mindre frafall i videregående skole?".

På konferansens andre dag presenterte ungdommens fylkesråd, Manndalen skole (Kåfjord kommune) og Hagebyen skole (Harstad kommune) resultatene av sine undersøkelser av oppvekstvilkårene for bar og unge i Troms fylke, Kåfjord og Harstad kommuner. Barneombudet holdt innlegg om FNs barnekonvensjon og Fylkesmannen i Troms presenterte resultatene fra kommuneanalysen. I tillegg ble det avholdt kakefest for FNs barnekonvensjon.

2. Festforestilling "Til barnas beste"

På Sjumilsstegkonferansens første dag ble det i samarbeid med UKM Troms arrangert en festforestilling til FNs barnekonvensjon. På scenen stod ungdommer fra Troms, Møre og Romsdal og Hedmark. Forestillingen bestod av kunstneriske innslag fra UKM og appeller holdt av UNICEF, Redd barna, Røde kors, Voksne for barn, FN-sambandet og Kirkens bymisjon.

3. Folkemøte "Du kan være den ene"

På Sjumilsstegkonferansens første dag ble det også arrangert folkemøte for UNICEF prosjektet "Du kan være den ene". Folkemøtet rettet fokus på betydningen av at også "vanlige" folk bryr seg om og engasjerer seg for de barna som er i ferd med å falle utenfor.

4. Lenvik kommune pilotkommune

Lenvik kommune ble i 2009 utpekt som pilotkommune for Sjumilssteget i Troms, og har mottatt midler fra

Fylkesmannen til å ansette en prosjektleder. Lenvik kommune vil bruke midlene til å utvikle et system for mer helhetlige tjenester til barn og unge og deres familier.

5. Mediedekning

Sjumilssteget har bidratt til økt medieoppmerksomhet for FNs barnekonvensjon og kommunenes arbeid for barn og unge. Det har vært en rekke oppslag i lokale og regionale medier fra satsingen ble lansert i januar 2009 og fram til Sjumilsstegkonferansen 19. og 20. november 2009.

Fylkesmannen i Troms innledet et samarbeid med avisa Nordlys hvor de lørdag 14. november 2009 trykket en artikkel over seks sider som satte fokus på de sju artikkelområdene i Sjumilssteget.

5. Dialog og samarbeid med frivillige organisasjoner

Sjumilssteget har hatt som ambisjon å styrke samarbeidet mellom kommunene og de frivillige organisasjonene i Troms. Sjumilssteget er benyttet som arena for å koble kommunene og frivillig sektor, samt å løfte fram mulige synergieffekter av økt samarbeid.

Det er gjennomført møter hvor Fylkesmannen har presentert Sjumilssteget for organisasjonene. De frivillige organisasjonene ble også invitert til å holde appell under festforestillingen 19.11.2009. De frivillige organisasjonene stod på stand under Sjumilsstegkonferansen.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgåver. Fornyning av offentleg sektor

Det har i 2009 vært gjennomført samorning ifm innføring av ny plan- og bygningslov, i form av kurs og konferanser. Dette vil fortsette i 2010. Innenfor området samfunnsikkerhet og beredskap, har det vært gjennomført utstrakt samordning regionalt og lokalt ifm iverksetting av tiltak og i forbindelse med kontinuitetsplanlegging.

2.2 Velferd, helse og personleg tenesteyting

Helsetilsynet/Helseavdelingen har i 2009 brukt mye resursser på Influenza A - pandemien. På Helsetilsynsoppgavene med klagesaksarbeid, og systemrevisjoner har produksjonen derfor blitt noe redusert i forhold til tidligere år. Arbeidet med pasientrettighetslovens nye kapittel 4A har vært krevende. Avdelingen har brukt mye resursser både på undervisning i lovverket og utvikling av saksbehandlingen på dette feltet.

Fylkesmannens inntrykk er at NAV-kontorene har kommet godt i gang med implementering av kvalifiseringsprogrammet. Troms fylke er blant dem som oppnådde de måltallene for 2009. Fylkesmannen har også gode erfaringer med bruk av lokale kompetanseveiledere. Veilederne, som er ansatt i de tre største NAV-kontor i fylket, vil også være en styrke for kompetansen på området når prosjektperioden er over i 2011.

Kvalifiseringsprogrammet må imidlertid følges opp i årene fremover. Fylkesmannen regner ikke med at det vil bli mange klagesaker, slik at oppfølging i form av tilsyn og veiledning blir mer sentralt. Det må presiseres og sikres at dem som oppfyller vilkårene og har rett på program, får nødvendig informasjon og tilbud om program av god kvalitet. Vi registrerer at særlig mindre kommuner har en utfordring når det gjelder å utvikle flere konkrete tiltak som kan inngå i individuelle program. Det må også synliggjøres hvordan bruk av kvalifiseringsprogram eventuelt og på sikt kan bidra til besparelser for kommunene.

I forbindelse med ”Kunnskap og brubygging” ble det opprettet faglige fora i fylket, med ansatte fra de lokale sosialkontorene. Disse fora er ikke lenger i drift etter NAV-reformen. Eksisterende fora er nå knyttet opp mot tema, slik som boligsosialt arbeid og økonomisk rådgivning. Nye fora og nettverk er i støpeskjeen, og det er en utfordring for Fylkesmannen fremover å bidra til hensiktsmessige løsninger. Det blir viktig å ta utgangspunkt i de behov som lokale NAV-ledere presenterer. Fylkesmannen i Troms og NAV Troms har et godt samarbeid knyttet til felles kompetansetiltak.

I 2009 orienterte Fylkesmannen i flere sammenhenger om ny lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen, herunder på samling for alle fylkets NAV-ledere. Informasjon om ny lov må også gis i 2010. Etter vårt syn er det viktig å få frem at loven også understreker NAV-kontorets delansvar for de *generelle* oppgavene kommunene har. Det er også viktig å sikre at NAV-kontorene har det nødvendige samarbeid med resten av det kommunale tjenesteapparat. Dette har vi utdypet i egen artikkel i vår Helse- og omsorgsmelding for 2009.

Fylkesmannen har i perioden 2005 til 2009 gjennomført tilsyn med overformynderiene i 17 av fylkets 25 kommuner. De siste årene har utplukkingen av overformynderiene skjedd ut fra risiko- og sårbarhetsvurderinger. Fylkesmannen har som mål å videreføre tilsynet, med ca 5 årlige tilsyn inntil den nye vergemålsloven trer i kraft. Vi har fått svært gode tilbakemeldinger fra overformynderiene på våre tilsyn, som oppleves som mer nyttig enn tradisjonelle konferanser og kurs.

2.3 Oppvekst, barnehagar, utdanning og likestilling

Fylkesmannen har lagt vekt på samarbeid og sammenheng i utdanningsløpet fra barnehage til videregående. Dette har vært tema både i møte med kommuner og samlinger for hele sektoren.

Barnehageområdet

Fylkesmannen anser at retten til barnehageplasser jf endringen i barnehageloven § 12a er oppfylt i alle

kommunene i Troms fylke. Høsten-08 og våren 09 ble den nye bestemmelsen i barnehageloven om rett til barnehageplass tatt opp i møte med kommunene som barnehagemyndighet. Her satte vi og fokus på betydningen av å dimensjonere barnehagetilbudet for å imøtekomme og opprettholde retten. Videre har vi i 2009 gjennom dialog, møter med regionale kontakter og jevnlig tilbakemeldinger fra kommunene på e-post holdt oss oppdatert om utviklingen på området. Vi har også vært i dialog med departementet omkring kommuner som det kunne se ut for ikke hadde oppfylt retten, men hvor dette ikke stemmer etter nærmere undersøkelser. Alle kommuner har per i dag nådd målet om full barnehagedekning. Ved utgangen av 2009 var dekningsprosenten for barn i alderen 1-5 år 90,9%, en økning på 2,4 % fra 2008. For barn i alderen 1-2 år har vi en dekningsprosent på 82,1 %, - en økning på 3,3 % fra forrige år. Antall barnehager i fylket har hatt en nedgang de siste årene til tross for at det er en økt dekningsprosent og flere barn i barnehagene. Dette skyldes at mange kommuner organiserer barnehagene som større enheter og nedlegger flere familiebarnehager. I dag er det 257 barnehager i fylket, hvorav 170 er offentlige og 87 private.

Vi har imidlertid en del henvendelser fra foreldre i presskommuner som ikke har fått barnehageplass fordi deres barn ikke hadde rett til plass ved siste opptak. Vi har stor bekymring for andelen pedagoger i barnehagene. Antall dispensasjoner fra utdanningskravet har økt betydelig de siste årene, fra rundt 60 fr 3-4 år siden til nå 150.

Fylkesmannen har gjennomført kontaktmøter med kommunene og regionale kontakter for å iverksette kompetansetiltak i tråd med strategiplanen for kompetanseutvikling på barnehagesektoren. Vi har også hatt et nært samarbeid med Universitetet i Tromsø omkring kompetanseutvikling og med Høgskolen i Oslo(NAFO) i forbindelse med prosjektet "Språklig og kulturelt mangfold i barnehagen". Vi har i samarbeid med Universitetet og KD avholdt en stor barnehagekonferanse om St. meld. 41 om kvalitet i barnehagen. Ut over dette har Fylkesmannen gjennom regionkontakter og fag- og kontaktmøter gitt kommunene som barnehagemyndighet informasjon om barnehageloven med et spesielt fokus på kommunen som barnehagemyndighet.

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn som systemrevisjon med seks kommuner og hatt to hendelsesbaserte tilsyn. Tema har også i 2009 vært kommunenes tilsyn med barnehagene, kommunen som godkjenningsmyndighet og kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning. To av de ovennevnte tilsynene ble avvirket i fellesskap med tilsyn på skoleområdet.

Utdanningsområdet

Omfanget av tilsyn har økt på utdanningsområdet. I 2009 gjennomførte vi 19 tilsyn. vi har signalisert til kommunene at de må påregne ett tilsynsbesøk i året fra oss dersom vi skal fylle omfangskravet til tilsyn både på skole - og barnehageområdet.

Vi mener at vi gjennom årets tilsynsvirksomhet har bidratt til en større regelverksetterlevelse blant skoleeierne i Troms. Embetets tilsynsvirksomhet har satt fokus på utvalgte deler av regelverket. Regelverksetterlevelsen på disse utvalgte områdene er blitt vesentlig større etter gjennomførte tilsyn.

Embetet har i 2009 satt fokus på kompetanseheving blant de ansatte som driver tilsynsvirksomhet. Det er blant annet gjennomført metodekurs i systemrevisjon. Embetet har videre etablert interne areaner for arbeidet med tilsyn og involvert flere medarbeidere i tilsynsarbeidet. Dette har etter embetets mening bidratt til en større kvalitet på tilsynsarbeidet og er med på å sikre Fylkesmannens legitimitet blant relevante aktører.

Kompetansen er god på oppvekst- og utdanningsavdelingen innenfor tilsynsområdet og vi anser at denne har bidratt til god måloppnåelse i 2009. Vi har et stort omfangskrav på tilsyn. Noen kommuner har kommentert at vi kommer ofte igjen, men stort sett oppleves tilsyn positivt ute i fylket.

Likestilling

Fylkesmannen har gjennom Handlingsplan for likestilling samarbeidet med Høgskolen i Tromsø om prosjekt rekruttering av menn til barnehagene. En barnehage i fylket er plukket ut som demonstrasjonsbarnehage for 2009 som ledd i arbeid med Handlingsplanen.

2.4 Arealdisponering og byggesaker

Fylkesmannen har sterk fokus å videreformidle nasjonal politikk arealpolitikk til kommunene og andre sektormyndigheter. Plan- og arealsaker var en av våre prioriterte arbeidsoppgaver i 2009.

For å støtte regjeringens mål om å synliggjøre kommunenes handlingsrom, har fylkesmannen i Troms etablert et

eget planprosjekt, som også har som formål å medvirke til en mer helhetlig arealtenkning. Prosjektet styrker det tverrfaglige samarbeid og har gitt bedre samordning av i plansaker ved embetet. Det er høsten 2009 besluttet å opprette en ny avdeling, som får ansvaret for en helhetstenkning innenfor areal, klima og samfunnssikkerhet. Det tidligere prosjektet implementeres da i den nye avdelingen. Ihet. Samtlige arealsaker, både kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner og delingssaker, er kvalitetssikret med tanke på risiko og sårbarhet.

I 2008 etablerte Fylkesmannen en egen planportal hvor det ligger tilgjengelig døgkontinuerlig veiledning om arbeid med kommuneplaner, reguleringsplaner og konsekvensutredninger. Denne portalen utvikles nå, med tanke på implementering/bidrag fra andre sektormyndigheter, og vi ser på muligheten for å utvide dette til å være en portal for de tre nordligste fylkene.

Det er gjennomført opplæringsseminar i forbindelse med innføring av ny plan- og bygningslov i løpet av året.

Fylkesmannen støtter opp om og deltar i Fylkeskommunens Planforum slik at kommunene får en helhetlig veiledning.

Det er god kontakt mellom kommunene og fylkesmannen om overordnet arealforvaltning i landbruket. I 2009 har det vært samarbeidet med 6 kommuner om kommuneplanens arealdel. I møtene er kommunene informert om og oppfordret til å kartfeste landbrukets kjerneområder og anvende temakartet i utformingen av kommunens utbyggingsmønster.

Fylkesmannen har hatt løpende rådgivning med de kommunale landbruksfunksjonærene om lovverket som styrer landbrukets arealforvaltning. Det er noe varierende praksis og holdning til omdisponering av dyrket jord og skogsmark i enkeltsaker. I enkelte kommuner er det lav respekt for nasjonale føringer om at bolig- og hyttebygging må kanaliseres til uproduktive arealer. Dette er i første rekke kommuner som betegner seg som såkalte "ja"-kommuner, hvor samtlige søknader i utgangspunktet blir innvilget.

Jordvernet er særslikt vektlagt og ivaretatt gjennom løpende saksbehandling til Fylkeslandbruksstyret. I det alt vesentlige er Fylkesmannens tilrådninger fulgt opp av Fylkeslandbruksstyret.

I Troms ble Skårfvaggi/Skardalen i Kåfjord kommune valgt ut som "utvalgt kulturlandskap". Området er ikke i aktiv landbruksdrift, men det gjennomføres en rekke skjøtselstiltak i nært samarbeid med grunneiere og bygdelag med sikte å restaurere bygninger, slåttemark mv. Samtidig pågår arbeidet med regionale verdifulle kulturlandskap i Troms der også kommunene involveres.

Vannrammedirektivet ses i sammenheng med RMP- og SMIL-midlene.

Miljøvern: Miljøvernavdelingen jobber både gjennom det nevnte planprosjektet og gjennom løpende saksbehandling med veiledning av kommunene i forhold til deres praksis ved håndtering av plansaker i strandsonen.

Fokuset rettes både mot "bit for bit" nedbygging i områder med ingen eller spredt bebyggelse, og mot tettere befolkede områder hvor konkurransen om arealene er større. Det arbeides også med å oppfordre kommunene til å sikre arealer for friluftsliv og å sette av arealer for dette formålet i planleggingen i kommunene. Gjennom arealplanleggingen og gjennom vår behandling av plansaker, veileder vi også kommunene i fht å sikre miljøverdier og sørge for at byggeforbudet i vassdrag overholdes.

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Landbruksbasert næringsutvikling, generelt

Gjennom det regionale partnerskapet gjennomgår og utvikles de regionale næringsstrategiene "*Strategier for landbruksrelatert næringsutvikling i Troms*". I partnerskapet deltar foruten Fylkesmannen, Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune, KS Troms, Troms Bondelag, Troms Bonde- og Småbrukarlag og Allskog. Gjennom utøvelsen av vår kompetansesenterfunksjon har vi samarbeid med ulike aktører som Innovasjon, fylkeskommunen m fl. Her er det likevel forbedringspotensial.

I 2009 har Fylkesmannen hatt "Taktskifte" i landbruket som et hovedoppmerksomhetsområde. Dette ble forberedt som hovedtema på siste Januarmøte. i den forbindelse utarbeidet et eget faktahefte om landbruket i Troms.

Satsingsområder:

1. Inn på tunet

Taktskiftet er godt i gang innen Inn på tunet. Gjennom de siste åra er det etablert ca 60 Inn på tunet-bedrifter og disse gir en sysseløsetting på nær 60 årsverk. 2/3 av disse årsverkene utføres av kvinner. Inn på tunet-arbeidet er i noen grad integrert i øvrige sektorområder. Det var et viktig innslag i sjumilssteget-satsingen, det har vært samarbeid med rus/psykiatri og andre deler av helse og med oppvekst- og utdanningsavdelingen.

2. Grønt reiseliv

Prosjekt "Byen som marked" måtte dessverre avbrytes p g a uheldige interne forhold. Det er en viss mulighet for at prosjektet reetableres. Under alle omstendigheter fikk vi i 2009 på plass reiselivskompetanse i embetet. Vi har samarbeid med aktører og forvaltningsorgan innen bransjen.

3. Småskala/kortreist mat

I 2009 fikk utarbeidet vi i samarbeid med Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune, Bioforsk og Norges Råfisklag "Strategi for satsingen på lokal mat fra Troms". Gjennom VPS Mat ble det innvilget tilskudd til 6 bedrifter med i alt ca kr 695 000,-. I tillegg har en bedrift mottatt kr 1 000 000,- gjennom VPS Mat Vekst. Vi har fortsatt en del utfordringer i å få fram flere "primærprodusenter".

Skogbruk

Skogkulturaktiviteten i Troms er for låg. Den begrenses av rammene på de økonomiske virkemidlene. Skogforholda i Troms er slik at ei målretta skogplanting vil være et godt grunnlag for å auke CO2 bindinga i skogen. Etter at Midt-Troms Treindustri stoppa opp, går nesten all avvirking til flis og ved til brensel. Samla utgjør dette et årlig uttak tilsvarende 350 GWh. Troms er et av de fylkene med lågest skogsvegdekning. Ei videreutvikling av skogbruket er avhengig av større tilgjengelighet til skogarealet.

Kystskogbruket

I arbeidet med Kystskogbruket har fylket deltatt i en rekke felles prosjekt for å følge opp tiltak som er foreslått i Melding for Kystskogbruket. I Troms er det gjennomført et aktivitetsskapende skogkulturprosjekt som har gitt gode resultat i form av auka aktivitet i de deltakende kommuner.

Bioenergi

Innen bioenergi jobbes det jevnt og trutt. I 2009 ble det innvilget tilskudd til 9 prosjekter gjennom bioenergiprogrammet med vel 3,3 mill kr. Det er nå fire litt større flisfyringsanlegg i fylket, med et samla virkesforbruk på 25 000 m3 lauvtrevirke.

For å skaffe virke til et aukende flismarked, er det avgjørende at skogsbilvegnettet bygges ut.

Kontrollplaner og forvaltningskontroll i kommunene

Det er laget risikovurdering på produksjonstilskudd på produksjonstilskudd og Regionalt miljøprogram i 15 kommuner. Avvik tas skriftlig opp med kommunene og det gis normalt en frist på ca 3 mnd på å lukke avvikene.

Regionalt miljøprogram (RMP)

Gjennom rullering i 2009 har vi fått en mer målrettet RMP. Dette gjennom tiltak som går på biologisk mangfold, mer bygdenær beiting, kulturminner og spesielle miljøtiltak, nasjonalt og regionale verdifulle kulturlandskap i Troms.

Landbruksavdelingen avsluttet 2009 med å begynne å orientere seg i Naturmangfoldsloven og la opp til å følge dette videre opp.

Økologisk landbruk

De siste åra har det ikke vært den forventede utvikling i omfang innen økologisk landbruk. De årlige handlingsplanene med prioriterte tiltak gjennomføres, men de synlige resultatene uteblir. Vi hadde i 2009 55 gårdsbruk som drev økologisk med et samlet areal på 5 571 daa, d v s 2,2 % av det dyrkede arealet. I tillegg har vi 3 149 daa under karens. Økologisk areal + karensareal utgjør 3,4 %.

Årsakene til manglende måloppfyllelse er nok flere. En ting er markedsarbeidet, men for den enkelte bonde handler det om økonomi og stabile avlinger.

Miljøvern avdelingen har hatt en bedring i ressurs situasjonen i 2009, da vi har styrket vår bemanning med tre årsverk siden 2008. Disse årsverkene er satt inn på vannforvaltning, verneprosesser og havneoppdyrning.

Den kanskje største utfordringen på miljøområdet har vært prosessene rundt verneområdene. Troms fylke ligger noe etter ifht forventningene i nasjonalparkplanen og vi har opplevd det som svært krevende å gjennomføre disse prosessene i nåværende ressursituasjon. Det er forøvrig vår erfaring at det er helt nødvendig at verneprosessene

forankres lokalt og at man får ut god informasjon til involverte parter. Vi har derfor jobbet mye opp mot media for å få ut både nok og riktig informasjon om vernarbeidet. Forvaltningsplan for Reisa er kommet godt i gang. Plan for ny nasjonalpark i Bardu er ferdigstilt i 2008 og dokumentet ble klargjort for oversendelse til Direktoratet for Naturforvaltning primo 2009. Arbeidet med verneprossesen i Kvæningen ble igangsatt i 2009.

Flere store saker har preget areal og planområdet. Situasjonen har bedret seg vesentlig etter oppstarten av planprosjektet hvor man har klart å effektivisere å organisere oppgavene på plan og arealområdet mer effektivt og på en bedre måte enn tidligere.

Når det gjelder PCB aksjonen om fjerning av PCB holdig lysarmatur ble arbeidet ferdig i første halvdel av 2009.

På rovviltfronten har startet vi opp et nytt rovviltprosjekt etter modell av NordTroms prosjektet. Det nye prosjektet skal dekke hele region 8 og vil være en videreføring av NordTroms prosjektet som har vært svært vellykket. Finansieringen av det nye prosjektet samt representanter til styringsgruppen er på plass og det 3 årige prosjektet startet høsten 2009.

2.6 Samfunnstryggleik og beredskap

Fylkesmannen jobber kontinuerlig med å utvikle risiko og sårbarhetsanalyser, samt kriseplanverket i fylket. Fylkesmannen har i 2009 utviklet første utgave av en regional ROS-analyse for fylket. Utfordringene her er å samordne planverket med andre etater. Dette er en utfordring når etatenes planverk i stor grad mangler. Mangelen skyldes ofte at det ikke er utgitt styringssignaler fra departementene eller direktoratene til regionalt forvaltningsnivå. Dette forholdet har fylkesmannen i Troms påpekt en rekke ganger, uten at dette nevneverdig har tatt noen effekt. En av hovedrisikoene i Troms er knyttet til mulige skredhendelser

Øvelser gjennomføres i fylket med bakgrunn i det risikobilde som foreligger. Dette gjelder kommunale så vel som regionale øvelser. Det er også gjennomført øvelser innenfor atomberedskapen, etter bestilling fra Statens strålevern.

Den regionale helseberedskapen har vært satt på prøve ifm pandemien i 2009. Her er nedlagt mye arbeid fra embetet i koordinering og tilpasning av sentrale beslutninger.

Det jobbes aktivt med problemstillinger knyttet til klimatilpassning, men her er det ennå en lang vei å gå før dette er implementert i arealforvaltningen. Kommunene har behov for gripbare standarder.

"Krisehåndteringen" av pandemisituasjonen har beslaglagt mye tid, slik at andre oppgaver har vært nødvendig å nedprioritere.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Kongehuset var på to offisielle besøk i Troms i 2009. H.M. Kronprins Haakon Magnus besøkte Nordlysfestivalen 23. januar 2009. Programmet for besøket varte en dag og var vellykket.

30 april 2009 var DD.MM. Kong Harald og Dronning Sonja vertskap for statsbesøk da den canadiske General Guvernøren med følge besøkte Tromsø. Programmet for besøket varte en dag og var vellykket.

Det ble til sammen brukt 16 ukeverk på mediehåndtering, planlegging og gjennomføring av program for besøkene.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

Følgende ordener og medaljer er innvilget i 2009

Kommandør av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden

Johan Petter Barlindhaug, Tromsø

Ridder 1. klasse av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden

Kunstner Mari Boine, Tromsø

Kongens fortjenstmedalje -

Gull

Lektor Sigurd Stenersen, Harstad

Sølv

Skoleinspektør Elsa Eriksen, Lenvik

Korleder og dirigent Erling Evenstad, Målselv

Samfunnsarbeider Jan Arne Olsen, Tromsø

Rektor Bernt Johan Ottem, Tromsdalen

Logoped Kjell Alstad, Storslett

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR	Sum	
	1510	Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 00.1 og 00.2	33	33	0
Sum:	33	0	33 0

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 Naturen mangfold og friluftsliv

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

Fylkesvise verneplaner

Utvidet skogvern

Her er prosessen for skogvern godt i gang, men dette er et område med store konflikter spesielt på områdene som er foreslått vernet i indre Troms. Dette har ført til at arbeidsgruppa har gitt uttrykk for at prosessen går for fort. Etter møte med Direktoratet den 19. august gjorde vi rede for situasjonen. Flere av befaringene i områdene er nå utsatt til sommer 2010 og dette fører til at vi ikke vil kunne levere en innstilling før høsten 2010.

Nasjonalparker og større verneområder

Kvænangsbotn går foreløpig som planlagt. Her gjenstår imidlertid noen større og prinsipielle diskusjoner i arbeidsgruppa. Dette betyr at vi nok vil bli noen måneder forsinket med FMs innstilling. Når det gjelder forvaltningsplan for Reisa så har dette arbeidet gått relativt greit. Vi har ikke kunnet levere innstilling ihht til frist i embetsoppdrag men vi forventer å kunne forvaltningsplan tidlig i 2010. Forvaltningsplan Dividalen: Arbeidet går som planlagt og vi har klart å få til et godt samarbeid i arbeidsgruppa. Forvaltningsplanen forventes sendt til faglig gjennomgang i januar 2010. Ånderdalen: det er ikke ressurser for å starte opp med Ånderdalen i 2009. Her mangler det også et godt datagrunnlag. Treriksrøysa: det vil ikke bli oppstart på dette arbeidet i 2009.

Marin verneplan

Vi venter på mal på oppstartsmelding fra Direktoratet som er ventet om kort tid. Vi har god kommunikasjon med Fiskeridirektoratet og denne planen. Dette er verneplanarbeid som kommer på toppen av de andre verneprosessene vi er inne i og den må løses internt på avdelingen.

Forvaltning og naturoppsyn i verna områder

Bestillingsdialog med SNO gjennomført som planlagt. Merking av naturvernområder er utført.

Kartlegging og overvåkning av biologisk mangfold

I 2009 fikk vi kartlagt naturtyper i 3 kommuner. Arbeidet ble utført av en ekstern kartleggingsinstitusjon. Det er per i dag sju kommuner som er lagt inn i naturbasen, og flere ligger for tur for å kvalitetssikring. Vi jobber kontinuerlig med kvalitetssikringen av artsdata og i 2009 var en person ansatt i 25% stilling til denne jobben i tillegg til en person som jobber med kvalitetssikring av kartdata. Det er to kommuner i Troms som mangler biologisk mangfoldkartlegging og det er seks kommuner hvor startpakken for naturtyper er grei, men det er klart behov for nykartlegging.

Ivaretagelse av viktige arealer for biologisk mangfold

Dette følges opp via planarbeidet i fylket. Ser at stadig flere kommuner tar i bruk biologisk mangfold dataene noe vi ser på som veldig positivt. Høsten 2009 startet vi med å henvise til naturmangfoldloven som vi i løpet av 2010 skal ha videre opplæring på både internt og for kommunene i fylket.

Troms fylkeskommune startet høsten 2009 opp prosjektet med en fylkesplan for energi. Den er helt i startfasen.

Motorferdsel

Innkomne saker behandles fortløpende. Det er ikke ressurser til å følge opp kommunenes dispensasjonspraksis og vi bruker begrenset med tid på veiledning på grunn av ressursknapphet.

Kulturlandskap

Sammen med landbruksavdelinga har vi jobbet frem ”Utvalgte kulturlandskap i jordbruket” hvor Skardalen i Kåfjord og Tronenes i Harstad var kandidater. Skardalen ble utvalgt, vi bruker likevel noe ressurser på skjøtsel på Tronenes da dette er et vernet område. Aktiviteten på dette området har vært nedprioritert.

01.2 Bærekraftig bruk og beskyttelse av arter, bestander og genressurser

Generell viltforvaltning og tilskuddsforvaltning vilt

Vi har behandlet klagesaker på elg og noen søknader om felling av oter ved oppdrettsanlegg. Vi bruker naturbasen til å ivareta viltets leveområder og arbeider med å få digitalisert gamle rapporter slik at eksterne konsulenter kan gis enklere tilgang til data da vi i dag bruker en del tid på dette. Tilskuddsmidler ble fordelt på vårparten.

Forvaltning av hjortevilt

I tillegg til å behandle klager på kommunale vilttiltak har vi veiledet kommuner og privatpersoner per telefon. Hjorteviltregisteret er også oppdatert.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk

Overvåkning i flere av lakselvene i Midt- Troms viser at det er store mengder oppdrettslaks som går opp i elvene. På grunn av ILA smitteutbrudd i Sør-Troms i 2008 er det stort press på å flytte oppdrettsanlegg inn i denne regionen. Dette skaper relativt store konflikter i forhold til villaksen.

Rovviltforvaltning

Vi er sekretariat for Rovviltnemnda i region 8, som i 2009 hadde fem møter. I forhold til tap av sau til fredet rovvilt så vi i 2009 en liten nedgang i antall innmeldt tapte dyr til ferdet rovvilt. I forhold til dokumenterte kadaver var det en betydelig nedgang. Det har de siste årene vært stort fokus på tidlig nedsanking av sau, samtidig vet vi at flere bruk dessverre er lagt ned. I forhold til tap av rein til fredet rovvilt så vi en liten økning i antall tapte dyr i fjor. Av antall dokumenterte kadaver så vi en økning sist reindriftsår 08/09 som bl.a skyldes Scandlynx prosjektet. Bestandsmålet for jerv er ti ynglinger i region 8, hvor sju skal være i Troms. I 2009 ble det registrert 13 ynglinger. Bestandsmålet for gaupe er ti ynglinger i region 8 hvor seks skal være i Troms. I 2009 ble det registrert fire familiegrupper. Også i 2009 ble samlet inn møkkprøver fra bjørn i regionen. SNO og Fylkesmannen var sammen om utsendingen til elgjaktlag, videre stod SNO for organisering av arbeidet samt håndtering av prøvene i etterkant. Prøvene er klare mai 2010. Til sammen 8,6 millioner ble fordelt som tilskudd til forebyggende og konfliktdempende midler mot rovviltskader i 2009. Rovviltnemnda stiller på masse møter lokalt både i Finnmark og Troms som også bidrar til at konfliktnivået er lavt.

Det ble gitt skadefellingstillatelse på ei kongeørn der 25 saukadaver var dokumentert tatt av kongeørna. Sharepoint og Rovbasen er jevnlig oppdatert.

Prosjektet "Eallit Luonddus/Leve i Naturen" startet oktober 2009 med tre ansatte.

Forvaltning av truede arter

Troms hadde fylkesspesifikke oppdrag på læstadiusvalmue, horndykker og dverggås i 2009. For læstadiusvalmue ble det i 2009 utarbeidet utkast til en handlingsplan av en ekstern konsulent. Denne sendes på høring i 2010. NOF

utarbeidet handlingsplanen for hornedykker, som var ferdig i oktober. Da det kun er gjort enkelt observasjoner av dvergås i fylket de siste årene har vi ikke prioritert å jobbe med denne arten.

01.3 Fremmede arter og GMOer

Gjennom Nordkalottrådet har vi fått midler til å avholde et arbeidsmøte om mårhund sammen med Finland og Sverige, samt Nordland og Finnmark. Det ble bevilget midler i 2008, men arbeidet ble ikke startet opp da det var vanskelig å få kontaktpersoner i Finland. Midlene er overført til 2010 og i samarbeid med Miljøvernforbundet som driver mye informasjon om mårhund avholdes konferansen i starten av 2010.

01.4 Friluftsliv

Området ivaretas stort sett gjennom planarbeidet hvor man arbeider aktivt mot kommunene og friluftsrådene. I 2009 ble det utarbeidet forvaltningsplan for Sørvika friluftsområde i Lenvik kommune. Tilskuddssaker ble behandlet på vårparten.

Resultatområde 03 Rent hav og vann og giftfritt samfunn

03.1 Helhetlig hav- og vannforvaltning

Embetsoppdraget fokuserte bl.a. på samordning internt mellom arbeidet etter vannforskriften og annet arbeid med kartlegging og overvåking, vern, fiskeforvaltning, forurensing, fremmede arter etc. Vi har arbeidet med overvåking, forvaltningsreformen og høringer på følgende måte:

Feltarbeidet for utvalgte vannområder 2009 ble ferdige og alle rapporter fra 2008 ble mottatt. Overvåking for 2010 er planlagt og det er også arbeidet frem en fremdriftsplan frem til 2015.

Det har vært avholdt møter om vanndirektivet på overordnet nivå med fylkeskommunen og det er også kommunikasjon mellom saksbehandlerne hos FM og FK.

I forhold til forvaltningsreformen er det avholdt møter på overordnet nivå med fylkeskommunen og det er også kommunikasjon mellom saksbehandlerne hos FM og FK.

Troms fylkeskommune vedtok forvaltningsplanen for Bardu og Måselvvassdraget høsten 2009.

03.3 Oljeforurensning

Det gjenstår fortsatt noe arbeid på MOB-land kartleggingen. Vi har fortsatt ikke oppdatert kartmateriell men arbeidet med dette er i gang.

Resultatområde 04 Et stabilt klima og ren luft

04.1 Klimaendringer

Klima lhar i 2009 vært underlagt planprosjektet hos Fylkesmannen i Troms. Det arbeides aktivt gjennom nettsidede www.plan troms.no og gjennom saksbehandling i plansaker for å få slik informasjon ut til kommunene.

04.4 Lokal luftkvalitet og støy

Det arbeides med lokal luftkvalitet og støy gjennom saksbehandling i plansaker.

Resultatområde 05 Internasjonalt miljø samarbeid og miljø i nord- og polarområdene

05.3 Miljø samarbeid i nord- og polarområdene

Fylkesmannen i Troms sitter i dag som sekretariat for Nordkalott samarbeidet. Det avholdes to møter i året mellom de berørte parter. For tiden har Fylkesmannen i Troms kun ansvaret for et prosjekt om Mårhund.

Resultatområde 06 Planlegging for en bærekraftig utvikling

06.1 Ansvar for at nasjonal politikk formidles og ivaretas

Når det gjelder antall behandlede klagesaker viser vil til den tertialvise rapporteringen til <http://rapportering.fylkesmannen.no/>.

Fylkesmannen har i samarbeid med fylkeskommunen arrangert og holdt innlegg på to konferanser våren 2009 om ny plandel til plan- og bygningsloven, den ene i samarbeid med Miljøverndepartementet. 15. september var Fylkesmannen teknisk arrangør for en dagskonferanse for kommunene og byggebransjen i Nordland, Troms og Finnmark om ny byggesaksdel til plan- og bygningsloven, i regi av og med ansatte i Kommunal- og regionaldepartementet. Fylkesmannen har også i 2009 arrangert og holdt innlegg på den årlige plan- og bygningsrettskonferansen for ansatte og folkevalgte i kommunene i Troms. Konferansen ble holdt 1. og 2. desember. I år var deltakelsen særlig stor.

06.2 Fylkesmannen som styringsmessig bindeledd og rettssikkerhetsgarantist

Fylkesmannen har i 2009 mottatt anmodning om mekling i 6 saker om kommunale arealplaner, der berørte sektormyndigheter har fremmet innsigelse til planene. 5 av sakene gjaldt reguleringsplaner, hvorav 2 innsigelser var fra Fylkeslandbruksstyret, 2 var fra reindriften og 1 fra vegvesenet. I tillegg mottok vi 1 anmodning om mekling som gjaldt innsigelse til kommuneplanens arealdel i en kommune. Også denne innsigelsen er fremsatt av reindriften og gjelder fremtidige hyttefelt. Mekling er gjennomført i alle sakene bortsett fra 1, som er berammet til 2010. Ingen av sakene er oversendt til Miljøverndepartementet, idet man enten har blitt enige eller vurderer alternativer.

Når det gjelder antall behandlede klagesaker og formidling av statlig politikk, viser vi til resultatområde 6.1

06.3 Samordning av statlige interesser

- Fylkesmannen samordner statlige interesser gjennom et etablert planprosjekt, som også bidrar til en bedre kommunikasjon med fylkeskommunen. Det er organisatorisk vedtatt at det skal etableres en egen avdeling for areal, klima og samfunnsikkerhet, som skal koordinere samordningen. Dette gjelder også deltakelse og samspill med andre sektorer.

06.4 Kart og geodata

Vi arbeider aktivt med å vedlikeholde og ajourføre geografisk kartinformasjon både på avdelingsnivå og embetsnivå. Vi drifter TromsAtlas kartinnsynsløsning sammen med Fylkeskommunen. Tilrettelegging av data innenfor arealplanleggingen er gitt prioritet.

Resultatområde 07 Tverrgående virkemidler og oppgaver

07.2 Kunnskapsoppbygging og miljøinformasjon

Miljøstatus er et område vi har høy prioritet men vi opplever likevel at det er vanskelig å få tid til dette. Følger opp og oppdaterer nettsidene. Forurensning er oppdatert i 2009.

07.3 Virkemidler og prosesser

Vi har satt opp tilsynskalender for hele året. Alle tilsyn har hittil blitt gjennomført som planlagt. Vi har anmeldt en fiskeforedlingsbedrift for ulovlig avfallshåndtering/ åpen brenning. Ingen nye industritillatelser, en tillatelse på skytebane. Oppfølging av bedriftene som faller under IPPC.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR		Sum	
	1510	Fagdep.	1510	Fagdep.
Resultatområde 01	142	60	142	60
Resultatområde 02			0	0
Resultatområde 03	92	30	92	30
Resultatområde 04	8		8	0
Resultatområde 05	3		3	0
Resultatområde 06	143		143	0
Resultatområde 07	149	45	149	45
Sum:	537	135	537	135

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

21.1 Jordbruk

Hovedutfordringer på jordbruksområdet

Sterk nedgang i antall driftsenheter og produksjonsvolum

Nedgangen i antall driftsenheter er langt større i Troms enn landet som helhet. I tillegg har produksjonsvolumet over tid gått vesentlig ned og vi taper andeler av den samlede produksjonen. Som eksempel nevnes at vår andel av antall melkegeiter har gått ned med ca 5 prosentenheter, fra ca 30 til ca 25 på 10 år.

Noen nøkkeltall, antall gårdsbruk med ulike dyreslag og antall dyr i 2009 i % av 1998:

Gårdsbruk med melkekyr 51

Melkekyr 70

Gårdsbruk med melkegeiter 44

Melkegeiter 57

Gårdsbruk med sau 53

Vinterføra sau 87

Gårdsbruk med avlspurker 40

Avlspurker 70

Gårdsbruk i Troms 56

Gårdsbruk i hele landet 68

Produsentmiljøet er i ferd med å bryte sammen i flere bygder. De underliggende trender tilsier at avviklingen vil fortsette og strategien "Ta hele landet i bruk" utfordres.

Leiejordsproblematikken

En stor og stigenede andel leiejod på kortsiktige og usikre vilkår er en stor utfordring for så og si alle jordbrukere i Troms. I tillegg har gårdbrukerne oftest mange utleiere å forholde seg til og lange transportavstander.

Kapitalmangel

Til tross for at mange avviker drifta, er søknadspågangen etter investeringkapital i nytt og utbedret driftsutstyr langt større enn det Innovasjon Norge kan etterkomme.

Rekruttering og kompetanse

Mange bruk legges ned og produksjonsvolum går ned fordi yngre generasjoner ikke ønsker å overta. Det har med økonomi og arbeidsbetingelser å gjøre. Vi ser også at det blant mange gårdbrukere er liten interesse for å bruke penger på å skaffe seg kompetanse.

Mangel på avløsere

Mangel på avløsere generelt og sykeavløsere spesielt er en stor utfordring i mange bygder. Det bidrar også til å påskynde nedleggelse og hindre rekruttering.

Ikke koordinert veiledningstjeneste i landbruket

Til tross for etableringen av Landbruk Nord har vi en fragmentert og for lite helhetlig rådgivingstjeneste i landbruket. Det viktigste rådgivingstema, en helhetlig økonomisk tenking, er svært lite påaktet.

Nedbygd landbruksforvaltning i kommunene

Så og si uten unntak er landbruksforvaltningen i kommunene så sterkt nedbygd at de ikke har kapasitet eller kompetanse til å ivareta sin rolle som utviklingsaktør.

Fylkesmannens rolle knyttet til utfordringene

Gjennom fokus på taktskifte i landbruket bidrar fylkesmannen til:

- * bevissgjøring av kommunenes rolle som samfunns- og næringsutvikler
- * generell fokus på næringa og omdømmebygging
- * å peke på nye muligheter for sysselsetting og verdiskaping
- * å påvirke private banker til mer samfinansiering ved utbygging i landbruket.

Innen det tradisjonelle jordbruket har Fylkesmannen ingen produksjonsfaglig veiledningskapasitet. I forhold til tilleggsnæringer, se resomr 21.3.

I forhold til leiejordsproblematikken har vi gjennom ny landbrukslovgiving (i første rekke driveplikten) fått et redskap som kan bidra til noe bedre leieforhold. Dette krever god dialog og veiledning i forhold til kommunene.

På generelt grunnlag og som en av landets minste landbruksavdelinger har vi svært begrensede muligheter for å involvere oss i det tradisjonelle landbruket utover vårt engasjement i forbindelse med BU-strategiene, det kommuneretta arbeidet mv.

Bruk av midler til Rovviltkompensasjon

Midlene til rovviltkompensasjon over kapittel 1144 post 77 ble brukt til følgende formål:

- Forebyggende tiltak, dødsvarsler på dyr i tre besetninger; 110.000,00 kr.
- Verneprosess Rostadåsen brukt til utredning kadaverhund, beitekartlegging samt rapport på beitevurdering storfe; 61.760,25 kr.
- Reiseutgifter; 14.239,75 kr.
- Administrativ kostnadsdekning (fylkesmannsembetet); 14.000,00 kr.
- SUM 200.000,00 kr.

Organisert beitebruk og tap av sau på beite

Hovedårsaken til tap av sau på beite i Troms antas å skyldes rovvilt. Det foreligger ikke dokumentasjon på omfattende tap på grunn av flåttbårne sykdommer eller for eksempel alvold.

I 2009 var det 49 beitelag i fylket, dette er samme antall som det var i 2005. Men det slippes stadig færre sau og lam på beite. I 2009 ble det sluppet 108.253 dyr, mot 122.683 i 2005. Dette er en trend som har forsterket seg de siste 2-3 årene.

Også i 2009 har det vært en svak nedgang i tapstallene. I 2009 ble 6,9 % av dyrene som ble sluppet på beite tapt, mot 7,0 % året før. Til sammenligning var tapet 8,1% i 2005. Dette er gjennomsnittstall for regionen. Det betyr at i de mest utsatte rovviltområdene er gjennomsnittstapene betraktelig høyere. Det er fortsatt ikke uvanglig i lokale områder med tapstall for lam opp mot 30 %. Dette gjelder først og fremst Nord-Troms, indre Troms og enkelt spredte kommuner i sør og lenger ut mot kysten. Dette er uakseptable høye tall og ikke mulig å leve med over lengre tid. Derfor har ressursene både fra forebyggende midler og rovviltkompensasjonsmidler blitt brukt i områder der problemene er størst. I 2009 ble mesteparten av rovviltkompensasjonsmidlene brukt i Nordreisa til tapsundersøkelser med dødsvarslerne øverst i dalføret. I tillegg ble det brukt en del midler til forsterket tilsyn og bruk av gaupeklaver i et område lenger vest i kommunen med store tap til gaupe i 2008. I 2009 ble det relativt små tap i disse områdene, trolig pga stort uttak av rovvilt vinteren før samt at det var mye rein i området som ble tatt av rovvilt og som tok av for trykket på sau.

NINA og Scandlynx har gjennomført forskningsprosjekt på gaupe i Nor-Troms i 3 år. Resultatene så langt viser at det er mer gaupe enn antatt og at gaupe dreper sau og rein i større mengder enn en antok på forhånd. En annen utfordring i regionen er at antall jerv er nesten dobbelt så stor som fastsatte bestandsmål. Selv om en i flere år har brukt store ressurser på å øke uttaket gjennom ordinær jakt (kvotejakt, lisensfelling) klarer en ikke å kontrollere jervebestanden.

I rovviltutsatte områder er det tydelig at store tap til rovvilt over flere år er en sterkt medvirkende årsak til bortfall av sauebruk i regionen. I en årrekke er det blitt prioritert forebyggende tiltaksmidler til disse områdene, men det er vanskelig å se virkninger av disse tiltakene.

Erfaringer med veterinærtjenestene

Fylkesmannen har ikke mottatt negative tilbakemeldinger fra kommunene. Det virker i det hele tatt som at ordningen fungerer greit. Fylkesmannen har inntrykk av at samarbeid og dialogen mellom kommunene og veterinærene i noen tilfeller burde vært bedre. Rapporteringen Fylkesmannen mottar fra veterinærdistriktene varierer en del i utforming og omfang. Det burde vært laget en standard mal som kan følges ved innrapportering av bruken av kommunale veterinærtilskudd.

Oppsummert så fungerer ordningene godt og det er viktig at de øremerkede midlene videreføres slik at en kan holde et godt veterinærfaglig tilbud til bøndene i distriktene.

Tapstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2008	2007
FMTR	39822	68431	83,2	3,5	8,8	7	8
Sum	39822	68431	0	0	0	7	

21.2 Skogbruk

Skogkultur

Skogkulturaktiviteten auker jevnt og trutt, men er fortsatt på et lågt nivå. Aktiviteten begrenses av tilgang på finansiering og kapasiteten i kommunene. Mangel på skogfondsmidler gjør at skogkulturaktiviteten direkte begrenses av størrelsen på tilskottspotten fylket har til rådighet. Målet er å få aktiviteten opp mot det nivået som var før 2003.

Det er fortsatt en del skoleungdommer som er engasjert i plantearbeidet, men det er også brukt en del utenlandsk arbeidskraft i år. Noen få skogeiere utfører arbeidet sjøl.

Skogbruksplanlegging

Det er utarbeidd driftsplaner på 14 enkelteiendommer og en områdetakst på ett gårdsnummer i til sammen 5 kommuner. Miljøregistreringer er gjennomført på heile arealet. Totalarealet er om lag 31 000 dekar. Dette er en nedgang i aktiviteten fra året før. Det er et mål å få til driftsplaner i områder der planene blir et virkemiddel for å auke aktiviteten i skogbruket.

Avvirking og avsetning

Driftsforholda i 2009 var gode. Avvirkinga for

salg har vært jevnt høy og dekket etterspørselen. Hogsten er lauvtrevirke til biobrensel, rundtvirke til vedproduksjon og heltre til fyringsflis. Det hogges lite bartrevirke. Energiflistilskottet i 2009 var gunstig for skogeierne og gjorde det enklere å få kontrahert virke til biobrensel. Vi er imidlertid bekymra for mulighetene for virkeskontrahering på kort og lang sikt dersom ordningen forsvinner eller reduseres kraftig i 2010.

Biobrenselanleggene i fylket forsynes med lauvtrevirke fra fylket. De to store biobrenselanleggene, i Tromsø og på Setermoen, har et forbruk på ca 20 000 fm³. I tillegg er det et mindre anlegg i Dyrøy med energiproduksjon på ca 3,3 GWh. Det er bygd et bondevarmeanlegg i Nordreisa i 2009 som startet opp rett før jul. Dette anlegget skal forsyne en skole og et sykehjem og skal produsere ca 3,2 GWh.

Sponplatefabrikken i Sørreisa har ikke hatt drift i 2009 på grunn av likviditetsproblemer og gjeldsforhandlinger. Dette på grunn av finanskrisen og svikt i markedet. Fabrikken er ikke konkurs, og det arbeides med å komme i drift igjen i løpet av 2010.

Skogsvegbygging Det var gode forhold for skogsvegbygging i år. Alle tilskottsmidler er brukt opp. Aktiviteten er noe lavere enn tidligere år. Dette skyldes delvis at det er færre skogfunksjonærer i kommunene som arbeider med disse fagfeltene. Fylket har lite skogfond inntil nå og vegbyggingen er avhengig av tilskottsmidler til rådighet. Reglene om at det ikke kan gis tilskott til skogsveger som reduserer villmarksprege områder, er også til hinder for utbygging av et rasjonelt skogsvegnett. Vi prioriterer vegbygging som genererer hogstaktivitet. Bioenergisatsingen er helt avhengig av utbygging av gode skogsveger og velteplasser for helårs levering av skogsflisråstoff. Arbeidet med hovedplan for skogsveg går foreløpig noe trått.

Skogbrukets miljøarbeid I resultatkontrollen for skogsvegbygging og foryngelse er det ikke registrert noen vesentlige merknader eller mangler.

Skogfond Fylkesmannen har arbeidd med å innføre fullversjonen av SKAS-systemet for skogfond. Dette har vært et omstendelig og tidkrevende arbeid, og vi rekner med at kommunene skal kunne ta i bruk Web-Skas i løpet av første halvdel av 2010.

Kystskogbruket Det er gitt støtte til fem fellesprosjekter som oppfølging av tiltaka som er foreslått i Melding om Kystskogbruket: -
Taubaneprosjekt i kystfylka - Skogsvegprosjekt i
kystfylka - Prognoseprosjekt
- Felles fylkeskommunalt oppfølgingsprogram -
Oppfølgingsprogram for skognæringa kyst

Det er gitt støtte til to prosjekter i fylket som oppfølging av kystskogmeldinga:
Skogkulturprosjekt Da tilskott til skogkultur blei fjerna i 2003 sank skogkulturaktiviteten til nesten null i fylket. Sjøl om tilskottet til skogkultur etter hvert blei gjeninnført, er det et krevende arbeid å få opp aktiviteten på et tilfredsstillende nivå igjen. På 2000-tallet er kompetansen og kapasiteten på skogbruk kraftig redusert i kommunene. I Troms er vi avhengig av kommunenes innsats for å få opp aktiviteten igjen. I motsetning til fylkene i skogstrøka, har skogeierne i Troms lite skogfond å bruke for å finansiere skogkulturtiltak. Bruk av tilskott til skogkultur er det viktigste virkemidlet vi har i dag for å auke skogkulturaktiviteten. Det blei derfor satt i gang et aktivitetsskapende prosjekt gjennom Kystskogbruket for å støtte opp under skogkulturarbeidet. Prosjektet har gitt betydelige resultater både for planting og ungsogpleie. Særlig i kommunene Målselv, Salangen og Balsfjord var det god aktivitet sammenlikna med de siste åra. Totalt for fylket var aktiviteten større enn man kunne få til med bruk av kun NMSK-midlene. Midlene er gitt som tilskott til aktivitet i de tre ovennemnte kommunene.

Hovedplan skogsveg Det er gitt støtte til analysedelen av arbeidet med hovedplan for skogsveg i Målselv kommune. Det er utarbeidd en tilgjengelighetsanalyse for heile kommunen. Det er lagt inn terrengstigning, avstand til eksisterende skogsveg og produktivitet som hovedkriterier for å synliggjøre områder med liten skogsvegdekning.

Det er gitt støtte til tidligere ordninger som blei tatt inn i
Kystskogbruket: Organisert
virkesomsetning Dette er ei videreføring av den tidligere ordninga med støtte til planlegging og organisering av virkesomsetning på Vestlandet og i Nord-Norge. Midlene er forutsatt brukt til avvirkingsfremmende tiltak. Tilskottet er i sin heilhet gitt til Allskog.

Kurs og andre opplæringstiltak Dette er ei videreføring av den gamle

ordninga med midler til korte kurs for skogeiere og skogsarbeidere. Midlene er bevilga til anskaffelse av materiell om skog og klima til bruk på kurs, skogdager og samlinger, til gjennomføring av samling for skogsentreprenører og transportører og til korte kurs for skogeiere. Kursaktiviteten i 2009 blei mindre enn antatt, og vi satser på å auke antall kurs i 2010.

Lauvtrevirke til industri Dette er ei videreføring av en del av ordninga med tilskott til drift i vanskelig terreng. Tilskottet har tidligere vært gitt som et generelt tilskott på kr 45,- pr m³ til lauvtre drifter levert til industri. Det er ikke satt av midler til denne ordninga i 2009. Det er fordi sponplatefabrikken, Midt-Troms Treindustri, innstilte produksjonen av plater og kun har solgt ut lagra plater i 2009. Det arbeides med å få fabrikken i produksjonen igjen.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

Regionalt partnerskap/BU-strategigruppa

Strategigruppa som har deltakere fra Troms Bondelag, Troms Bonde- og Småbrukarlag, Allskog BA, Troms fylkeskommune, KS Troms, Innovasjon Norge og Fylkesmannen i Troms har hatt et møter i 2009, normalt er to. Et møte i 2009 delvis p g a kritisk bemanningssituasjon her og delvis fordi vi gjennom uformelle kontakter så at det ikke var spesielt behov for høstmøtet.

Sammenlignet med året før ble det gjort relativt små endringer i BU-strategiene. For investeringsvirkemidlene kom vi fram til følgende opplegg:

Tiltak med godkjent kostnadsoverslag inntil 3 mill kr, inntil 30 % tilskudd, maks kr 900 000 (90 000 mer enn i 2008)

Tiltak med kostnader 3 - 6 mill kr, inntil 15 % tilskudd, maks 1 350 000 (110 000 mer enn i 2008)

Tiltak med kostnader 6 - 8 mill kr, inntil 7,5 % tilskudd, maks 1 500 000 (160 000 mindre enn i 2008)

For tiltak med risikolån kan sum tilskudd og avsetning til tapsfond maks utgjøre 1 500 000 (ny)

Avsatt til tilskudd til grøfting: kr 200 000,-

I tillegg ble det foretatt noen justeringer i BU-strategiene som følge av avviklingen av EVL-fondet.

Roller innen partnerskapet

Fylkesmannen har pådriver og koordineringsansvaret for partnerskapet. Fylkesmannen gir oppdragsbrev til Innovasjon Norge på de bedriftsretta midlene og forvalter utrednings- og tilretteleggingsmidlene. I tillegg har vi løpende kontakt med deltakere i og utenfor partnerskapet i forbindelse spørsmål av felles interesse. Fylkesmannen deltar på INs styremøter og gir forvaltningsstøtte til IN i byggesaker.

Innovasjon Norge forvalter de bedriftsretta virkemidlene og rapporter om bruken av disse.

KS blir mer og mer involvert i landbruksaker gjennom økt deltakelse og oppfølging av samarbeidsavtalen mellom LMD og KS.

Fylkeskommunen er samarbeidspartner i enkeltsaker og involverer oss i fylkeskommunalt planarbeid. Gjennom fylkeskommunenes medansvar for gjennomføring av landbrukspolitikken, er det godt håp om større slagkraft i det regionale samarbeidet på landbruksområdet.

Bruken av BU-midlene

Bedriftsretta midler

Investeringslysten i landbruksnæringa i Troms fortsetter også i 2009. Antallet prosjekter og omsøkte midler overstiger langt tilgjengelige tilskuddsmidler både fra ordinær tildeling (24.02.2009) og midler til ekstraordinære tiltak i landbruket i 2009 (30.06.2009). Dette gjelder spesielt tradisjonelt landbruk. Tildelte midler til ekstraordinære tiltak i landbruket i 2009 (30.06.2009) medvirket til å minske køen av søknader, men var ikke tilstrekkelig til å imøtekomme alle som har søkte i 2009.

Ny ramme for BU-midlene ble etter første tildeling fordelt med kr 10 466 667,- (2/3) til tradisjonelt landbruk og kr. 5 233 333,- (1/3) til tilleggsnæringer.

Overforbruk i 2008 på kr. 115 025 for tradisjonelt landbruk reduserer rammen til kr. 10 351 642,-. Tilleggstil fordelingen på kr. 7 240 000,- og annullerte/resirkulerte midler fra tidligere år på kr. 1 308 000,- gjør at totale disponible tilskuddsmidler til tradisjonelt landbruk i 2009 var kr. 18 899 642,-.

For tilleggsnæringer ble det overført kr. 559 597 fra 2008. Annullerte midler i 2009 er kr. 189 485. Disse midlene legges til rammen for 2009 og disponible midler i 2009 var kr. 5 982 415,-.

Alle bevilgningstall viser til status pr 31.12.2009.

Bevilget til tradisjonelt landbruk: kr 16 968 627,-. I tillegg er det avsatt kr. 602 550,- til tapsfond for risikolån. Det er da disponert kr. 17 571 177,-.

Gjenstående ramme inkludert ekstraordinære midler og resirkulerte midler er kr. 1 328 465,-.

Midlene er fordelt på produksjoner med 54% til storfe (melk og kjøtt), 22 % til sau, 21% til geit, 1% til grøfting, 1% til gris (kompetanseheving) og 1% til høytørke/potet.

Innovasjon Norge (IN) vurderer fordelingen mellom grovforproduksjoner som tilfredsstillende og i samsvar med gjeldende strategier for landbruksrelatert næringsutvikling i Troms. IN har prioritert utbyggingsaker for storfe, sau og geit høgt. Det er prioritert noe midler til kompetanseheving før start av svinehold i Bardu.

Det er i løpet av året arbeidet med søknader om finansiering av gris og egg for å benytte de midler som er avsatt til disse produksjonene (avsatt kr. 2 500 000,- til gris og resirkulerte midler til egg kr. 1 267 000,- fra en byggesak som ikke vil bli realisert). Av ulike årsaker ble det ikke gitt positive tilbud til utbygging av disse produksjonene. Høye byggekostnader og uforsvarlig økonomi i prosjektene var hovedgrunnen til at ingen prosjekter ble finansiert. Midlene avsatt til gris er disponert til andre produksjoner. Resirkulerte midler fra annullert utbyggingsak for egg (kr. 1 267 000,-) er fortsatt øremerket for eggproduksjon. En søknad om utbygging for egg innenfor disse øremerkede midlene er under arbeid og forventes sluttbehandlet i 2010.

Bevilget til tilleggsnæringer: kr. 5 273 000,-. Gjenstående ramme: kr 709 415,-. Midlene er fordelt med 37 % til Inn-på-tunet-(IPT)-tiltak, 33 % til bygdeturisme-tiltak, 6 % til mat, 7 % til vedproduksjon/trebearbeiding/bioenergi og 17 % til hest.

Det er fortsatt stor etterspørsel etter midler til IPT-tiltak og her har det vært nødvendig å prioritere strengt.

De regionale strategiene uttrykker at *"det skal tilstrebes en rimelig geografisk fordeling av midlene basert bl a på landbrukets relative betydning i den enkelte kommune"*.

Mangel på BU-midler har også i 2009 vanskeliggjort "rettferdig" fordeling mellom kommunene. Det er likevel fordelt midler til 21 av fylkets 25 kommuner i 2009. De fleste kommunene har bra aktivitet og søknadspågang. Det er funnet rom for en stor sak for kumelkproduksjon i Tranøy kommune, en stor sak for kjøttproduksjon på storfe i Dyrøy, en stor sak for geit i Karlsøy, en stor sak for kjøttproduksjon på sau i Kvænangen og en i Sørreisa. Dette er kommuner som har hatt liten byggeaktivitet siste årene.

Det kom i 2009 inn flere søknader på nybygg både for melkeproduksjon på ku og geit, kjøttproduksjon på sau og storfe. Med begrensa tilskuddsmidler er det en stor utfordring å imøtekomme disse søkerne.

Høye utbyggingskostnader fører til stort lånebehov, som vil presse både driftsøkonomien og pantesikkerheten i prosjektene. Dette gjelder særlig nybygg for melkeproduksjon på ku og geit. Det er gitt midler til 2 nybygg og 2 større utbygginger (ny dyrefløy) for melkeproduksjon på ku, 2 nybygg og 1 større utbygging for geit, 2 nybygg for storfekjøtt og 5 nybygg for sau. Det er samtidig funnet rom for flere framtidsette større og mindre påbygging/utbedringsprosjekter for storfe og sau.

Det jobbes stadig med å få lokale banker til å delta med delfinansiering i større byggeprosjekter. Dette har i flere saker medvirket til gode finansieringsløsninger og muliggjort realisering av prosjektene.

Forøvrig har vi forsøkt å velge ut de beste prosjektene uavhengig av kommune.

Det ble etter ordinær tildeling avslått/stilt i bero mange saker pga knapphet på tilskuddsmidler. Etter ekstraordinær tildeling er noen av disse prosjektene finansiert. Alle søknader er likevel ikke imøtekommet i 2009. Fortsetter søknadspågangen vil vi oppleve mangel på tilskuddsmidler også i 2010.

Rammen for rentestøtte blir stadig bedre utnyttet, og det er bevilget rentestøtte tilsvarende et lånegrunnlag på kr.

66 420 000,-. Dette utgjør 121 % av rammen i ordinær og ekstraordinær tildeling for 2009 på til sammen kr. 55 000 000,-, men 75 % når overført rentestøtte fra 2008 på kr. 33 415 407 tas med.

IN Troms har i en del saker tilbudt maksimal rentestøtte kombinert med lavrisikolån som alternativ til tilskudd og lån. Interessen for denne finansieringspakken er ikke særlig stor, men som i 2008 har vi fått til noen slike finansieringsløsninger. Dette tilbudet har også i 2009 vært hovedregelen for søknader som gjelder tilskudd til kjøp av tilleggsjord.

Utrednings- og tilretteleggingsmidler

Årskvota var i 2009 kr 3 200 000,-. Det ble gjort disse bevilgningene:

Kurs og kompetansetiltak, 19 saker, ialt kr 804 350,-

Praktikanter, 4 saker i alt kr 419 790,-

Andre tiltak, 19 stk, i alt 1 910 827,-.

I løpet av året ble det inndratt kr 333 483,-. Overført fra tidligere år var kr 3 014 176. Ved årets slutt hadde vi 8 ubehandlede søknader med et tilskudsbehov på ca kr 683 000,-.

Om satsingsområdene:

Inn på tunet

Inn på tunet-satsinga i Troms må sies å ha vært vellykket. En kartlegging 2009 viste at ca 60 IPT-bedrifter gir en sysselsetting på nær 60 årsverk. Kvinner står for ca 2/3 av denne sysselsettingen. De tiltak som dominerer er fritids- og avlastningstilbud for barn og unge og skole/gårdsamarbeid. I 2009 er samarbeidet med NAV videreutviklet og forsterket og det er etablert 5-6 tiltak innen Grønt arbeid. Vi forventer flere innen dette området framover.

Grønt reiseliv - Byen som marked

Vi var godt i gang med det treårige prosjektet "Byen som marked" der hovedmålet var å utvikle reiselivs- og opplevelsestilbud med fylkets egen befolkning som ei hovedmålgruppe. Uheldige omstendigheter medførte at prosjektet ble avbrutt, men med håp om reetablering. Gjennom samarbeid med "Din Tur" og "Hanan" skjer det en del utvikling på reiselivsmarkedet, men potensialet er på langt nær tatt ut.

Småskala/kortreist mat

I Troms har vi svært få gardsbedrifter innen småskal mat og vi har ikke hatt noen systematisk arbeid på dette området. I samarbeid med Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune, Bioforsk Nord og Norges Råfisklag utarbeidet Fylkesmannen i 2009 "Strategi for satsingen på lokal mat fra Troms". Strategien er lite handlingsrettet og må følges konkret opp med tiltak.

Både med og uten vår medvirkning har det skjedd en del spennende i 2009 i forbindelse med avtaler med dagligvarebransjen og adgang til deres "hyller". Det gjenstår å komme over en del hindre, men det ser ut til at slike avtaler kan gi betydelig merpris.

Vi har nå fagfunksjonen knyttet til matkontakter på plass.

Styrking av førstelinjetjenesten i kommunene

Dette er en svært kritisk suksessfaktor fordi landbruksforvaltningen i kommunene stort sett ikke har kapasitet til utviklingsarbeid. Nærmere om dette under res omr 25.

Samarbeid i nordområdene, økt kontakt med Russland

Fylkesmannen i Troms har også for 2009 fått midler til å videreføre samarbeidet i nordområdet, *økt kontakt med Russland*. Fylkesmannen i Troms har særlig ansvar for å følge opp og ivareta den prosjektorienterte kontakten som er etablert i nordområdet. I dette arbeidet skal Fylkesmannen i Troms samarbeide med og nytte seg av den kontakten og kompetansen som allerede er etablert hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Nordland og Finnmark.

Prosjektleder har vært spesialrådgiver Morten Furunes.

Det landbruksfaglige nettverket i Russland er vedlikeholdt og utviklet videre. Dette består i hovedsak av:

- Regional administrasjon i Murmansk og Arkhangelsk fylker, republikkene Karelen og Komi og Nenets autonome region

- Landbruksadministrasjonen i Murmansk, Arkhangelsk, Karelen, Komi og Nenets
- Forskningsinstitusjoner (plantefag og husdyrfag) i Murmansk, Arkhangelsk, Karelen og Komi
- Utdanningsinstitusjoner
  - Pomoruniversitetet i Arkhangelsk
  - Teknisk Universitet i Arkhangelsk
  - Arkhangelsk Agrarnyj Tekhnikum (landbruksskole) i Arkhangelsk
  - Arkhangelsk skogteknikum (skogsskole) i Arkhangelsk
  - Vologda melkeakademi, Vologda
  - Petrozavodsk State University, Petrozavodski, Karelen
- Private landbruksforetak

Det viktigste nettverket i Norge og aktuelle aktører i samarbeid med Russland er bl.a.:

- Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Nordland og Finnmark
- Landbruks- og matdepartementet
- Utenriksdepartementet
- Det norske generalkonsulat i Murmansk
- Innovasjon Norge
- Troms fylkeskommune
- Barentssekretariatet
- Bioforsk Nord, Holt, Bodø og Tjøtta
- Bioforsk Jord og Miljø, Svanhovd
- Utdanning
  - Universitetet for miljø og biovitenskap
  - Høgskolen i Nord-Trøndelag
  - Senja videregående skole
- Graminor AS
- Felleskjøpet Agri
- Agro Nord AS
- Tromspotet AS
- Alslaget for lyngshest
- Veterinærinstituttet

Prosjekter hvor Fylkesmannen i Troms er prosjektansvarlig:

Fylkesmannen i Troms er ansvarlig for tre utviklingsprosjekter i Russland:

1. Frødyrking av engvekster tilpasset Nordvest-Russland

Samarbeidspartnere er:

- Polar forskningsstasjon, Apatity, Murmansk fylke
- Kotlas forskningsstasjon, Kotlas, Arkhangelsk fylke
- Polar Alpin Botanisk Hage, Kirovsk, Murmansk fylke
- Murmansk regionale administrasjon, Komité for landbruk
- Bioforsk Nord, Holt
- Graminor AS

Prosjektet har som mål å skaffe Murmansk fylke bedre tilpasset sortsmateriale av engvekster enn det som finnes i markedet i dag. Gjennom prosjektet blir det overført kunnskap og erfaringer fra Nord-Norge om frødyrking av engvekster som skal sikre genetisk stabilitet i materialet.

I prosjektet inngår grassorter som er utviklet av Polar forskningsstasjon i Apatity og som er tilpasset vekstforholdene i området. Disse er godkjent i russisk sortliste. Samtidig arbeides det med å få testet og godkjent norske sorter av timotei og engsvingel for bruk i Russland.

Prosjektet har vært finansiert av Utenriksdepartementet og Barentssekretariatet. Utenriksdepartementet har gitt nytt finansieringstilsagn for 2009 og 2010.

2. Studie- og praksisopphold for russiske landbruksstudenter i Norge

Samarbeidspartnere er:

- Arkhangelsk Agrarnyj Tekhnikum
- Pomoruniversitetet
- Landbruk Nord
- Høgskolen i Nord-Trøndelag
- Senja videregående skole

Studenter med avsluttet 3 – 4-årig utdanning i husdyrfag, veterinærfag eller allsidig jordbruk ved Arkhangelsk Agrarnyj Tekhnikum inviteres til Norge for å arbeide som avløsere i landbruket i ett år, med mulighet for forlengelse av oppholdet. Studentene får landbruksfaglig erfaring, hovedsakelig fra husdyrbruk, noe som er svært nyttig når de skal arbeide som ledere eller mellomledere i russiske landbruksforetak, eller de skal etablere seg som private bønder i Russland.

Gjennom et samarbeid med Høgskolen i Nord-Trøndelag får noen studenter anledning til å studere husdyrfag eller økonomi og administrasjon i Norge. Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU) har dispensert fra kravet om at søkere på opptak med finansiering fra kvoteordningen må søke fra heimlandet og dokumentere opphold i heimlandet i minst ett år før opptak. Dette fordi SIU mener at rekruttering av studenter fra dette prosjektet bidrar til målsettingen for kvoteordningen.

Ved utgangen av 2009 var fem russiske studenter i Norge som deltakere i prosjektet.

Prosjektet er i stor grad sjølfinsierende, ved at praktikantene får vanlig norsk lønn når de arbeider i Norge, og dekker sine egne reise- og oppholdsutgifter. Barentssekretariatet har gitt tilskudd til dekning av administrative kostnader i forbindelse med prosjektet.

3. Handbok om norsk landbruk

I 2007 ble det utarbeidet ei handbok om norsk landbruk: *"Norsk landbruk. En kort praktisk veiledning"*. Boka inneholder informasjon om norsk landbruksforvaltning, organisasjonene i landbruket, utdanning og rådgiving. Hoveddelen av boka er i tematisert landbruksfaglig ordliste. Boka er i første rekke beregnet på russiske studenter og andre som har kontakt med Norge i landbrukssammenheng. Forfattere var Lev Levit og Julia Iordanova fra Pomoruniversitetet i Arkhangelsk og Morten Furunes fra FMLA Troms.

Arbeid med oppdatering og revidering av boka er påbegynt, og vil være ferdig tidlig i 2010. Arbeidet finansieres med midler fra Nordisk Ministerråd, prosjekt "Opplæring og rådgiving i Nordvest-Russland".

Tiltak i 2009 hvor Fylkesmannen i Troms har vært ansvarlig:

1. Vitenskapelig seminar i Kotlas

21. – 23. juli 2009 deltok forsker Ievina Sturite, Bioforsk Nord, Tjøtta og Morten Furunes, FMLA Troms i en vitenskapelig konferanse om "Foredling og frødyrking av landbruksvekster i det europeiske nord" i Kotlas, Arkhangelsk fylke.

Ievina Sturite holdt et foredrag (på russisk) om virksomheten i Bioforsk. Det ble knyttet verdifulle kontakter med forskningsmiljøene i St. Petersburg og Vologda i tillegg til Arkhangelsk med tanke på framtidig samarbeid om sortsutvikling og utveksling av sortsmateriale.

2. "Barents September 2009 in Arkhangelsk"

Margaritinskaja messe er ei stor årlig forbrukermesse med landbruks- og husflidsprodukter i Arkhangelsk. Dette arrangementet ble fant sted 16. – 19. september 2009.

Etter initiativ fra guvernøren i Arkhangelsk ble det i 2009 gjennomført et fellesopplegg mellom Arkhangelsk og Norge – "Barents September 2009 in Arkhangelsk". Fra Norge deltok fire småskala matprodusenter og fire husflidsprodusenter, samt representanter fra reiselivet. Prosjektansvarlig fra norsk side var Troms husflidslag, Troms fylkeskommune og Fylkesmannen i Troms.

Som en del av arrangementet ble det holdt en internasjonal konferanse om potensiale for utvikling innen landbrukssektoren i Arkhangelsk region. Fra norsk side var det følgende foredrag:

- Morten Furunes: "Landbruk i Norge og utviklingen av samarbeidet mellom Norge og Arkhangelsk region"
- Terje Olsen: "Erfaringer fra norske kommuner om utviklingstiltak i landbruket"
- John Kristiansen: "Kjøttforedling på små gårdsbruk"
- Alf Pedersen: "Birøkt på små gårdsbruk"

I tilknytning til konferansen var det besøk på et gårdsbruk i Arkhangelsk med småskala produksjon av ost og kjøtt, der de norske produsentene fikk møte russiske småskalaprodusenter og utveksle erfaringer.

3. Ribesarter fra Russland

Russiske sorter av solbær og rips har vært prøvd i Norge i mange år, og enkelte sorter har vist seg som svært interessante for bruk under norske forhold.

I august 2009 ble det gjennomført en studietur til Polar forskningsstasjon i Apatity, Murmansk fylke, som arbeider spesielt med bær. Deltakere var Ingrid Myrstad, Landbrukstjenesten Midtre Hålogaland, Anne Marie Isachsen, Norsk landbruksrådgiving Salten og Morten Furunes, FMLA Troms.

Tre helt nye sorter av solbær virket svært interessante. Det ble gjort avtale med sortseier om prøving av sortene i Norge, og det ble levert stiklinger for utplantning i Tromsø, Kvæfjord og Bodø.

Andre pågående prosjekter som skjer i nær kontakt med fylkesmannens Russlandsengasjement

1. Prosjekt "Settepotetproduksjon i Arkhangelsk" – Firma OOO "Agro Potet"

Deltakere er Agro Nord AS, Kholmogory forskningsstasjon og FMLA Troms.

Firma OOO "Agro Potet" ble etablert i 2002 av eierne Agro Nord AS (60 %) og Kholmogory forskningsstasjon (40 %). Resultatet har ikke svart til forventningene, og eierne er enige om å avvikle selskapet.

Fra norsk side er det interesse for at virksomheten kan videreføres i en annen form, og det arbeides med å finne nye interessenter. En norsk potetsort er under utprøving i Russland med tanke på innføring i russisk sortliste.

2. Landbruksskolesamarbeid

Deltakere er Senja videregående skole og Arkhangelsk Agrarnyj Tekhnikum.

Etter at det er gjennomført to tre-årige samarbeidsprosjekter, er prosjektarbeidet foreløpig stilt i bero. I løpet av året har det vært utveksling av lærere og elever, og russiske elever har hatt en del av sin obligatoriske landbrukspraksis på Senja.

I løpet av 2008 og 2009 ble det gjennomført et prosjekt med felles elevbedrift med tema "Nordisk kjøkken". Som en del av prosjektet ble det utarbeidet ei kokebok med oppskrifter på norske og russiske matretter på russisk og norsk.

3. Høgskoleutdanning

Deltakere er Høgskolen i Nord-Trøndelag, Arkhangelsk statlige tekniske universitet, Pomoruniversitetet og Arkhangelsk Agrarnyj Tekhnikum.

Høgskoleutdanningen er delvis en del av prosjektet "Studie- og praksisopphold for russiske landbruksstudenter i Norge". Ved årsskiftet var det 12 russiske studenter ved HiNT, fordelt med to på husdyrfag, tre på økonomi og administrasjon, en på multimedia og seks på naturforvaltning.

4. Gjensidig prøving av sorter av rips og solbær

Deltakere er Bioforsk Nord, Holt og Polar forskningsstasjon, Apatity, Murmansk.

Russiske sorter av solbær og rips har vært prøvd i Tromsø siden 2002. Noen av sortene framstår som svært interessante for bruk under norske forhold. Det gjenstår å gjøre avtale med russisk sortseier om å kunne bruke sortene kommersielt i Norge.

5. Skogbruksprosjekter

Deltakere er Høgskolen i Nord-Trøndelag og Arkhangelsk statlige tekniske universitet.

Hovedaktiviteten er utvikling av et nettbasert undervisningsopplegg for skogsertifisering tilpasset bruk i Russland, men som også vil passe i Norge, Sverige og Finland. Et forprosjekt er gjennomført, og det arbeides med videreføring i et hovedprosjekt.

6. *Medisinurter*

Deltakere er Bioforsk Nord, Holt, Bioforsk Jord og Miljø, Svanhovd, Institute of Biology, Komi Science Centre, Syktyvkar og MIT Agrifood Research Finland, Lapland Research Station.

Prosjektet "Herbs in the Barents region – a natural resource that improve health and creative business" omfatter dyrking og bruk av rosenrot som kosttilskudd. Prosjektet er avsluttet i 2009, men skal videreføres.

7. *Hest*

Deltakere er Alslaget for lyngshest, Troms, Arkhangelsk statlige landbruksvitenskapelige forskningsinstitutt og FMLA Troms.

Barentsekretariatet har bevilget støtte til et forprosjekt "Lyngshest og Mezenhest, mulige likheter og felles utfordringer". Målet med prosjektet er å sammenligne genmateriale og utveksle erfaringer med å bevare to hesteraser som begge har liten populasjon.

8. *Prosjekt "Opplæring av utenlandsk arbeidskraft i landbruket"*

Deltakere i prosjektet er Landbruk Nord, Senja videregående skole, TINE BA og FMLA Troms.

Målet med prosjektet er å utarbeide et opplegg for innføring og opplæring i norsk landbruk med hovedvekt arbeidet på norske gårdsbruk. Prosjektet omfatter hovedsakelig husdyrproduksjon, og er spesielt rettet mot utenlandske avløsere.

Den viktigste delen av prosjektet har vært oversettelse av arbeidsinstrukser, plakater og annen informasjon til russisk og engelsk, samt innføringskurs for utenlandske avløsere.

Prosjektet er støttet med midler fra Kompetanseutvikling i landbruket (KIL) og BU-midler fra FMLA Troms.

9. *Prosjekt "Flis fra Nordvest-Russland"*

Deltakere er Agro Nord AS, Boris Bondin, Arkhangelsk, FMLA Troms, Håa gård, Levanger og Felleskjøpet Agri BA.

Barentsekretariatet har bevilget støtte til et forprosjekt. Prosjektet skal avdekke om det er teknisk og økonomisk mulig å få til lønnsom handel fra Nordvest-Russland til Norge med flis til strø og/eller pelletsproduksjon. Bakgrunnen er at det er permanent mangel på flis til strø i norsk husdyrproduksjon. Forprosjektet gjennomføres i løpet av 2009 og 2010.

10. *APK "Ljubovskoe", Arkhangelsk*

APK "Ljubovskoe" er et privat landbruksforetak. Et privatisert statsbruk som gikk konkurs er overtatt av en privat eier som investerer for potet- og melkeproduksjon i stor målestokk. Målet i første omgang er 600 melkekyr og 1 000 daa poteter. Investeringen skjer ved hjelp av føderale og regionale midler i tillegg til privat kapital, og er i tråd med det sentrale "Handlingsprogram for utvikling av russisk landbruk 2008 – 2012".

Fra fylkesmannens side har en bistått med å formidle faglige råd og veiledning, etablere kontakt med potetfaglige miljøer i Norge og bistand til å skaffe teknisk utstyr til dyrking, lagring og sortering av poteter. Finansiering til kjøp av teknisk utstyr skjer i sin helhet fra russisk side.

APK "Ljubovskoe" har et tett samarbeid med Russlands Landbruksvitenskapelige Akademi om utvikling av settepotetproduksjon i nordområdene med tanke på levering av settepoteter til matpotetprodusenter i sørlige deler av Russland. Bedriften er dermed også en interessant samarbeidspartner med når en ser på utveksling og utprøving av sortsmateriale mellom Norge og Russland.

I forbindelse med oppdraget for LMD er det gjennomført 14 reiser til Russland i 2009, hovedsakelig til Murmansk og Arkhangelsk. Erfaringene viser at det i arbeidet med gjennomføring av konkrete prosjekter kreves stor grad av oppfølging og tilstedeværelse.

21.4 Verdiskapingsprogrammene

Trebasert innovasjonsprogram

Fylkesmannen har deltatt på et møte med aktuelle trebedrifter som er potensielle søkere til Treprogrammet. Fylkesmannen var også medarrangør til et husseminar i Tromsø sammen med Treindustrienteret i Troms i november. Tema for seminaret var "Fremtidens boliger - bruk av tre og lavt energibruk". Målgruppe for seminaret var arkitekter og ferdighusbransjen.

Flere bedrifter i Troms har fått støtte gjennom Trebasert innovasjonsprogram i år.

Det er i 2009 innvilget følgende tilskudd gjennom programmet:

Bygg i Nord AS	kr 975 000,-
Båthamna AS	kr 350 000,-
Focus Interiør	kr 600 000,-
Midt-Troms Treindustri	kr 1 100 000,-
SUM	kr 3 025 000,-

I tillegg er det gitt tilsagn innen Bedriftsutviklingsmidler til trebearbeiding:

Lamo sagbruk	kr 20 000,-
Treindustrisenteret	kr 30 000,-

Bioenergiprogrammet

Det arbeides godt med bioenergi i fylket.

Flere prosjekter er under utredning, blant annet av Troms Kraft Varme, Forsvarsbygg og Trondheim fjernvarme. Et anlegg i Nordreisa (Nord-Troms Bioenergi AS) med flere skogeiere involvert starta opp drifta på slutten av året. Medrekna dette har Innovasjon Norge støtta 9 prosjekt. Dette er forstudier, forprosjekt, gårdsvarmeanlegg, flisproduksjon.

Det er i 2009 innvilget følgende tilskudd gjennom programmet:

Nord-Troms Bioenergi AS (Nordreisa) (2 tilsagn) (4 stk)	kr 2 790 000,-	Gårdsvarmeanlegg –bolig (4)	kr 231 000,-
Forstudie (Anne Lise Kongsli – Bergneset) (skog/klima)	kr 140 000,-	Flisproduksjon (Nord-Troms skogsflis) (skog/klima)	kr 30 000,-
SUM	kr 125 000,-	Forprosjekt, Senja Bio AS	kr 3 316 000,-

I tillegg er det gitt tilsagn innen Bedriftsutviklingsmidler til bioenergi:

Skånland arbeidssamvirke	kr 80 000,-
Brødrene Killi AS	kr 90 000,-

Verdiskapingsprogrammet for mat

I 2009 er det arbeidet spesielt med "*Strategi for satsingen på lokal mat fra Troms*". Denne er utarbeidet i samarbeid med Innovasjon Norge, Bioforsk Nord, Troms fylkeskommune og Norges Råfisklag.

Vi har fortsatt meget få landbruksforetak som foredler egne produkter eller leverer råvarer til bedrifter som markedsfører lokalproduserte produkter. Likevel er ting på gang, f eks aron Mat som har vært i virksomhet mange år, Lyngenlam, Lyngsalpeprofukter, Dyrøy mat m fl.

I 2009 er det gitt følgende tilsagn 6 over VPS Mat:

Bondens Marked, kr 100.000,-	videreutvikling/drift marked
Irenes butikk, kr 24.000,-	oppfølgingsprosjekt
Ivar Bergum, kr 24.000,-	oppfølgingsprosjekt
Røkenes gård, kr 24.000,-	oppfølgingsprosjekt
Produsentorganisasjonen Ottar, kr 93.750,-	småpotet-prosjekt
Vollan gjestestue, kr 429.000,-	prosjekt lokal mat fra Balsfjord
SUM	kr 694 750,-

Ut fra vår situasjon kunne vi ønske oss at VPS Mat i større grad kunne brukes til rekruttering, mobilisering og utvikling av nettverk mellom produsenter og andre aktører.

Resultatområde 22 Miljøtiltak i landbruket

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Regionalt miljøprogram (RMP)

2009 er det første året etter revidering av RMP. Noen ordninger fra det gamle programmet er fjernet mens en

rekke nye ordninger har blitt innført. I Troms er de fleste tilskuddsordninger rettet mot å stimulere til en større miljøinnsats for å holde kulturlandskapet åpent samt å ta vare på og synliggjøre enkeltelementer i kulturlandskapet. Videre har vi tilskuddsordninger som skal opprettholde det biologiske mangfoldet, både gjennom skjøtsel av kulturlandskap og gjennom tilskudd til bevaringsverdige husdyraser. Bruk i drift og beitedyr er en forutsetning for kulturlandskapet, og for biologisk mangfold knyttet til dette. RMP- ordningen bidrar til å opprettholde livskraftig landbruk i levende bygder.

Miljøtilskuddsordninger for 2009 var som følger:

1. Tilskudd til beite i bygdenært kulturlandskap
2. Tilskudd til skjøtsel av brattlendt areas
3. Tilskudd til skjøtsel av kulturlandskap på kysten av Troms
  - a, Tilskudd til vanskelig tilgjengelige betemråder på øyene og langs kysten
  - b, Tilskudd til jordbruksdrift på ytrd kyst av Troms
4. Tilskudd til skjøtsel av kanter langs veier i jordbrukslandskapet
5. Tilskudd til organisert beitebruk
6. Tilskudd til skjøtsel av nasjonalt og regionalt prioriterte kulturlandskap
7. Tilskudd til bevaringsverdige husdyraser
8. Tilskudd til skjøtsel av kulturminner i jordbrukets kulturlandskap
9. Tilskudd til seterdrift
10. Tilskudd til slåttarbeid med hesjing
11. Tilskudd til skjøtsel av ferdssårer i jordbrukslandskapet

Ordninger som fases ut:

12. Generelt tilskudd til dyr på beite i utmark og tidligere kulturmark
13. Tilskudd til sommersamarbeid for melkeprodusenter

Programmet har som delmål å:

- Ta vare på kulturlandskapsområder og elementer med særskilt stor verdi
- Bidra til bevaring av biologisk mangfold
- Legge til rette for allsidig bruk av kulturlandskapet
- Øke kunnskapen og bevisstheten om miljøverdiene i jordbruket
- Kompensere for den ekstra innsats jordbruket har med å ivareta miljøverdier

Miljøplan

Fylkesmannen i Troms har gjennom samarbeid med Troms landbruksfaglige senter og forsøksringene, planlagt fagmøter for aktive gårdbrukere. Der skal det settes fokus på krav til utforming, samt regelverk for miljøplan trinn I og II.

Tilstand og utvikling for forurensning fra landbruket i vannområdet som er valgt ut i første planperiode

Bardu-/Målselvvassdraget - Malangen er valgt for første planfase i vannregion Troms. Forurensningsavrenning fra jord- og skogbruksaktivitet innenfor dette vannområdet anses generelt å være liten. I vanddirektivsammenheng har mesteparten av vannområdet god tilstand. Innenfor vannområdet er det totalt 62 km² dyrket mark.

Faren for forurensning fra landbruket er i senere år redusert gjennom de tekniske miljøtiltak som er gjennomført i landbruket (tetting av gjødselslagre, kapasitetsøkning gjødselslagre, forbedret silohåndtering mv.)

Balansegjødslingsprinsippet som ble innarbeidet i gjødselsesongen -08/09 har ført til betydelig reduksjon av fosforgjødslingen i landbruket.

Enkelte deler av vannområdet har imidlertid avrenning, fra jordbruksaktivitet. Dette innebærer at tilstanden ikke kan settes til god eller meget god. Kantsonvegetasjon er en viktig oppsamler av næringstoffer og vil virke som et effektivt filter mht. avrenning fra dyrket mark. Graden av manglende kantsoner langs vassdrag i vannområdet er lite kjent, og bør kartlegges nærmere.

Påvirkningen fra skogbruket forventes å være såpass beskjeden at det ikke vil ha noen direkte innvirkning på vannkvaliteten.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2008 etter søknadsomgang 2007 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Gjengroing	Avrenning til vassdrag	Kulturminneverdier	Tilgjengelighet og friluftsverdier	Verdifulle kulturlandskap	Plantevernmidler	Avfallsinnsa
FMTR	84768160		512502				
Sum	84768160	0	512502	0	0	0	

22.4 Økologisk landbruk

Kommentarer til virkemidlebruken over den økologiske handlingsplanen i Troms.

I prosjekter som er blitt gjennomført av forsøksringene i Troms og Finnmark i fellesskap ble det fremskaffet en mengde basiskunnskap for dyrking av økologisk grovfôr, grønnsaker og bær i Troms og Finnmark. Resultatene brukes videre i veiledningen i fylket. Dessuten har prosjektene og resultatene bidratt til økt økologisk grønnsakproduksjon bl.a. i Tromsøregionen.

De største prosjektene i regi av forsøksringene kom som en konsekvens av at det ikke var mulig å få til en oppgående forsøksring innen økologisk landbruk i nord som kunne informere og motivere.

Av tidligere prosjekt kan nevnes spesielt :

- **Alternative gjødseltyper i økologisk drift.** Resultatene brukes i veiledningssammenheng og bl.a. ved GFR-besøk.
- **Underkultur i korn og krossing.** Prosjektet gav nyttig opplysninger om økologisk korndyrking for krossing i nord.
- **Dyrking av bygg for krossing.** Dette prosjektet undersøkte praktiske forhold omkring dyrking, analyse av fôr kvalitet og etterfølgende oppfølging etter hver vekstsesong, har gitt den enkelte dyrker økt kompetanse. Disse undersøkelsene omfattet både konvensjonell og økologisk dyrking fordi det samarbeides på tvers av driftsmåte og skaping av et korndyrker-/krossingmiljø er viktig for et vellykket resultat. Undersøkelsene har også gitt nyttig data for bruk i veiledningssammenheng.
- **Viltvoksende urter som krydder og helsekost.** I forbindelse med at en bedrift i Nord-Troms ønsket å opprette mottak for bær, sopp og urter var det ønskelig å finne hva de lokale viltvoksende urtene inneholdt av antioksidanter. Det ble derfor samlet inn en del urter for analyse og resultatene har urtesamlere både i Nord-Troms og i andre deler av landsdelen nytt godt av. Resultatene nyttes også i veiledningen.
- **Økologisk sauekjøttproduksjon i Troms og Finnmark.** Prosjektet hadde høye mål som var vanskelige å nå. På grunn av krav til liggeunderlag også til sau var det vanskelig å få saueholdere til å legge om. Men det ble holdt noen kurs og møter, slik at det ble spredd en god del informasjon om økologisk landbruk og noen begynte å vurdere omlegging.

Resultatene fra tiltakene/prosjektene i regi av Bioforsk er dokumentert i egne rapporter delvis publisert på www.bioforsk.no Resultatene fra tiltakene/prosjektene i regi av Norsk Landbruksrådgiving (tidligere forsøksringene i Troms og Finnmark) er gjort kjent ved innlegg på kurs og møter. Dessuten er det laget flere veiledningshefter som er sendt alle som søker produksjonstillegg i Troms og Finnmark

De ulike prosjektene har vært nødvendig for å få fram basiskunnskapen og øke kompetansen til gårdbruker, veiledning og forvaltning og for å utvikling av det økologiske landbruket i Troms. Omlegging til økologisk landbruk er en langsiktig prosess som medfører at det tar en del tid før at vi får et godt tilbud av lokale økologiske produkter i Troms. I dag er nok forbrukeren blitt mer bevisst og etterspør økologiske råvarer, men det er ennå en god del å hente på produksjonsleddet. Det er derfor behov for vel så mye fokus på økologisk produksjon i Troms som økologisk forbruk.

Oversikt over gjennomførte tiltak - 2009.

- * Utpøring av økologisk bringebær dyrking på friland.
- * Delfinansiering til studietur til Sverige/Finland
- * Økologisk Idèforum - Faglig og sosialt nettverk blant økobønder og andre interesserte.
- * Økologisk tingmøte i nord - 2009 -delfinansiering

- * Økoløftprosjektet i Nordreisa og Kåfjord kommune - delfinansiering
- * "Gården og kysten som læringsrom". Studiet som bygger på økologiske prinsipper.
- * Produsentrettet temautgave om økologisk landbruk.

Prosjekt "Økoløft i Nordreisa og Kåfjord kommune".

Økoløftprosjektet i Nordreisa og Kåfjord er et helhetlig utviklingsprosjekt, og går på opplæring av kommunene i hvordan de skal møte økoprodusenter for å oppnå større lokal økologisk produksjon og forbruk. Prosjektet anses som et pilotprosjekt for andre kommuner i Troms. Etter at prosjektperioden utløper sommeren 2010, vil det være viktig å jobbe intensivt med erfaringene fra pilotprosjektet overfor andre kommuner som ønsker å satse økologisk. Prosjektet er integrert i handlingsplanen for økologisk landbruk i Troms 2008-2012.

Noe av det som er gjennomført til nå i prosjektet, er at det er gitt 7 GFR i samarbeid med Landbruk Nord. I to av disse har også Tine bistått med GRF. Det vil videre være et tett samarbeid med Tine og Landbruk Nord når det gjelder rådgiving og informasjon.

For forvaltningen er det arrangert kurs innen registrering, kontroll og planlegging av økologiske gårdbruk. Videre er det planlagt en studietur for økobønder og andre interesserte, samt for forvaltningen i fylket.

Skolene i kommunene er informert om prosjektet og her ønsker en å koble inn "Inn på tunet" prosjektet som en del av tilbudet. Kommunene skal sette i gang prosjekter med "økologiske skolehager" i løpet av 2010.

Gjennom landbrukskafeer og markdager har det vært fokus på krossing og jordarbeiding. I tillegg vil kommunene i Nord-Troms gå sammen om å se på utfordringene når det gjelder leieavtaler av jord og bruk av brakklagt mark.

22.5 Tre og miljø

Foruten det som er nevnt under resultatområde 21.4 arbeides det i prosjekt Kystskogbruket med å legge til rette for økt binding av CO₂ i skogen.

I flere kommuner deltar skogfunksjonærene i arbeidet med å utarbeide klima- og energiplaner.

Dersom bruk av skogsflis skal få større omfang er det helt nødvendig å auke utbygginga av skogsveger i fylket. Det arbeides med dette innafor de økonomiske rammer vi har.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Fylkesmannens landbruksavdeling er sekretariat for fylkeslandbruksstyret. Saksmengden er om lag den samme som i 2008.

Det kommer stadig færre klagesaker fra kommunene, noe som betyr at det alt vesentligste av søknader blir innvilget. Utfallet i de fleste klagesaker som var til behandling i fylkeslandbruksstyret var at kommunens avgjørelse ble stadfestet.

For plansaker er hovedvekten stadig på private reguleringsplaner. Fylkeslandbruksstyret har ikke iverksatt et arbeide med arealpolitisk strategidokument for Troms i 2009, men praktiserer et innskjerpet jordvern. Dette kommer også til uttrykk i den del av de omlag 600 saker i forhold til dispensasjon fra kommuneplanens arealdel, hvor det er søkt om å bygge hytter og bolig på dyrka mark.

Henvendelser fra kommunene om juridiske spørsmål er mange, og kommunene mangler ofte relevant kompetanse. Dette merkes også ved de mange henvendelser fra private som ikke opplever at de får nødvendig hjelp i landbrukslovsaker når de henvender seg til førstelinjen kommunen. Det som en gang var et landbrukskontor i kommunen er nå nedlagt eller integrert i andre avdelinger, og FMLA registrerer at både landbruksfaglig kompetanse og kapasitet er redusert. I noen grad er dette forsøkt kompensert ved kjøp av slike tjenester i nabokommunen, men ikke i tilstrekkelig grad. Det er ofte slik at de kommuner med best kompetanse er de samme kommunene som benytter den kompetansen FMLA innehar. De svakeste benytter seg ikke av denne

kompetansen. FMLA opplever dette som en betenkelig utvikling i forhold til forvaltning av landbrukslovgivingen.

Resultatområde 24 Inntekts- og velferdspolitiske tiltak

Forvaltningskontroll.

Fylkesmannen har i 2009 gjennomført forvaltningskontroll i fem kommune. Kontrollene var rettet mot kommunenes saksbehandlingsrutiner av produksjonstilskudd. I tillegg deltok fylkesmannen som observatør på kommunenes stikkprøvekontroller i forbindelse med søkeromgangen 20.08.09. Forvaltningskontrollen viste at det kommunene gjennomført kontrollen på en god måte. Det vår kontrollen avdekte var at kommunene ikke har tilstrekkelig gode nok rutiner på journalføring i hht til de regler som er satt i offentlighetslov og arkivlov. Det lages ikke og arkiveres ikke tilstrekkelig dokumentasjon i tilskuddssaker, slik at sporbarheten på hva kommunen har vurdert og lagt til grunn for sitt vedtak kan etterprøves. Alle kommunene har innen fristen fylkesmannen satte for lukking av avvik, gitt skriftlig tilbakemelding om hvordan avvikene skal håndtere/lukkes og fra hvilken dato disse skal tre i kraft.

Ut i fra de avvik som ble avdekt og de tilbakemeldingene kommunen har gitt for lukking av avikene, har ikke fylkesmannen funnet at det er behov for å ta en ny kontroll eller oppfølging i 2010 av disse kommunene.

Under forvaltningskontrollene ble det avdekt forhold som fylkesmannen ønsket og bemerke, men som ikke var regelbrudd. Disse forholdene ble tatt opp under sluttmøtet. Tilbakemelding vi fikk i sluttmøtene fra kommunene, var at de syntes det var positivt å bli kontrollert og ikke minst den gode og konstruktiv dialogen, som ga de muligheten til å gjøre sin saksbehandling bedre.

Landbruksvikartjenesten.

Alle kommunene i Troms blir i varetatt av et av de fire avløserlagene som har ønsket og ansette landbruksvikarer/beredskapavløsere.

Vi har kun tilbakemelding fra et avløserlag på at de sliter med å få ansatt eller inngått avtaler på beredskapsavløsning. De andre gir tilbakemelding på at ordningen fungerer fint.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2008 - antall

Klagebehandling

Embeter	Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
FMTR	1	2	0	0	0	0
Sum	1	2	0	0	0	0

Dispensasjonssøknader

Embeter	Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
FMTR	18	0	0	0	0	0	16	0	0
Sum	19	2	0	0	0	0			

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Kommunenes kompetanse søkes styrka gjennom kurs, opplæring på de enkelte kontor, kontakt og rådgiving ved telefon og e-post.

Fylkesmannen tok i sin januartalet opp landbruket som ett av satsingsområda i fylket. Dette blei fulgt opp med en landbrukspolitisk konferanse i forkant av Landbruksmessa i Balsfjord.

Foran årets januarmøte laget vi et omfattende tallmateriale samelt i et eget hefte der vi ikke bare sakffet fram nøkkeltall for utvikling og status i hele Troms, men også for hver enkelt kommune sammen med en del konkrete spørsmål går på analyse, mål og tiltak i egen kommune.

Utfordringene følges opp i forhold til landbruksforvaltning og faglagene som oppfordres til aktivt å gå inn i prosessene med politisk og administrativ ledelse i kommunene.

Fylkesmannens fokus på landbruket bidrar til å auke kommunenes oppmerksomhet mot næringa, men det gjenstår å se de konkrete resultater i styrking av førstelinjetjenesten.

Det foregår fremdeles ei nedbemanning på landbrukskontorene, og de tilsatte får delvis arbeidsoppgaver utafør landbruket. Dette går ut over arbeidet innafor jord- og skogbruket.

Samarbeidet med KS er under styrking. KS deltar i det regionale partnerskapet og inviteres nå mer jevnlig til møter og konferanser der landbruk og landbruksrelaterte tema er på dagsorden. KS signaliserer også nå sterkere at de ønsker å delta i samarbeidet, jfr også avtalen LMD/KS.

Midleene under kap 1144 post 77 er nyttet slik:

Kommuneretta arbeid: Til samlinger for ansatte i kommunal landbruksforvaltning og til reiser i forbindelse med veiledning og dialog med landbruksforvaltningen og kommuneledelse.

Roviltkompensasjon, jfr omtale under 21.1

Prosjekt, jfr omtale samarbeid med Nordvest-russland under 21.3

Oppfølging av vannrammedirektiv, lønnskompensasjon i tilknytning til arbeidet.

Resultatområde 26 Jord- og landskapsressurser

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Aktivitet og utfordringer i dialog med kommunene for å ivareta jordressursene

Det er i 2009 ikke gjennomført systematiske møter med samtlige kommuner. Det er gjennomført møter med de kommuner som har meldt inn behov for rådgiving i forbindelse med håndheving landbrukslovgivingen. I et tilfelle har det vært gjennomført møte hvor flere kommuner har vært samlet. Vi har i tillegg gjennomført et møte hvor alle kommuner deltok, Dette var i forbindelse med endringer i jordloven, konsesjonsloven og odelsloven fra 1.7.2009.

Vi møter stor velvilje fra administrasjonen i kommunen til å ivareta landbruksinteressene og jordvernet spesielt. Det avdekkes samtidig et kunnskapsbehov, og dette bør følges opp med blant annet veiledningsmateriale på de ulike fagområdene, f eks landbrukets kjerneområder, konkretisering av jordvernet mv. Materialet bør være utarbeidet av nasjonale myndigheter for å anskueliggjøre nasjonal politikk på en udiskutabel måte.

Kommunedialogen er viktig å følge opp kommunene gjennom befaringer og besøk i den enkelte kommune. Besøk hos enkeltkommuner gir en god anledning til tilpasset veiledning.

Fylkesmannen i Troms har i 2009 hatt et økt fokus på planarbeidet. Dette har også gitt økt fokus på landbruksinteressene i planarbeidet og gitt arbeidet med jordvernet et løft.

Utvalgte kulturlandskap.

I Troms ble Skårfvåggi/Skardalen valgt ut som ”utvalgt kulturlandskap”. Etter utvelgelsen stiftet grunneierne ”Skardalen bygde- og kulturlag”. Laget ble stiftet for å bidra til framtidig ivaretagelse og utvikling av bygda og bygdas unike kulturlandskap.

Skardalen fikk tildelt kr 230 000,- til skjøtselstiltak for 2009.

Det var viktig å ta fatt på rydding og stell av gammel kulturmark, av sti/veinett og istandsetting av bygninger, samt ta gamle driftsformer i bruk slik som slått og hesjing. Dette fordi tiltakene ble godt synlig i landskapet og forvaltningen av området fikk ny ”staus”.

Tiltak som er gjennomført :

- Skifting av skadet eternitt-tak på eldre driftsbygning.
- Reparasjon av eldre sommerfjøs.
- Reparasjon av eldre høysjå.
- Rydding av småskog-tilbakeføre området til bærmark.
- Slått/hesjing.
- Vedlikehold av gammel bygdevei – ”Nygaardsvoldsveien”.
- Kulturminneregistreringer.

Vi har prosjekter på alle fagområder, men i og med at istandsetting av bygninger er kostnadskreven vil det i en periode gå med mye midler til slike tiltak.

Området har ikke landbruksdrift i dag, men ved å sette i stand gammel kulturmark er området et attraktivt beiteområde for gårdsbruk fra nabobygda. Området kan bli et positivt bidrag til reiselivsbedrifter i kommunen og i regionen, og som eksklusjonsområde for skoler, studenter og allmennheten. Dette vil gi muligheter for bygda å etablere tjenester som guidede turer, servering av lokal mat, salg av husflidprodukter mv.

Erfaringer som gjøres i utviklingsarbeidet vil bli overført til andre kommuner i fylket som ønsker tilsvarende utviklingsprosjekt. Området vil også bli brukt som eksempel på næringsutvikling og utvikling og skjøtsel av kulturlandskapet.

26.2 Samfunnsplanlegging

Fylkets jord og skog arealer er begrenset og under utbyggingspress. Den viktigste utfordringen i Troms er å etablere en positiv vilje i kommunene til å ivareta jordvernet i planprosesser.

Informasjon om jordvern og planutforming gis fortløpende i den daglige kontakten med kommunene, men vi erfarer at dialogen er mest effektiv i samband med kommuneplanprosesser. FMLA har i 2009 reist rundt til flere kommuner som har anmodet om drøftingsmøter, fortrinnsvis kommuneplanens arealdel. I 2009 er det fremmet seks kommuneplaner til høring og disse kommunene fulgt opp tett i planprosessen.

Kommunene oppfordres alltid til å kartfeste landbrukets ”kjerneområder” med henvisning til LMDs veileder om landbruksplan og ”Kjerneområder”. Oppslutningen om slike temaplaner er begrenset, noe som dels skyldes manglende kompetanse og kapasitet i kommunen og dels manglende vilje til politisk prioritering av emnet. Kommunene mangler ofte et overordnet temakart som kan brukes ved omdisponerings- og delingssaker samt eiendomsoverdragelser. Dette kan ha negative konsekvenser for en langsiktig jordvernpolitikk i fylket

Vi vil spesielt nevne Harstad kommune som i 2009 har utarbeidet temakart for jord og skogbruk og benyttet dette med godt resultat i revisjonen av kommuneplanens arealdel. FMLA rår ofte andre kommuner til å bruke samme metode.

Landbruksavdelinga er med i en rådgivende arbeidsgruppe i samband med vern på statsgrunn. De områdene det er meldt oppstart på, er store og viktige skogarealer i fylket. For landbruket er det viktig at vernet får en omfang og utforming som i størst mulig grad ivaretar framtidig skogsdrift i kommunene. Landbruksavdelinga har hatt et uforholdmessig stort arbeid med å prøve å få fram skogfaglige data for områdene som er vernet i fylket.

Vern av rik lauvskog foregår følges opp av ALLSKOG som et frivillig vern. Landbruksavdelingen har ikke vært inne i dette arbeidet i år.

Kommunene utarbeider i liten grad planbeskrivelser og konsekvensutredninger som anskueliggjør formålet og konsekvensene med de ulike arealdisponeringene i en plan. FMLA må, som regel, be om en egen utredning for å få fram de momenter som trengs for en landbruksfaglig behandling; arealtilstand, driftsforhold, landskap mv. Dette sinker ofte planprosessene. Det synes ikke som om de kommunale landbruksfunksjonærene er involvert i planarbeidet i tilstrekkelig grad før planer sendes ut på høring. Kommunene utnytter ikke sine muligheter som planmyndighet fullt ut.

En konsekvens av situasjonen er at Fylkesmannens landbruksavdeling ikke kan redusere veiledningen om planprosesser for å sikre landbruksinteressene. Vår veiledning bør bli mer proaktiv og regionale landbruksmyndigheter bør på eget initiativ besøke kommunene jevnlig for dialog og informasjonsutveksling. På sikt kan dette skape større forståelse for jordvernet og legge grunnlaget for konstruktive planprosesser med få innsigelser. Fylkeslandbruksstyret har i det alt vesentligste fulgt administrasjonens innstilling til vedtak i høringsuttalelser til kommuneplaner og reguleringsplaner.

I Troms er det tilsatt egen GIS-koordinator som tilrettelegger for bruk av digitale kartbaser. Nyten av digitale kartbaser er god i embetet. Kartbasene er tilgjengelig for alle avdelingene, og de benyttes aktivt i all arealforvaltning. Landbrukets deltakelse i Geovekst-samarbeidet er viktig for å få utarbeide nye digitale kartdata i fylket.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR	Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	
Resultatområde 21	221	221	0
Resultatområde 22	65	65	0
Resultatområde 23	27	27	0
Resultatområde 24	67	67	0
Resultatområde 25	99	99	0
Resultatområde 26	86	86	0
Sum:	565	0	565 0

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområdet

31.1 Tilsyn og oppfølging av regelverk

Fylkesmannen i Troms anser at man gjennom årets tilsynsvirksomhet har bidratt til en større regelverksetterlevelse blant skoleeierne i Troms. Embetets tilsynsvirksomhet har satt fokus på utvalgte deler av regelverket. Fylkesmannen anser at regelverksetterlevelsen på disse utvalgte områdene er blitt vesentlig større etter gjennomførte tilsyn. På bakgrunn av tildelte ressurser og tilsynets innretting vil Fylkesmannen vanskelig kunne sikre at alle kommunene overholder alle lovbestemte krav til enhver tid.

Embetet har i 2009 satt fokus på kompetanseheving blant de ansatte som driver tilsynsvirksomhet. Det er blant annet gjennomført metodekurs i systemrevisjon. Embetet har videre etablert interne areaner for arbeidet med tilsyn og innvoert flere medarbeidere i tilsynsarbeidet. Dette har etter embetets mening bidratt til en større kvalitet på tilsynsarbeidet og er med på å sikre Fylkesmannens legitimitet blant relevante aktører.

Ut i fra tildelte ressurser anser Fylkesmannen at vi gjennom vår tilsynsvirksomhet har oppnådd en større grad av regelverksetterlevelse blant skoleierne enn i 2008.

Gjennom tilsynsvirksomheten og interne læringsprosesser i 2008 og 2009 har embetet sikret seg at flere medarbeidere har fått kompetanse på tilsynsfeltet. Embetet har sikret seg ytterligere juridisk kompetanse gjennom ansettelse i 2009. Fylkesmannen mener vi har god kompetanse innenfor tilsynsområdet og anser at denne har bidratt til god måloppnåelse i 2009.

Fylkesmannen har i 2009 gjennomført tilsyn med ulike metoder, med unntak av felles nasjonalt tilsyn. Fylkesmannen anser at man gjennom denne friheten i metodikken, kan optimalisere effekten av tilsynet. På bakgrunn av det enkelte forholdet som ligger til grunn for iverksatt tilsyn, kan vi vurdere hvilken metodikk som vil være mest effektiv ut i fra mål om regelverksetterlevelse og hensynet til ressursbruk.

Troms er et fylke med store reiseavstander. Dette bidrar til at en relativt stor del av avsatte ressurser går til reisekostnader. På bakgrunn av dette har embetet ivreksatt tiltak som kan redusere denne ressursbruken. Fylkesmannen har blant annet i større grad tatt i bruk videokommunikasjon i tilsynsarbeidet og lagt hele

tilsynsbesøket (åpningsmøte/intervju/sluttmøte) til to dager. Dette arbeidet har bidratt til at vi reduserer ressursbruken på reisekostnader og dermed i større grad kan anvende ressursene på å øke tilsynsvirksomheten.

Ressursbruken knyttet til det felles nasjonale tilsynet i 2009 er angitt å være 35 ukeverk. Det vises her til særskilt rapport til Utdanningsdirektoratet. Fylkesmannen har i 2009 økt sin tilsynsaktivitet i form av flere gjennomførte tilsyn, kompetanseheving, ekstern kursing/informasjon og bedring av interne prosesser. Ifht bedring av interne rutiner kan det nevnes at det blant annet er opprettet en egen arena for alle medarbeiderne tilknyttet tilsynsarbeid. Videre har fire medarbeidere deltatt på kurs i systemrevisjon.

Utover det felles nasjonale tilsynet har Fylkesmannen gjennomført 13 tilsyn i 2009. 10 av disse tilsynene var stedlige systemrevisjoner. Fylkesmannen har i tillegg i 2009 iverksatt skriftlige tilsyn med alle kommunene i Troms. Dokumentasjon og redegjørelser er mottatt i 2009, men rapportene vil bli ferdigstilt i 2010. Fylkesmannen har arrangert konferanser hvor tilsyn har vært tema. Medarbeider har videre deltatt i eksternt arbeid med Utdanningsdirektoratet når det gjelder utvikling av tilsynsarbeidet.

Fylkesmannen har gjennom sine tilsyn i 2009 gitt pålegg som ennå ikke er lukket. Bakgrunnen for dette er at frist for lukking er satt til 2010.

Som grunnlag for tilsynsarbeidet har Fylkesmannen benyttet seg av informasjon fra GSI og skoleporten. Opplysninger herfra har vært særlig relevant i forbindelse med tilsyn med gruppeorganisering og særskilt språkopplæring. Videre har kunnskap embetet har fått gjennom klagesaker, media og genrelle henvendelser vært grunnlag for risikovurderinger.

Embetet har gjennomført tre samlinger hvor regelverk har vært fokus. Tema for samlingene har blant annet vært vurdering og kravet til kvalitetssikringssystem.

Tilsynsoversikt utdanningsområdet

	Tilsynsobjekt	Tema/Myndighetskrav	Avvik	Merknad	Pålegg	Metode	Kommenter
FMTR	Tromsø kommune	Opplæringsloven §§ 5-1 og 5-3, jf. forvaltningsloven § 11a	Tromsø kommune overholder ikke kravet til forsvarlig saksbehandlingstid ved behandling av saker om spesialundervisning		☒	Tilsynet ble gjennomført gjennom et innledende møte med Tromsø kommune. Etter møtet ble kommunen bedt om sende inn redegjørelse for saksbehandlingstiden hos kommunens PPT. På bakgrunn av innsendt redegjørelse ble det utarbeidet tilsynsrapport hvor kommunen ble pålagt å lukke avviket.	
FMTR	Kvænangen kommune	Opplæringsloven kapittel 9a og § 2-3a	Kvænangen kommune har ikke gode nok rutiner for ivaretagelsen av lovkrav knyttet til elevenes rett til et forsvarlig psykososialt skolemiljø, jf. opplæringsloven §		☒	Tilsynet ble gjennomført gjennom innhenting av redegjørelse og dokumentasjon fra kommunen og påfølgende intervju med ansvarspersoner i kommunen.	Tilsynet ble iverksatt på bakgrunn av anmodning fra Barneombudet.

FMTR	Skjervøy kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd og opplæringslovens bestemmelser om spesialundervisning, jf. kapittel 5	9a-3. Skjervøy kommune har ikke et forsvarlig system for å sikre at reglene knyttet til spesialundervisning oppfylles i henhold til lovkravene, jf. opplæringsloven §§ 13-10 andre ledd og kapittel 5, samt forvaltningslovens § 11a.	☒	Systemrevisjon	Tilsynet ble iverksatt på bakgrunn av klagesaker fra kommunen.
FMTR	Balsfjord kommune	Opplæringsloven § 8-2	Balsfjord kommune oppfyller ikke kravet til et forsvarlig system knyttet til organisering av elever i grupper, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. opplæringsloven § 8-2.	☒	Systemrevisjon	
FMTR	Lenvik kommune	Opplæringsloven § 8-2	Det ble ikke gitt avvik	☐	Systemrevisjon	
FMTR	Salangen kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. opplæringsloven kapittel 5 og § 1-3	Salangen kommune har ikke et forsvarlig system for å sikre oppfyllelse av plikten til å gi tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven §§ 13-10 andre ledd og 1-3. Salangen kommune har videre ikke et forsvarlig system for å sikre at innholdet i enkeltvedtak om spesialundervisning tilfredsstillende lovfestede krav, jf. opplæringsloven §§ 13-10 andre ledd, 5-1 og forvaltningsloven § 27 tredje ledd.	☒	Systemrevisjon	Kommunen har sendt inn erkæring på lukking av avviket innen fastsatt frist. Fylkesmannen anser at kommunen gjennom erklæringen ikke har synliggjort at avviket er lukket. Kommunen er gitt ny frist for lukking 01.08.2010.
FMTR	Kåfjord kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. kapittel 5 og § 1-3	Kåfjord kommune har ikke et forsvarlig system for å sikre oppfyllelse av plikten til å gi tilpasset opplæring og spesialundervisning, jf. opplæringslova	☒	Systemrevisjon	Avviket er ikke lukket. Kommunen er gitt pålegg om å lukke avviket innen 15.02.2010.

			§§ 13-10 andre ledd, 1-3 og kap. 5.				
FMTR	Skånland kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. § 2-8	Det ble ikke gitt avvik		☐	Tilsynet ble gjennomført som et skriftlig tilsyn, gjennom innsendt redegjørelse hvor kommunen redegjorde for oppfyllelsen av lovkravene og dokumentasjon som kunne underbygge oppfyllelsen.	
FMTR	Bardu kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. kapittel 5 og § 1-3	Bardu kommune har ikke et forsvarlig system for å sikre oppfyllelse av plikten til å gi tilpasset opplæring og spesialundervisning, jf. opplæringslova §§ 13-10 andre ledd, 1-3 og kap. 5.		☒	Systemrevisjon	Avviket er ikke lukket. Kommunen er gitt frist til 20.03.2010 å lukke avviket.
FMTR					☐		
FMTR	Målselv kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. § 2-8	Målselv kommune har ikke et forsvarlig system for å vurdere om retten til særskilt språkopplæring blir oppfylt, samt et forsvarlig system for å følge opp disse vurderingene.		☒	Tilsynet ble gjennomført som et skriftlig tilsyn, gjennom innsendt redegjørelse hvor kommunen redegjorde for oppfyllelsen av lovkravene og dokumentasjon som kunne underbygge oppfyllelsen.	Avviket er ikke lukket. Kommunen er gitt frist til 01.06.2010 å lukke avviket.
FMTR	Kvæfjord kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. opplæringslovens bestemmelser om spesialundervisning kapittel 5.	Det ble ikke gitt avvik.		☐	Systemrevisjon	
FMTR	Kvænangen kommune	Opplæringsloven § 13-10 andre ledd, jf. kapittel 5 og § 1-3	Kvænangen kommune har ikke et forsvarlig system for å sikre oppfyllelse av plikten til å gi tilpasset opplæring og spesialundervisning, jf. opplæringslova §§ 13-10 andre ledd, 1-3 og kap. 5.		☒	Systemrevisjon	Avviket er ikke lukket. Kommunen er gitt frist for lukking til mai 2010.
		Opplæringsloven § 13-	Lavangen kommune har ikke et forsvarlig system				Avviket er ikke lukket.

FMTR	Lavangen kommune	10 andre ledd, jf. samiske elevers rett til opplæring	for å sikre at samiske elever får oppfylt sine rettigheter etter opplæringsloven.	☒	Systemrevisjon	Kommunen er gitt frist til 01.08.2010 å lukke avviket.
FMTR	Nordborg videregående skole	Retten til spesialundervisning og spesialundervisning, jf. privatskoleloven § §§ 3-4 og 3-6, smat kravet til forsvarlig sytem, jf. § 5-2 tredje ledd	Det ble ikke gitt avvik	☐	Systemrevisjon	

31.2 Klagesaksbehandling

Embetet har opplevd en økning i klagesaker i 2009, sammenlignet med 2008. Embetet har på en tilfredsstillende måte behandlet disse i henhold til krav fastsatt i forvaltningsloven, opplæringsloven og privatskoleloven.

Oppvekst- og utdanningsavdelingen har i 2009 styrket den juridiske kompetansen ved ansettelse av en ytterligere jurist. Dette har medført at avdelingen har fått større kapasitet på klagesaksområdet og en økt kvalitetsikring av klagesaksarbeidet.

Embetet har i 2009 opplevd en større bredde i type klagesaker enn tidligere. Dette indikerer at brukerne er blitt mer bevisst på sine rettigheter og Fylkesmannens rolle som klageinstans. På bakgrunn av dette antar Fylkesmannen at antall klagesaker og henvendelser vil øke ytterligere i tiden fremover.

Embetet har i 2009 mottatt en rekke klager og henvendelser knyttet til endring av skolestruktur. Partene har ikke klagerett på denne typen avgjørelser, men dette har likevel vært henvendelser som har generert stor ressursbruk.

Fylkesmannen mottar i økende grad bekymringsmeldinger knyttet til elevenes opplæringstilbud og skolemiljø. Disse meldingene er ikke alltid knyttet til enkeltvedtak og sakene behandles således ikke som klagesaker. Disse sakene er likevel ressurskrevende og krever ofte en tilsvarende innsats som klagesaker eller tilsynssaker.

Måloppnåelsen på området er tilfredsstillende. Sakene blir behandlet fortløpende og innenfor forsvarlig tid. Dette indikerer at Oppvekst- og utdanningsavdelingen har tilstrekkelige ressurser og at kompetansen er god. Klagesaksbehandlingen ivaretas i hovedsak av juristene, men ofte i samarbeid med pedagogene. Behandling av klagesaker vedrørende standpunkt karakterer gjennomføres som en "dugnad" mellom juristene og pedagogene.

Saksmengden på de ulike lovområdene har økt fra 101 til 120 saker i 2009. Saksmengden på det spesialpedagogiske området ble fordoblet fra 2007 til 2008, mens det er en økning fra 29 til 36 klagesaker i 2009. Saker fra den største kommunen i fylket utgjorde nærmere halvdel av klagesakene om spesialundervisning. Fylkesmannen mottar svært få klagesaker for barn som har rett til spesialpedagogisk hjelp etter § 5-7.

	Type klage	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Sum	
FMTR					
FMTR	Klage i grunnskolen	Spesialundervisning - Kapittel 5	25	11	36
FMTR	Klage i grunnskolen	Skyss § 7-1	6	1	7
FMTR	Klage i grunnskolen	Kapittel 9a		2	2
FMTR	Klage i grunnskolen	Bortvisning § 2-10	1	1	2
FMTR	Klage i grunnskolen	Nærskole § 8-1	1	11	12
FMTR	Klage i grunnskolen	Standpunkt karakterer § 5-10	40	11	51
FMTR	Klage i grunnskolen	Standpunkt orden og atferd § 5-13	3		3

FMTR	Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder	Tildeling av timer	3		3
FMTR					
FMTR					
FMTR	Klage i videregående opplæring	Dispensasjon § 3-37	3	1	4

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Embedet har to medarbeidere med GSI som arbeidsområde. Begge deltar på GSI samlinger i regi av Utdanningsdirektoratet og innehar nødvendig kompetanse til å bistå kommunene i innsamlingen. Fylkesmannen har et godt kontaktnett med alle kommunene og privatskolene når det gjelder arbeidet med å samle inn data til GSI. Kommunene og privatskolene får fortløpende informasjon om viktige saker som har betydning for innsamlinga.

Alle kommuner og privatskoler i fylket la inn data og ferdigmeldte innen fristen. Gjennom tidligere kursing av ansvarlige i kommuner og privatskoler har vi klart å bygge opp god kompetanse ute i enhetene, og dette sikrer god måloppnåelse for innsamlingen.

10 skoler i fylket ble varslet om at de ut fra registrerte data i GSI så ut til å bryte Stortingets forutsetning for gruppestørrelser. Det ble foretatt en gjennomgang som førte til at noen skoler fikk tilført ekstra ressurser.

31.5 Eksamen og nasjonale prøver

PAS og PGS:

PAS/PGS fungerte bedre ved eksamensavviklingen i 2009 enn i 2008. Årsaken til dette er bl.a. de endringene som ble gjort i PAS på bakgrunn av erfaringer fra eksamensavviklingen i 2008. En annen årsak er at både Fylkesmannen, skoleeier, skolene og sensorene hadde mer erfaring i bruken av PAS i 2009 enn året før. Imidlertid var det også dette året en del utfordringer med hensyn til feilsendinger og forsinkelser av eksamensbesvarelser.

Vårt embete får fortsatt mange henvendelser som gjelder PAS/PGS, men som ideelt sett burde gått tjenestevei via skolen, eller i det minste skoleeier. Disse henvendelsene legger beslag på våre ressurser. Samtidig har vi hos Fylkesmannen i Troms erkjent at dette medfører at vi får utfordret vår egen kompetanse for å kunne gi god brukerstøtte!

Vi mener forøvrig også at vi som embete har greid å redusere vårt eget antall henvendelser vedrørende PAS/PGS til Udir.

Nasjonale prøver:

I grove trekk ble NP gjennomført på en tilfredsstillende måte. I sammenligning med landsgjennomsnittet, hva angår deltakelse, skiller ikke Troms fylke seg ut i vesentlig grad. For nasjonale prøver sett under ett har vi i fylket en fritaksprosent på 2 %. Hvorvidt denne andelen er reell blir imidlertid ikke avklart før vi får kunnskap om hva det avviket som framkommer når vi sammenligner registrerte resultater med elevtallet i GSI skyldes (I tabelldata har vi rapportert hva vi i så måte har gjort i Troms fylke i forhold til dette).

Vi har erfart at skoleeiernivået i for liten grad synes å være involvert i gjennomføringen av nasjonale prøver - eller i beste fall tar for gitt at skolene følger dette opp i henhold til regningslinjene.

I oppfølgingen av skoleeier/skoler underveis i gjennomføringen (inkl. minne om reservedager!) er det en utfordring å finne ut hvor tidlig en skal "purre" i forhold til den status som framkommer i PAS. Fylkesmannen valgte likevel - underveis - å henvende seg til skoleeiere manglet resultater etter første gjennomføringsdato, eller som drøyde med å registrere resultatene fra leseprøvene manuelt.

I påvente av hvordan Udir villle følge opp skoleeiere - som det framgår av retningslinjene for gjennomføring av nasjonale prøver - iverksatte vi ikke egne tiltak på bakgrunn av den konkrete gjennomføringen i 2009. Innhenting av skriftlig redegjørelse fra ca. halvparten av kommunene ble imidlertid iverksatt ved overgangen til 2010.

Sentralt gitt eksamen i grunnskolen:

Eksamen ble gjennomført på en tilfredsstillende måte. Vi har godt samarbeid med skoleeierne når det gjelder den

praktiske gjennomføringen både før, under og etter de enkelte eksamener.

Troms hadde imidlertid ei stor utfordring når det gjaldt å skaffe nok sensorer til norsk (Troms har sensuransvar i norsk for Nordland, Troms og Finnmark). Dette medførte mye bruk av ressurser for å finne tilstrekkelig antall fagpersoner før oppnevning av sensorer i norsk. I kombinasjon med at antallet påmeldte i hovedmål og sidemål (hver for seg) utgjorde bortimot det samme antallet som i engelsk og matematikk, ble sensor behovet i norsk særlig stort. Vi hadde tilsammen 52 sensorer i norskfagkodene (NOR0214, NOR0215 og NOR1415). Av disse var vi nødt til å låne ca. halvparten fra Nordland og Finnmark. Dette førte også til overskridelse av våre tildelte ressurser til området - pga økte reiseutgifter og utgifter til overnatting.

Lokalt gitt eksamen:

Fylkesmannen arrangerte våren 2009 ei regelverkssamling der ett av temaene var "lokalt gitt eksamen". Her presenterte to skoleeiere (Tromsø kommune og Troms fylkeskommune) sine retningslinjer for gjennomføring av lokalt gitt eksamen. På denne måten fikk vi formidlet kunnskap og forhåpentligvis formidlet kompetanse og forståelse også til andre skoleeiere.

Utover dette har Fylkesmannen fulgt opp lokalt gitt eksamen først og fremst gjennom å besvare spørsmål fra samt gjennom å gi veiledning til skoleeiere.

Sentralt gitt eksamen i videregående opplæring:

Fylkesmannen har gjennomført fellessensur for videregående opplæring våren 2009 med til sammen 145 sensorer i de fag vi ble tildelt sensuransvar for. Til sammen 85 forskjellige fagkoder.

Våren 2009 ble det gjennomført langt flere sensorskoleringer enn tidligere år. Dette har sammenheng med at direktoratet ønsket å gjennomføre skoleringer i nye fag i Kunnskapsløftet. Tilbakemeldinger fra sensorene var at disse skoleringene opplevdes som svært nyttige.

Fellessensuren for høsteksamen ble gjennomført med til sammen 31 sensorer. Til sammen 61 forskjellige fagkoder.

Gjennom hele året har Fylkesmannen gitt brukerstøtte og veiledning overfor skoleeier, skoler og sensorer.

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		Men i liten grad. Brukes for å supplere dokumentasjonen som er kommet inn fra tilsynsobjektene. Brukes ikke til å plukke ut tilsynsobjekter p.g.a. liten konkret relevans mellom prøvene og temaene for tilsyn.

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
			Når det gjelder at %	

<p>2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver</p>	<p>Ingen avvik NP i forhold til % fritak - fylket totalt sett - basert på muntlig tilbakemelding til Fylkesmannen på bakgrunn av forespørsel. Noen skoler har imidlertid avvik når det gjelder % ikke deltatt - skiller seg ut i forhold til landsgjennomsnittet.</p>	<p>To skoleeiere skiller seg ut med høy % fritak.</p>	<p>fritak er særlig høyt hos 2-3 av skoleeierne har vi ikke noen konkret formening om hva dette skyldes - og om det er reellt. Noen av de manglende besvarelsene som framkommer mener vi på bakgrunn av samtaler med de enkelte i forbindelse med gjennomføringen skyldes bl.a. forglemmelse, misforståelse, manglende "kompetanse", men også manglende prioritering!</p>	<p>Vi har etterspurt skriftlig redegjørelse fra ca. halvparten av fylkets 25 kommuner - i praksis de som skilte seg ut med enten høy % fritak og/eller høy % manglende besvarelser ved bl.a. sammenligning PAS/GSI. På bakgrunn av den tilbakemelding vi får fra skoleeierne vil vi vurdere hvilke tiltak vi evt. bør iverksette. Dette vil framkomme i rapporten for 2009.</p>
---	---	---	---	---

31.7 Tilskuddsforvaltning

Det er rapportert i tertialrapportene på de tilskuddsområdene embetet har ansvar for.

Kap.225 post 63 Tilskudd til samisk i grunnopplæringen

Fylkesmannen sender årlig ut informasjon til alle kommunene om rettigheter for elevene til opplæring i og på samisk. Kommuner som har elever som ønsker opplæring i og på samisk søker Fylkesmannen om timer. Kommuner og privatskoler følges nært opp i forhold til tilskuddsutbetaling. Ut fra tildelte ressurser og embetets kompetanse mener vi ordningen er med på å sikre at elever som har rett til opplæring i og på samisk, får denne retten oppfylt.

Kap.225 post 67 Tilskudd til finsk i opplæringen

På samme måte som for samisk sender Fylkesmannen ut informasjon til kommuner og privatskoler om retten elever har til å lære finsk som andrespråk. Kommuner og privatskoler søker Fylkesmannen om timer og refusjon for gjennomført undervisning. Gjennom de tre siste år har antall elever i Troms som ønsker finsk som andrespråk vært stabilt. Ut fra embetets ressurser og kompetanse anser vi at elever som ønsker opplæring i finsk som andrespråk får sine rettigheter oppfylt.

Kap.225 post 24 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere.

Fylkesmannen har i 2009 forvaltet dette tilskuddet i så stor grad som mulig etter retningslinjene. Ettersom Fylkesmannens gjentatte etterspøringer etter beleggslister fra UDI-region nord og Bufetat ikke gav noe resultat, måtte refusjonene for høsten 2008 utbetales etter en rimelighetsvurdering av søknadene. Da det ble tid for behandling av refusjonssøknadene for våren 2009 var beleggslistene fra UDI-region nord mottatt, og Fylkesmannen kunne kontrollere søknadene opp mot disse listene. Det ble avdekt få avvik mellom søknader fra kommuner og beleggslister fra UDI.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Fylkesmannen har bistått direktoratet i gjennomføringen av "Kompetanse for kvalitet" i henhold til beskrivelse av

oppgaver og ansvar.

Proessen med tildeling av kompetansemidler var preget av relativt mange og korte tidsfrister - samt med diverse endringer underveis. Dette måtte også skoleeiere forholde seg til, noe som igjen førte til en god del henvendelser til FM.

Midler til videreutdanning:

Når informasjon om tildeling av midler til videreutdanning nådde FM og skoleeiere i begynnelsen av mars, var det flere skoleeiere som ikke hadde gjort hensiktsmessig forarbeid. Dette var nok medvirkende til at de relativt korte tidsfristene i utgangspunktet, ble opplevd som enda kortere. Dette førte igjen til en god del opplevelser av stress i systemet. Det var ikke helt samsvar mellom de forventninger ulike parter i prosessen (fra lærer til Udir) hadde til hverandre, være seg informasjon, behov for avklaringer, behov for utsettelse, m.m.

Da studieåret tok til høsten 2009 var det fra Troms disponert 35 av opprinnelig 52 tildelte studieplasser i regi av staten. I tillegg bevilget FM midler til 10 studieplasser ved andre studier.

Det ble ei utfordring at så pass mange skoleeiere måtte trekke seg fra tildelte studieplasser etter at plassene var blitt tildelt - enten av økonomiske eller praktiske grunner. Dette betød at "attraktive" plasser ikke ble benyttet. Andre skoleeiere hadde brukt opp sine midler - om enn til 2. el. 3. prioritet - når de fikk tilbud om disse ubenyttede plassene.

Status for de statlige studieplassene ble som følger:

- Til rådighet i Troms: 52
- Søkt i Troms: 59
- Tildelt i Troms: 44
- Takket ja: 35

All den stund vi ikke fikk benyttet alle tildelte plasser til videreutdanning er det vanskelig å vurdere måloppnåelsen i forhold til dette arbeidet som mer enn tilfredsstillende. Samtidig mener vi at dette første året har vært et "læringsår" også for skoleeiere med tanke på både gjennomføring og forståelse av både økonomiske og praktiske konsekvenser ved å delta.

Midler til etterutdanning:

Midler til etterutdanning ble i praksis fordelt i to omganger. Først ble de ordinære midlene utlyst og tildelt, deretter fordelte vi ekstraordinære midler seint på høsten - som følge av ekstra tilførte midler til Fylkesmannen (inkl. del av midlene som ikke ble benyttet til videreutdanning).

Fylkesmannen fikk inn søknader om midler til etterutdanning som tilsvarte ca. det dobbelte av de midlene vi hadde til fordeling. Det kom inn søknader fra i underkant av halvparten av alle aktuelle søkere/skoleeiere. Den ekstra tildelingen på høsten gjorde at vi kunne imøtekomme litt flere av behovene fra skoleeier.

Vi mener vi langt på vei nådde våre målsetninger. Midlene ble i all hovedsak fordelt med utgangspunkt i de fem prioriterte områdene som framgikk av den omforente strategien. Vi anså det som viktig å la midlene komme så mange søkere som mulig til gode. I deler av prosessen, spesielt i begynnelsen, var vi tre personer involvert i denne prosessen, etterhvert var vi i all hovedsak to personer som hadde ansvaret. Det er avgjørende for kvaliteten på dette arbeidet at vi er flere enn én person på embetet som er involvert. Kommunene som skoleeiere - om enn i ulik grad - tilhører lokale nettverk som også er en arena for samarbeid på kompetanseutvikling. Dette søkte vi å ta hensyn til ved fordeling av midlene til etterutdanning.

Embetet har hatt tilstrekkelige ressurser og kompetanse for å ivareta dette arbeidet.

Rapportering for oppdraget om etterutdanning i lesing 2008-09

Tilsammen **9 kommuner** i fylket, med **19 deltakende skoler**, fikk tilbud, søkte og ble tildelt plasser og støtte til etterutdanning (tilsammen **49 deltakere**):

Tranøy kommune (10 deltakere): Vikstranda skole og Stonglandet skole

Salangen kommune (5 deltakere): Salangen skole

Balsfjord kommune (9 deltakere): Laksvatn oppvekstsenter, Malangseidet skole, Nordkjosbotn skole, Sand skole og Storsteines skole

Kvænangen kommune (2 deltakere): Kvænangen barne- og ungdomsskole

Karlsøy kommune (8 deltakere): Hansnes barne- og ungdomsskole, Stakkvik oppvekstsenter, Vannareid oppvekstsenter og Vannvåg skole

Bjarkøy kommune (4 deltakere): Bjarkøy skole

Lavangen kommune (5 deltakere): Lavangen skole

Kåfjord kommune (2 deltakere): Manndalen skole og Olderdalen skole

Berg kommune (4 deltakere): Skaland skole og Senjahopen skole

32.3 Skoleporten

Informasjon om skoleporten har vært tema på flere samlinger for skoleeierne i fylket. Her er det fokusert på hvordan skoleporten kan brukes i det lokale kvalitetsarbeidet på skoleområdet. På bakgrunn av denne informasjonen ser vi at interessen for Skoleporten er økende, og nytt verktøy for årlig tilstandsrapport har fått svært positiv mottakelse.

Embetet har god kompetanse på brukerstøtte, og kommuner og privatskoler følges godt opp på dette området. Etter at verktøy som tidligere var knyttet til "Fra ord til handling", ståstedsanalysen og organisasjonsanalysen ble lagt inn i skoleporten, merker vi enda større interesse for Skoleporten.

På bakgrunn av vår fokusering på bruken av skoleporten som et verktøy i kvalitetsarbeidet har skoleeierne i større grad tatt i bruk dette verktøyet. Fylkesmannen anser at vårt arbeid har bidratt til at flere kommuner har tatt i bruk verktøyene i skoleporten for å vurdere kvaliteten på egen opplæring.

Særskild Rapportering	J	A	NEI	Spesifiser dersom avvik	Øvrige kommentarer
1. Har embetet oppdatert brukerstøtte- og veiledningsfunksjon?	X				Vi er i løpende dialog med kommuner og private skoler når det gjelder brukerstøtte.
2. Benytter embetet Skoleporten på en formålstjenlig måte i tilsynsarbeidet?	X				Resultater fra Skoleporten hentes ut der det er relevant for planlegging og gjennomføring av tilsynet. Her brukes både data fra elveundersøkelsen og resultateter fra nasjonale prøver.
3. Brukes Skoleporten i lokal kvalitetsvurdering?	X				Vi opplever at skoleeiere i stor grad søker råd om bruken av skoleporten. Det er i møter med skoleeierne i fylket gitt opplæring i bruken av ulike verktøy i skoleporten. Vio har også veiledet på bruken av tilstandsrapporten som er ny av året.

4. Innspill fra embetet til forbedringer av Skoleporten:

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Fylkesmannen i Troms har på oppdrag fra utdanningsdirektoratet bistått i å kartlegge om skolene i Troms har beredskapsplaner for å takle kriser som kan oppstå. Blant annet er det kartlagt om kommunene og skolene har beredskap for å møte vold eller trusler om vold.

I forbindelse med pandemien høsten 2009 ble det kartlagt om det var beredskapsplaner for å sikre at skoler og barnehager kunne holde åpent ved stort sykefravær.

Fylkesmannen har bistått med å plukke ut skoler til forsøk med arbeidslivsfag.

Det er ikke gjennomført egen kartlegging av videregående skoler med stort frafall, men Fylkesmannen har løftet opp dette spørsmålet i forbindelse med helhetlig satsing på barn og unge i Troms. Denne satsingen har fått navnet "Sjumilssteget" og setter søkelyset på helhet og tverrfaglighet i arbeidet med barn og unge. Blant annet var frafall i videregående skole tema på en stor konferanse i regi av "Sjumilssteget" i november 2009.

32.5 Tiltak innen tilpasset opplæring og spesialundervisning – kap 230.01

Fylkesmannen sørger for informasjon og veiledning til skole, foreldre og PP-tjenesten gjennom klagesaksbehandling og på bakgrunn av henvendelser via brev, e-post og telefoner. Fylkesmannen har blant hatt møte med Utdanningsetaten i Troms fylkeskommune og fått avklart hvem som har ansvar for å utarbeide sakkyndige vurderinger for elever som skal ha spesialundervisning i videregående skole. Den reviderte, spesialpedagogiske veilederen som ble ferdigstilt av Utdanningsdirektoratet i september var et godt grunnlagsdokument i denne forbindelse.

Fylkesmannen møter også lederne i PP-tjenesten i to årlige møter der vi blant annet har informert om tilsynsaktiviteten vår på det spesialpedagogiske området og hatt drøftinger om utfordringer knyttet til sammenhengen mellom sakkyndige vurderinger og vedtak.

Fylkesmannen i Troms har videreført tilsyn på området tilpasset opplæring og spesialundervisning i 2009 og har ført tilsyn med kommunene Salangen, Kåfjord, Bardu, Kvæfjord og Kvænangen. I tillegg har vi hatt hendelsesbasert tilsyn med Skjervøy kommune og Lavangen kommune. Tilsynet i sistnevnte kommune var sammensatt og gjaldt også kapittel 9a.

Trenden det siste året er at innkomne saker via e-post og telefoner øker, men fylkesmannen har ikke ført statistikk over dette. Fylkesmannen vurderer at måloppnåelsen er god, sett i sammenheng med ressurser og kompetanse. Vi har blant annet tre jurister på avdelingen som jobber i tett samarbeid med pedagogene. Et godt samarbeid med PP-tjenesten har også vist seg å være en god "strategi" når det gjelder innhenting av informasjon om problemstillinger skole og PPT står overfor i skolehverdagen. Vi får blant annet årsmeldingene PPT skriver og på bakgrunn av disse dokumentene kan fylkesmannen veilede om aktuelle problemstillinger.

32.6 Utviklingsarbeid – Urfolk og nasjonale minoriteter

Finsk som andrespråk

For å kunne utvikle læremidler i finsk som andrespråk som treffer behovet best mulig, er det etablert samarbeid med lærere som underviser i faget. På bakgrunn av tilbakemeldinger fra denne gruppen er det blitt satt i gang flere tiltak. I samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark arrangeres det årlig et seminar for lærere som underviser i faget. Her legges det vekt på erfaringsutveksling og viktig informasjon som skal bedre kvaliteten på opplæringen i faget.

Fylkesmannen i Troms har inngått avtale med et finsk forlag om oversettelse av læreverker som er laget for elever som lærer finsk som andrespråk. Læreverket er under oversettelse og vil være ferdig i løpet av 2010. I samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark har vi støttet et læreverkprosjekt i Lebesby kommune i Finnmark. Dette læreverket vil også være klart til bruk i 2010.

Det er også tatt initiativ til å få opprettet et nytt nettsted som kan samle alle læringsressursene som er relevante for de som dreiver opplæring i finsk som andrespråk. nettstedet vil bli operativt i løpet av 2010. Fylkesmannen mener at det arbeidet som er igangsatt på utvikling av læremidler for faget finsk som andrespråk, vil bedre situasjonen for elever og lærere betraktelig.

Samisk

Fylkesmannen i Troms samarbeider med Fylkesmennene i Nordland og Finnmark, Sametinget og Samisk høgskole om utfordringer knyttet til opplæring i og på samisk. Blant annet utvikles en årlig samisk barnehage og skolekonferanse. Konferansen i 2009 ble arrangert i Alta og hadde språk og identitet som tema.

Resultatområde 38 Tilsyn og forvaltning på barnehageområdet

38.1 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen anser at vi har forvaltet statlige tilskudd på barnehageområdet etter retningslinjene som gjelder for den enkelte tilskuddsordning. Det ble i juni 2009 sendt brev til alle kommunene med presisering av regelverket om statstilskudd til drift av barnehager. Denne presiseringen har ført til flere henvendelser fra kommuner og private barnehageeiere angående regelverket omkring de ordinære tilskuddene. Flere søknader om økt statstilskudd på grunn av endringer i barnegruppene er gitt avslag. Noe som har ført til flere klagesaker til Kunnskapsdepartementet. På bakgrunn av ovennevnte er ressursbruken til saksbehandling, informasjon og veiledning omkring tilskuddsreglene økt i 2009.

Det er gjennomført kontroll med den enkelte ordning ved behandling av årsmeldinger, endringsmeldinger og åpningsmeldinger. I tillegg har Fylkesmannen en grundig gjennomgang og kontroll av alle årsmeldingene (KOSTRA16) før tildelingen av statstilskudd. Dette grunnlagsmateriale brukes videre i forbindelse med tilsyn.

Søknader om statlige tilskudd er for øvrig behandlet innenfor forvaltningslovens regler.

Kunnskapsdepartementet har utarbeidet egen mal for tilskuddskontroll som legges ved årsrapporten.

38.2 Klagesaksbehandling

Måloppnåelsen på området er tilfredsstillende. Sakene er behandlet forløpende og innenfor forsvarlig tid. Vi har styrket den juridiske kompetansen i 2009, og klagesakene om økonomisk likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd blir behandlet av økonom, jurist og pedagog. Fylkesmannen mottok 15 klager om økonomisk likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd i desember 2008. Disse klagen var under behandling da årsrapporten for 2008 ble skrevet, og dermed ikke lagt inn da. Samtlige klagesaker fikk avslag og er nå lagt inn i årets rapport.

I desember måned 2009 mottok vi 8 klager på økonomisk likeverdig behandling. Klagen er under behandling og vil bli lagt inn det elektroniske årsrapporteringsystemet for 2010.

Vi får mange henvendelser om tolking av barnehageloven med forskrifter. Spesielt gjelder det spørsmål omkring personalet jf. §§ 17 og 18 og kommunens behandling av midlertidige dispensasjoner. Fylkesmannens veiledning og skriftlige tilbakemeldinger til kommunene fører ofte til at henvendelsene ikke fører til konkrete klagesaker, men mye tid blir likevel brukt til dette arbeidet.

Alle våre klagesaker om økonomisk likeverdig behandling kommer fra Tromsø kommune.

Klagesaksbehandling barnehageloven med forskrifter

		Type klage	Medhold/delvis medhold	Avslag
FMTR	Klage etter barnehageloven med forskrifter	Forskrift om midl. og varig disp. og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4		1
FMTR				
FMTR	Klage etter barnehageloven med forskrifter	Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til off. tilskudd, § 6	3	5

38.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har gjennom dialog, veiledning og møter med kommunene informert om kommunenes ansvar som barnehagemyndighet. Vi har også gitt informasjon på telefon og e post til kommuner og barnehageeiere omkring lovtolkninger, forståelse av rundskriv o.l. Når Fylkesmannen arrangerer regelverksamlinger og møter er både kommunen som barnehagemyndighet og barnehageeiere målgruppe. Inneværende år har vi arrangert regelverksamling om temaene: kommunen som tilsynsmyndighet, pedagogisk bemanning, rett til barnehageplass. I tillegg har vi informert om veilederen "Til barnets beste" og regelverket om kjønnslemlestelse.

- I tillegg har Fylkesmannen dialog, informasjons og kontaktmøter med kontaktpersoner som representerer regionene i fylket. Troms fylke er inndelt i fem regioner, og hver kontaktperson representerer 5- 6 kommuner. Regionene har nettverksmøter hvor informasjon og innspill viderefremmes.
- Vi mener at våre "møteplasser" med kommunene som barnehagemyndighet og barnehageiere langt på vei ivaretar behovet for dialog og veiledning , men ser blant annet gjennom tilsyn at det fremdeles er et stort behov for å bevisstgjøre kommunene på den rollen de har som barnehagemyndighet. Valg av tema for regelverksamlinger og møter er gjort på bakgrunn av gjennomførte tilsyn, henvendelser og dialog med kommunene og private barnehageiere.
- På grunnlag av fjorårets klagesaker og kommunenes veiledningbehov har vi inneværende år arrangert regelverksamling om økonomisk likeverdig behandling i samarbeid med fylkesmennene i Nordland og Finnmark . Fylkesmannen har i tillegg ved behov veiledet kommuner om forskriften om økonomisk likeverdig behandling slik at de er i stand til å gjennomføre forskriften.

38.4 Tilsyn

Fylkesmannen har oppfylt egen måloppnåelse i forhold til oppdraget og resultatkravet. Vi har gjennomført 6 tilsyn inneværende år, og har sendt kopi til Kunnskapsdepartementet fortløpende. Fylkesmannen har gjennomført tilsyn etter systemrevisjonsmetoden med seks kommuner. Tema for tilsyn har vært kommunenes tilsyn med barnehagene, både de kommunale og ikke kommunale barnehagene, kommunen som godkjenningsmyndighet og kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning. To av de ovennevnte tilsynene ble avviklet i fellesskap med tilsyn på skoleområdet.

Fylkesmannen har funnet det nødvendig å gjennomføre tilsyn med alle våre kommuner på de gitte temaene i embetsoppdraget. Spesielt har det vært viktig å fokusere på kommunens eget tilsynsansvar og bevisstgjøre på egen rolle som barnehagemyndighet. I tillegg har vi som grunnlag for utvalg av kommuner brukt Kostra tall, tilbakemeldinger og bekymringsmeldinger. Videre har vi anvendt kunnskap som vi har fått gjennom klagesaker, media og generelle henvendelser ved vurdering av tema og utvalg av kommuner.

I Troms har vi dette året dreid innrettingen på barnehagetilsynet mot det nasjonale tilsynet på skoleområdet. Ved avvik sender vi nå ut varsel om enkeltvedtak og pålegg om retting.

Tilbakemeldinger fra kommunene viser at Fylkesmannens tilsyn har ført til en klargjøring av myndighetsrollen og rollen som eier. Denne dobbeltrollen har i mange kommuner ikke vært like synlig. Funn fra tilsynet i år viser at kommunene i økende grad utøver tilsyn med barnehagene i kommunene. Mange små kommuner samarbeider med gjennomføring av tilsyn med barnehagene for å ivareta barnehagefaglig kompetanse. Fokus på tema om godkjenning har ført til at mange kommuner oppdaterer godkjenningene til dagens lovverk.

De fleste kommuner gir tilbakemelding innen gitt frist, eventuelt søker om utsettelse. En kommunene har ikke svart innen fristen, og Fylkesmannen vil følge opp dette.

Vi har gjennomført to samlinger hvor regleverket har vært fokus. I tillegg har vi forelest om tilsyn på to samlinger for kommuner.

Avdelingen har i 2009 satt fokus på kompetanseheving blant de ansatte som driver tilsynsvirksomhet på skole- og barnehageområdet. Det er blant annet gjennomført metodekurs i systemrevisjon. Vi har videre etablert interne arealer for arbeidet med tilsyn og involvert flere medarbeidere i tilsynsarbeidet. Dette har etter vår mening bidratt til en større kvalitet på tilsynsarbeidet og er med på å sikre Fylkesmannens legitimitet blant relevante aktører.

I tillegg har vi gjennomført to skriftlige tilsyn etter hendelser vi er blitt oppmerksom på.

På bakgrunn av økt aktivitet, utvikling av tilsyn og kompetanseheving både innad og utadrettet, har vi inneværende år brukt omkring 35 ukeverk på området.

Tilsynsoversikt barnehageområdet

	Tilsynsobjekt	Tema/Myndighetskrav	Avvik/Funn	Frist for lukking av avvik	Pålegg	Merknad
FMTR	Salangen kommune som barnehagemyndighet	- Kommunens tilsyn med barnehagene jf. barnehageloven § 16.	Avvik 1: Salangen kommune har som barnehagemyndighet ikke oppfylt sin plikt som godkjenningsmyndighet, jf barnehageloven §§10 og 11 om godkjenning. Avvik 2: Salangen kommune følger ikke bestemmelsene om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet jf barnehageloven §§ 17 og 18, jf forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder §1.	15.06.2009	■	Salangen kommune bør vurdere om de etablerte innrettingen på tilsyn med barnehager kan føre til at tilsyn ikke blir gjennomført i samsvar med intensjonen i love og bestemmelser om kommunen som tilsynsmyndighet, barnehageloven § 16 om kommune tilsynsansvar.
FMTR	Ibestad kommune som barnehagemyndighet	- Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16.	1. Ibestad kommune har som barnehagemyndighet ikke oppfylt sin tilsynsplikt etter barnehageloven § 16. 2. Ibestad kommune som barnehagemyndighet behandler ikke søknader om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet i samsvar	15.06.2009	■	

			med barnehageloven § 18, jf. forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskrav for styrer og pedagogisk leder.			
FMTR	Kåfjord kommune som barnehagemyndighet	- Kommunens tilsyn med barnehagene jf. barnehageloven § 16.	Avvik 1: Kåfjord kommune har som barnehagemyndighet ikke oppfylt sin plikt som godkjenningsmyndighet, jf. barnehageloven § 10 om godkjenning. Avvik 2: Kåfjord kommune følger ikke bestemmelsene om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet jf. barnehageloven §§ 17 og 18, jf. forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 1.	01.09.2009	☒	Kåfjord kommune bør vurdere om de etablerte innretningen av tilsyn med barnehager kan føre til at tilsyn ikke blir gjennomført i samsvar med intensjonen i love og bestemmelser om kommunen som tilsynsmyndighet, barnehageloven § 16 om kommune tilsynsansvar.
FMTR	Nordreisa kommune som barnehagemyndighet	Kommunens tilsyn med barnehagene jf. barnehageloven § 16.	Avvik 1: Nordreisa kommune har som barnehagemyndighet ikke oppfylt sin plikt som godkjenningsmyndighet, jf. barnehageloven § 10 om godkjenning. Avvik 2: Nordreisa kommune følger ikke bestemmelsene om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet jf. barnehageloven §§ 17 og 18, jf. forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 1. Avvik 3: Nordreisa kommune har ikke ført tilsyn etter barnehageloven § 16 med at norm for pedagogisk bemanning blir fulgt.	15.01.2010	☒	Nordreisa kommune bør vurdere om den etablerte innretningen på tilsyn med barnehager kan føre til at tilsyn ikke blir gjennomført i samsvar med intensjonen i love og bestemmelser om kommunen som tilsynsmyndighet, barnehageloven § 16 om kommune tilsynsansvar.
FMTR	Kvæfjord kommune som barnehagemyndighet	- Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16.	Kvæfjord kommune har ikke fulgt bestemmelsene om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet, jf. barnehageloven §§ 17 og 18, jf. forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 1.	20.06.2010	☒	
FMTR	Lavangen kommune som barnehagemyndighet	Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16.	Lavangen kommune som barnehagemyndighet har ikke fulgt bestemmelsene om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet, jf. barnehageloven §§ 17 og 18, jf. forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 1.	15.01.2010	☒	

FMTR	Balsfjord kommune	§ 16 - kommunens tilsynsansvar	Kommunen har i svarbrev til oss, gjort rede for at kommunen i samråd med styret, har satt i gang tiltak for å hindre at dette vil skje igjen. Nye og forbedrede rutiner er utarbeidet og kommunalsjef for oppvekst forutsetter at de nye rutineene vil bli fulgt opp.	15.12.2009	■	Skriftlig tilsyn - hvor vi ba kommunen som barnehagemyndig føre tilsyn med de aktuelle barnehag
FMTR	Balsfjord kommune	§ 16 - kommunens tilsynsansvar	Balsfjord kommune har opplyst i brev av 02.12.09 at det er ført tilsyn med barnehagen 01.12.09, og at barnehagen på eget initiativ hadde rettet opp forholdet ved å redusere antall barn i barnehagen. Familiebarnehagen drives nå med 4 barn under tre år i en gruppe.	05.12.2009	■	

Resultatområde 39 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

39.1 Tilgjengelig barnehagetilbud

Fylkesmannen anser at retten til barnehageplasser jf endringen i barnehageloven § 12a er oppfylt i alle kommunene i Troms fylke. Høsten-08 og våren 09 ble den nye bestemmelsen i barnehageloven om rett til barnehageplass tatt opp i møte med kommunene som barnehagemyndighet. Her satte vi og fokus på betydningen av å dimensjonere barnehagetilbudet for å imøtekomme og opprettholde retten. Videre har vi i 2009 gjennom dialog, møter med regionale kontakter og jevnlig tilbakemeldinger fra kommunene på e-post holdt oss oppdatert om utviklingen på området. Vi har også vært i dialog med departementet omkring kommuner som det kunne se ut for ikke hadde oppfylt retten, men hvor dette ikke stemmer etter nærmere undersøkelser. Alle kommuner har per i dag nådd målet om full barnehagedekning. Vi har imidlertid en del henvendelser fra foreldre i presskommuner som ikke har fått barnehageplass fordi ders barn ikke oppfylte retten ved siste opptak.

Fylkesmannen har tidligere innhentet planer for full barnehagedekning fra kommunene, og mener at vi har en god dialog med kommunene og er oppdatert om situasjonen i kommunene.

39.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Fylkesmannen anser at vi i stor grad har nådd målet om å forvalte tilskudd til kompetansestrategien for barnehagesektoren i tråd med føringene. Vi er kommet til at den beste måten å sikre at informasjon om kompetansestrategien når alle barnehagene, er ved å sende tilbudsbrev om midler til kompetansehevingstiltak til både kommunene og barnehagene i fylket. Søknadene om midler er imidlertid sendt til oss via kommunen som barnehagemyndighet. Kompetanseplaner er vedlagt derfra.

13 av 25 kommuner i fylket søkte om midler til lokale kompetansetiltak/prosjekt i barnehagene. 11 av disse fikk tildelt midler i 2009. De fleste søknadene gjaldt enten alle barnehagene i en kommune eller nettverk av private og offentlige barnehager. Nedenfor følger en oversikt over kommuner som har søkt og hvilke tema de har fått innvilget prosjektmidler til:

Tromsø - søkte og fikk tildelt midler til flere prosjekt innenfor temaene **pedagogisk ledelse, barns medvirkning, språkmiljø og språkstimulering og samarbeid/sammenheng barnehage-skole**. Til sammen 41 private/offentlige barnehager deltok i disse prosjektene.

Harstad - søkte og fikk tildelt midler til prosjekt innenfor temaet **språkmiljø og språkstimulering** for en

barnehage.

Balsfjord - søkte og fikk tildelt midler til prosjekt innenfor temaet **språkmiljø og språkstimulering** for alle barnehagene i kommunen(offentlige/private) .

Lenvik - søkte og fikk tildelt midler til prosjekt innenfor temaene **pedagogisk ledelse og språkmiljø og språkstimulering** for to barnehager i kommunen .

Målselv - søkte og fikk tildelt midler til prosjekt innenfor temaet **pedagogisk ledelse** for to barnehager i kommunene.

Sørreisa - søkte og fikk tildelt midler til prosjekt innenfor temaet **språkmiljø og språkstimulering** for alle barnehagene i kommunen.

Kåfjord- søkte og fikk tildelt midler til prosjekt innenfor temaet **språkmiljø og språkstimulering i forbindelse med overgang fra barnehage til skole** for en barnehage med en samisk avdeling.

Kvænangen- søkte og fikk tildelt midler til prosjekt innenfor temaet **samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole** for alle barnehagene.

Pedagogisk senter i Midt-Troms søkte for kommunene **Lenvik, Berg, Torsken, Tranøy og Sørreisa** og fikk innvilget midler til felles prosjekt innenfor temaet **pedagogisk ledelse**.

Alle 25 kommunene deltar i regionale nettverk, som driver med faglig utvikling, kompetanseheving og erfaringsdeling. Fylket er delt inn i 5 regioner og alle regionene er i 2009 tildelt midler til drift av nettverkene.

Fylkesmannen har gjennomført kontaktmøter med kommunene og regionale kontakter for å iverksette kompetansetiltak i tråd med strategiplanen for kompetanseutvikling på barnehagesektoren. Vi har også hatt et nært samarbeid med Universitetet i Tromsø omkring kompetanseutvikling og med Høgskolen i Oslo(NAFO) i forbindelse med prosjektet "Språklig og kulturelt mangfold i barnehagen". Vi har i samarbeid med Universitetet og KD avholdt en stor barnehagekonferanse om St. meld. 41 om kvalitet i barnehagen.

I Troms fylke er det per dags dato Fylkesmannen som har ansvaret for å koordinere arbeidet med å rekruttere menn til barnehagen og utdanningen. Vi samarbeider med Universitetet i Tromsø og Tusseladden demonstrasjonsbarnehage. Verktøy som er brukt i denne sammenheng er rekrutteringsbrosjyre hvor kjent fotballspiller i Tromsø blir brukt, kinoreklame før opptak, Universitetets hjemmeside og tilstedeværelse på den årlige utdanningsmessen.

Fylkesmannen fikk til en avtale med Universitetet i Tromsø, avdeling for lærerutdanning (Institutt for lærerutdanning og pedagogikk) at de i 2009 skulle etablere et mannlige assistentkurs over flere dagssamlinger. Kursrekken skal ta opp sentrale temaer fra eget arbeid i barnehagen med mellomarbeid, bygge nettverk og rekruttere til førskolelærerutdanningen. Universitetet har utsatt ovennevnte kurs til våren 2010.

Gjennomgang av årsrapporten per 15.12.09 viser at antall dispensasjoner har gått noe ned. Fortsatt er det de største kommunene og deres nabokommuner som har størst mangel på førskolelærere.

Fylkesmannen i Troms deltar i et samisk samarbeidsforum for barnehage og skole med fylkesmennene i Nord-Trøndelag, Nordland, Finnmark, Sametinget og Samisk høgskole deltar. Forumet arbeider blant annet med tema som utfordringer utenfor forvaltningsområdene, rekruttering til høyere utdanning, kompetansetiltak med fokus på språk. Videre samarbeider vi om arrangementet av den nasjonal samisk barnehage- og skolekonferansen. Årets konferanse ble arrangert i Alta hvor hovedtemaet var språk og identitet. I tillegg har vi et samarbeid med Sametinget i det regionale nettverket "Region Nord", et forum for saksbehandlere på barnehageområdet generelt hos fylkesmennene og sametinget.

Samlet ressursbruk til arbeidet med kompetanseutvikling og rekruttering er ca 15 ukeverk. Regnskap for bruk av kompetansemidler over kap.231 post 21 er lagt inn i mal for tilskuddsrapportering.

39.3 Andre satsingsområder

- Fylkesmannen i Troms har i løpet av 2009 ikke hatt egne tiltak rettet mot arbeid mot mobbing i barnehagen eller tilgjengelighet/universell utforming. Vi har imidlertid på møter med kommunene ved flere anledninger informert om og vist til ny Manifest mot mobbing, tiltaksplan 2009-2012.
- Fylkesmannen i Troms har etter nasjonalt tilsyn med § 5- 7 etter opplæringsloven bidratt på kommunesamling om regelverket om spesialpedagogisk hjelp i barnehagen. Kommunene opplever at det kan være vanskelig å trekke et klart skille mellom det enkelte barns rett til spesialpedagogisk hjelp etter opplæringsloven og tildeling av midler til en generell styrking der det er barn med nedsatt funksjonsevne.
- **Minoritetsspråklige barn.** Troms fylke er med i NAFO/KD sitt kompetanseutviklingsprosjekt i forbindelse med implementering av rammeplan for barnehagen og strategiplanen "Likeverdig opplæring i praksis". Fylkesmannen i Troms har i samarbeid med Universitetet i Tromsø valgt ut aktuelle kommuner, arrangert storsamling i Tromsø og deltatt på møte med NAFO om prosjektet. I Tromsø kommune samarbeider vi også med barnehager/skoler som deltar i språkløftet. Inneværende høst har Fylkesmannen hatt et spesielt fokus på det ansvar kommunen som barnehagemyndighet har i forhold til spredning og kompetanseutvikling på område.
- **Handlingsplan for likestilling i barnehagene.** Vi har inngått en avtale med Universitetet i Tromsø om at de skal gjennomføre et FOU- arbeid rundt likestilling i barnehagen i samarbeid med to private og en kommunal barnehage. I tillegg har vi deltatt på en fagdag i regi av demonstrasjonsbarnehagen hvor handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008 - 2010 var et av temaene. Midlene til arbeidet med handlingsplan for likestilling kr.78.000 er i sin helhet gått til ovennevnte FOU-arbeid ved Universitetet i Tromsø. Tilbakemelding fra UITØ viser at de har hatt store utfordringer med å starte opp FOU arbeidet inneværende år. Fylkesmannen forutsetter derfor at forskningsarbeidet kommer igang i løpet av våren 2010.

Ressursrapportering

Det har vært 11 stilliger på oppvekst- og utdanningsområdet i 2009. Med langtidssykemelding i 9 mnd reduseres ressursmengden til 10, 6. Derav går 23 ukeverk til arbeid med introduksjonsloven. På barnehage- og utdanningsområdet disponeres da 10, 1 stilling totalt, derav 2, 4 til barnehageområdet. På utdanningsområdet er en tilgjengelig ressurs på 7,73 stillinger, 347 ukeverk.

Resultatområde	FMTR		Sum	
	1510 Fagdep.		1510 Fagdep.	
Resultatområde 31	195	45	195	45
31.1 Tilsyn og opp	111	22	0	0
31.5 Eksamen og na	80		0	0
Resultatområde 32	85		85	0
32.2 Kompetanseutv	50	17	0	0
32.3 Skoleporten	6		0	0
Resultatområde 38	35	49	35	49
38.1 Tilskuddsforv	8	18	0	0
38.2 Klagesaksbeha	5	5	0	0
38.4 Tilsyn	12	20	0	0
Resultatområde 39	12	14	12	14
Landsdekkende oppgaver	22		22	0
Sum:	349	108	349	108

Barne- og likestillingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Det har vært en økning i behandlede søknader om separasjon og skilsmisse. Det ble i 2009 gitt 390 bevillinger til separasjon og 319 bevillinger til skilsmisse. Tilsvarende tall for 2008 var hhv. 324 og 309.

Det ble i 2009 behandlet 2 søknader om tillatelse til inngåelse av ekteskap før fylte 18 år. I den ene av søknadene ble det gitt tillatelse, mens den andre ble avslått. En av sakene innkom i 2008. I 2008 ble 1 sak ferdigbehandlet med avslag som resultat.

I 2009 ble en sak om tillatelse til innåelse av ekteskap uten forlover behandlet. Søknaden ble avslått.

VI har i 2009 behandlet en klagesak om avslag på prøvingsattest. Skatt Nord's vedtak i saken ble her stadfestet.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har få saker til realitetsbehandling. I 2009 er det behandlet 7 saker, det samme antall som i 2008. Sakene handlet om råd- og veiledning på basis av skriftlig henvendelse (3). De 4 øvrige sakene gjaldt søknad om stadfesting av avtaler om samvær eller også fast bosted/samvær. Av disse 4 sakene ble 2 avtaler stadfestet og 2 avvist.

42.5 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen har på familierettens område en omfattende oppgave mht. veiledning av publikum gjennom telefon, e-post og ved oppmøte ved kontoret.

42.2 Anerkjennelsesloven

35 utenlandske skilsmisser ble anerkjent i 2009, mot 27 i 2008.

Resultatområde 44 Familievern

Det ble gjennomført tilsyn ved fylkets 3 familievernkontorer i 2009. Tilsynene ble gjennomført som systemrevisjoner. Det ble ikke gitt avvik, men alle 3 kontorer fikk merknader knyttet til teamet taushetsplikt og håndtering av personsensitive opplysninger.

I 2008 ble det ikke gjennomført stedlige tilsyn ved kontorene.

Resultatområde 45 Barnevern

45.1 Tilsyn med barneverninstitusjoner og oppfølging av og tilsyn med den kommunale barneverntjenesten

Tilsyn med barneverninstitusjonene

Fylkesmannen utførte i 2009 86 tilsynsbesøk ved institusjonene, herunder i avdelinger og hybler. Tilsvarende tall for 2008 var 70. 8 av besøkene i 2009 var utført som systemrevisjoner mot 7 i 2008.

I tillegg til besøkene har Fylkesmannen i 2009 avholdt møte med ledelsen for 2 av fylkets barneverninstitusjoner og vi har også bidratt med opplæring i 3 institusjoner knyttet til problematikken rundt rettighetsforskriften. I 2009 ble en av fylkets barneverninstitusjoner (Skånlandkollektivet as) nedlagt. Driften ble delvis videreført i en ny institusjon (Skånland Bo- og omsorg.)

I forkant av alle anmeldte tilsynsbesøk får alle beboere egne brev om at tilsynet kommer på besøk. Beboerne kan også benytte vår SMS-telefon for kontakt. Alle tilsynsbesøk er lagt til tidligtermiddag/kveld, d.v.s. på

tidspunkter der beboerne forventes å være i institusjonen. Beboere som har ønsket det, har i tillegg fått tilbud om samtaler på Fylkesmannens kontor. Også i 2009 har embetsledelsen deltatt under individrettede institusjonsbesøk.

I forbindelse med individrettede tilsyn er det gitt flere begrunnede meldinger som senere er fulgt opp ved nye tilsynsbesøk. Det er ikke gitt pålegg i 2009. Under systemrevisjonene er det gitt 3 avvik og 9 merknader.

Det er i 2009 behandlet 20 klager fra beboere i institusjoner, mot 55 året før. I 2008 var det i tillegg til beboere også flere foresatte som hadde klaget. 10 av klagen i 2009 gjelder vedtak om bruk av tvang. I disse sakene er 5 tatt til følge, 1 delvis tatt til følge, mens 4 ikke er tatt til følge.

Tilsyn med barneverntjenestene i kommunene

Fylkesmannen har i tillegg til kommunene, også ført tilsyn med barneverntjenestene på Svalbard. Det er i den anledning bearbeidet halvårs- og kvartalsrapporter og gitt veiledning knyttet til SSB-rapporteringen.

I Troms er det nå samarbeid om interkommunalt barnevern etter vertskommunemodellen i 12 av fylkets kommuner.

Fylkesmannen har hatt stedlige tilsyn i 5 kommuner/interkommunale tjenester. I Tromsø og Bardu er det gjennomført systemrevisjoner der det samlet ble gitt 3 avvik. Fylkesmannen har også gjennomført saksrettet tilsyn i Kåfjord kommune med bakgrunn i problematikk rundt henleggelse av meldinger og undersøkelser. Det har i tillegg vært møter med to interkommunale tjenester (Astafjord og Skånland/Evenes).

Fylkesmannen mottok i 2009 45 klager rettet mot de kommunale barneverntjenestene. Tilsvarende tall for 2008 var 76. 8 av klagen i 2009 gjaldt enkeltvedtak. Her ble 5 vedtak stadfestet, ett vedtak opphevet og ett ble delvis omgjort. 1 sak ble avvist. De øvrige 37 klagen gjaldt barneverntjenestens saksbehandling. Her ble det gitt kritikk til tjenestene i 18 av sakene.

Oversikt over saksbehandlingsfrister er fortsatt lav i Troms fylke, men det er likevel enkeltkommuner/interkommunale tjenester som sliter. Dette vil bli fulgt nøye opp i 2010.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Det er i 2009 behandlet i alt 9 saker om fritak for taushetsplikt på områder der Fylkesmannen har kompetanse til det (barnevernlove, vergemålsloven, sosialtjenesteloven, opplæringsloven og barnehageloven)

45.3 Kompetansetiltak/Informasjonsvirksomhet

Fylkesmannens store satsing i 2009 har dreiet seg om "Sjumilssteget" der våre fagfolk innen barnevern har samarbeidet på tvers av avdelingene om et program som tar sikte på at kommunene i Troms skal arbeide i samsvar med FN's barnekonvensjon. Arbeidet to i 2009 utgangspunkt i å få kommunene til å gjennomføre egenanalyser i 2009 som grunnlag for forbedringer. Kommunen ble tildelt skjønnsmidler til tiltak knyttet til "Sjumilssteget". Fylkesmannen har ut over aktiviteten rettet mot kommunene, også hatt et nært samarbeid med ulike frivillige organisasjoner. Arbeidet ble avsluttet med feiring av barnekonvensjonens 20-årsjubileum den 20.11.09. Arbeidet med "Sjumilssteget" vil bli videreført i 2010.

Fylkesmannen har i tillegg arrangert et 2-dagers seminar for barnevernarbeidere i kommunene og en konferanse over 2 dager for barnevernlederne. Ut over dette har vi gitt undervisning til 2 av kommunene (Balsfjord og Lenvik). Vi har også deltatt med undervisning i ulike andre sammenhenger (turnuskandidatkurs/seminar for barnehageansatte/kommunemøter) Fylkesmannen har i 2009 deltatt i et arbeid i regi av BUFetats fosterhjemstjeneste i Tromsø om en plan for samarbeid mellom kommunene og fosterhjemstjenesten.

Kommunenes barnevernledere får fortløpende informasjon fra Fylkesmannen om nyheter, lovendringer, kurstilbud mv.

Kommunene benytter Fylkesmannen i meget stor grad mht. råd- og veiledning når det gjelder lover og regler knyttet til barnevernlov og forvaltningslov.

45.4 Biologisk opphav

Vi har i 2009 behandlet 17 saker, mot 24 i 2008.

45.6 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Fylkesmannen har også i 2009 anmodet BLD om å se nærmere på likestillingsproblematikken knyttet til mangel på mannlige ansatte i den kommunale barneverntjenesten. Dette har heller ikke i 2009 medført lokale aktiviteter fra sentralt hold overfor sektoren.

Resultatområde 46 Universell utforming

På Barne- og likestillingsdepartementets områder, har Fylkesmannen i forbindelse med arbeidet rundt "Sjumilssteget" bedt kommunene utføre egenanalyser med hvordan de oppfyller sentrale artikler i FNs barnekonvensjon. En av artiklene gjelder artikkel 23 der kommunene har pliker til å sikre at funksjonshemmede barn har rett til et fullverdig og anstendig liv og at de skal ha adgang til offentlige tjenester. Kommunenes tilbakemeldinger handler i hovedsak om i hvilken grad de enkelte kommunen har ivaretatt barns rett til universell utforming av offentlige bygg (skoler, barnehager, kommunehus, biblioteker, kinoer mv).

Resultatområde 48 Likestilling

Fylkesmannen har også i 2009 formidlet til ansvarlig departement om situasjonen mht. den lave andelen menn i kommunal barneverntjeneste. Det er ikke tatt initiativ fra sentralt hold til konkrete tiltak knyttet til denne situasjonen.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR	Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	
Resultatområde 42	47	47	0
Resultatområde 44	3	3	0
Resultatområde 45	133	133	0
45.1 Tilsyn med ba	58	0	0
Resultatområde 46 og 48	5	5	0
Sum:	188	0	188

Justis- og politidepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Justis- og sosialavdelingen har ikke holdt kurs for overformynderiene i 2009. Vi har gjennomført tilsynsbesøk ved fem overformyndier dette året. Fylkesmannen er av den oppfatning at besøk og samtaler direkte rettet mot det enkelte overformynderi er av større verdi enn generelle kurs. Ved utgangen av 2009 var det 6 overformyndier som ikke hadde sendt regnskap til Fylkesmannen for 2008. Det er mange overformyndier som

ikke overholder fristen for innsendelse av regnskap. Dette medfører mye tid til purring. Fylkesmannen behandlet 5 klagesaker knyttet til vergemålsloven i 2009. I tillegg mottar vi en del telefoniske henvendelser fra overformynderne i fylket.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMTR	5	5
Sum	5	5

51.3 Forlikrådene

Fylkesmannen har mottatt en klage på saksbehandlingen i forlikrådene i 2009.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

I 2009 har Fylkesmannen i Troms behandlet 1338 saker som gjaldt fri rettshjelp. Dette er en stor økning sammenlignet med tidligere år. Det har i all hovedsak sin bakgrunn i at det høsten 2008 ble opprettet flere nye asylmottak i Troms.

Innvilgede og avslåtte saker fordeler seg som følger, med tallene for 2008 i parentes.

Fritt rettsråd innvilget:: 1290 (632)

Fritt rettsråd avslått: 73 (60)

Fri sakførsel innvilget: 60 ((61)

Fri sakførsel avslått: (15 (12)

Når det gjelder fri sakførsel er det retten som avgjør de aller fleste sakene. Av de innvilgede sakene gjelder 57 saker kontrollkommisjonen ved UNN. Disse sakene blir innvilget av kontrollkommisjonen og anvist av Fylkesmannen.

52.3 Navneloven

Fylkesmannen er klageinstans i de tilfellene melding/søknad om navneendring blir avslått at Skatteetaten og vedtaket påklages. Vi behandlet 2 klagesaker i 2009. Begge vedtakene ble stadfestet. Til sammenligning ble det behandlet 4 klagesaker i 2008.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer

Hovedutfordringene i Troms fylke, hvor en har flest hendelser, er knyttet til diverse typer skred. Det pågår et større kartleggingsprosjekt i fylket med tanke på å kartlegge og klassifisere potensielle fjellskred. I løpet av 2009, gjennom fylkes-ros, var det identifisert ca 92 potensielle områder. Nordnes som er et av disse potensielle områdene, er det iverksatt kontinuerlige målinger og det er gjennomført flodbølgeberegninger. Norges geotekniske undersøkelser har konkludert med nødvendigheten av kontinuerlig overvåkning, varsling og

beredskapsplanlegging. Fylkesmannen, berørte etater og kommuner har på slutten av 2009 startet opp beredskapsplanleggingen. Planleggingen ledes av fylkesmannen.

Det er i Troms etablert en egen snøskredovervåkning, som er gitt navnet Nordnorsk skredovervåkning. Gjennom denne overvåkingen følges det med dagelig i forhold til potensiell skredfare, og det er et nært samarbeid mellom kommuner, politi, metrologisk institutt og Norges geotekniske institutt.

Årets fylkesberedskapsråds møte ble viet en kort evaluering av pandemien og beredskapsplanleggingen knyttet til fjellskred Nordnes. Det har i gjennom 2009 vært brukt mye ressurser på håndteringen av pandemien.

53.2 Risiko- og sårbarhetsanalyser

Fylkesmannen i Troms har utarbeidet en risikovurdering i forhold til tenkelige hendelser i fylket. Vurderingen er innarbeidet i fylkesmannens krisehåndteringsplan. Det pågår fortiden et komplekst arbeid med ROS knyttet til fjellskredpotensialet i fylket. Alle ROS-analyser blir benyttet i forbindelse med øvelser, og eller lagt til grunn for beredskapsplanlegging og arealplanlegging. Nasjonale analyser og regionale analyser formidles til kommunene. Vi har i 2009 gjennomført en rullering av fylkets ROS-analyse.

53.3 Arealplanlegging

Fylkesmannen i Troms har etablert gode rutiner for å ivareta det forebyggende samfunnssikkerhetsarbeidet. Det som imidlertid har vært og er en utfordring for fylket, er den manglende kommunale arealplanleggingen. For å prioritere dette høyere i fylkesmannsembetet, ble det i 2008 etablert et internt planprosjekt, i den hensikt styrke den interne planbehandlingen og bidra til mer kommunal planlegging. Fordi de kommunale arealplanene mangler, har det vært behov for å benytte mer tid til enkeltsaker eller det som også betegnes som dispensasjonssaker. Mange dispensasjonssaker bidrar til unødig ressursbruk. Tross dette har fylkesmannen god kontroll innenfor arealplanleggingen og samtlige fremsende planer eller dispensasjoner blir kontrollert i forhold til om risiko og sårbarhetsvurderinger er utført i kommunen. ROS-analysene benyttes som en del av det helhetlige risikobilde for den enkelte kommune. Flere arealplaner ligger nå til behandling ved embetet.

Det blei på slutten av 2009 fattet vedtak om å opprette en ny avdeling i første kvartal av 2010, som får ansvar for areal, klima og samfunnssikkerhet. Nye stiller er lyst ut. Dette er da en oppfølger til satsningen som blei iverksatt i 2008.

Troms fylkeskommune startet i 2008 arbeidet med en ny fylkesplan for perioden år 2010 til 2013 og i denne sammenheng er både klima og samfunnssikkerhet fremmet fra Fylkesmannen og tatt inn som politiske fokusområder. Planen er vedtatt i 2009.

53.4 Veiledning og systematisk gjennomgang og vurdering av kommunene

Fylkesmannen i Troms har gode rutiner for dialog og gjennomgang av kommunenes kommuneplaner. Det er imidlertid en stor del av kommunene som ikke har rullert planene innenfor gjeldene frist. Samfunnssikkerhet er en av de områdene som er inkludert i opplæringen knyttet til ny plan og bygningslov. Vi utfører relativt mye veiledning ifm arealplanleggingen i kommunene.

Det ser ut til at innspillene fra 2008 til ny fylkesplan, vil ta effekt i deres fylkesplanlegging fra 2010.

Det er gjennomført 7 kommunale tilsyn og 7 kommunale øvelser i 2008. De mest befolkningsrike kommunene er gitt mer oppfølging og i Tromsø kommune gjennomføres det årlig øvelse. Hovedfunnene ved tilsynene er at kommunene mangler en overordnet ROS-analyse.

Det er gjennomført et planseminar hvor kompetanseheving innenfor temaet klimatilpasning har vært vektlagt.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Fylkesmannen gjennomfører kontinuerlig veiledning og rådgivning i forhold til kommunenes kriseplanverk. Når det gjelder planverket knyttet til kraftforsyningen, pågår dette arbeidet, men her er det en del arbeid igjen. Hovedutfordringene er å utarbeide samfunnskonnekvensen og synliggjøre dette gjennom blant annet bruk av geografiske informasjon.

Som et tiltak for å samordne regionale planer, har Fylkesmannen etablert et sikkerhetsforum, hvor politiet og Forsvaret er medlem. Det har i løpet av 2009 vært gjennomført øvelse mellom sivile og militære myndigheter, som sikkerhetsforumet har hatt region i.

Når det gjelder øvrig regional statsforvaltning, mangler det hos de fleste, retningslinjer for sektorielt samfunnssikkerhetsarbeid og krisehåndtering. Dette påvirker selvsagt muligheten til å få til et godt samordnet regionalt planverk. Dette er og har vært en gjenganger i den årlige rapporteringen.

Beredskapsplanlegging fjellskred Nordnes pågår.

Skjermingsverdige objekter. Her mangler forskriften, slik at grunnlaget for dette oppdraget ikke er tilstede. Likevel har Fylkesmannen etablert et sikkerhetsforum hvor dette er tema.

Fylkesmannen støtter fylkeskommunen med transportberedskapen i henhold til behov.

54.2 Kommuneøvelser

Øvelser med kommunene i Troms er gjennomført i henhold til oppdrag. Det er gjennomført 7 kommuneøvelser i 2009. Vi kan registrere en klar forbedring i kommunenes krisehåndteringsevne.

54.3 Regional samordning – øvelse

Kriseledelsen ved embetet, sammen med Atomberedskapsutvalget har gjennomført øvelse innenfor atom i 2009, samt at det har vært gjennomført øvelse innenfor sivilt militært samarbeid. I 2010 vil det være aktuelt å gjennomføre en større øvelse knyttet til en test av beredskapsplanverket ved fjellskred Nordnes.

54.4 Havneberedskap – øvelse

Ikke oppdrag for fylkesmannen i Troms for 2009.

54.5 Samarbeid med Forsvaret – øvelse

Gjennom sikkerhetsforum, hvor Forsvaret og politiet deltar, ble det planlagt og gjennomført en øvelse innenfor sivil militært samarbeid i 2009. Denne type øvelse er planlagt gjennomført hvert annet år. I sikkerhetsforumet

diskuteres også forhold knyttet til objektsikring. Øvelsene medvirker til et meget godt samarbeid mellom politiet, forsvaret og fylkesmannen.

54.6 Regional samordning

Det er gjennomført møte/øvelse i fylkesberedskapsrådet. Frivilligeorganisasjoner er en del av rådet. Regional samordning har vært gjennomført i forbindelse med pandemien i 2009. Det har ikke vært behov for å iverksette fylkesmannens samordningsansvar i løpet av året.

54.8 Felles digitalt nødnett

Ikke oppdrag i Troms. Vi antar at dette oppdraget kommer i 2011 eller 2012.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Fylkesmannen har oppdatert krisehåndteringsplanverk og atomberedskapsplan. Planverket vil bli videreutviklet, slik at konkret handling blir bedre beskrevet. Gjennom tilsyn og veiledning og øvelser utvikles det kommunale planverket.

Gradert samband er i orden, men varslet utskifting må nå iverksettes snarest, da det ofte svikter.

55.2 Krisehåndtering

Varsling er etablert i henhold til direktiv, samt at eget varslingsopplegg er etablert mot kommunene, råd og utvalg. Det har ikke vært gjennomført krisehåndtering i 2009, utover håndteringen av pandemien.

55.3 Evaluering

Fylkesmannen bidrar til evaluering etter større hendelser i kommunene, samt følger opp gjennom veiledning og rådgivning, slik at svakheter bringes i orden. Evaluering av pandemien kommer i 2010.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR	Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	
Resultatområde 51	10	10	0
51.2 Vergemålslove	9	0	0
Resultatområde 52	31	31	0
52.1 Fri rettshjel	30	0	0
Resultatområde 53	55	55	0
Resultatområde 54	45	45	0
Resultatområde 55	45	45	0

Sum: 186 0 186 0

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Januarmøtet er Fylkesmannens viktigste møte med kommunene i Troms, der regjeringens forventninger til Troms-kommunene blir formidlet. Vi har valgt en slik dialogpreget prosess fremfor forventningsbrev eller rapporter.

Det ble dessuten gjennomført kommunemøter med 5 kommuner og 3 av de 4 regionrådene i løpet av året. Kommunemøtene er bredt anlagte møter der kommunene kommer med innspill til aktuelle temaer. I møter med regionrådene har vi satt på dagsorden interkommunale samarbeidssaker som f.eks arbeid med barn og unge (Sjumilssteget) og planlegging, samfunnssikkerhet og beredskap.

Fylkesmannen i Troms legger stor vekt på være et velfungerende bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter. Vi opplever at kommunene er godt fornøyd med Fylkesmannens tilgjengelighet i så henseende, og at den løpende dialogen fungerer godt.

Samordningsarbeidet ble i 2009 omorganisert i embetet. Samordningsstaben ble lagt ned og to av medarbeiderne ble flyttet ut til ulike avdelinger. Ansvar for samordningsarbeidet ligger nå delvis i embetsledelsen (assisterende fylkesmann) og delvis i Justis- og sosialavdelingen hvor økonomirådgiver nå er organisasjonsmessig plassert.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen i Troms mottok i 2009 117 søknader om skjønnsmidler til prosjekter for fornying og omstilling. Det ble innvilget støtte til 44 prosjekter. Til sammen ble det tildelt 10,145 millioner til fornyingsprosjekter og 355 000 til særskilte behov. 13 av de støttete prosjektene omhandlet interkommunalt samarbeidsprosjekt.

Fylkesmannen har som mål at alle kommunene skal levere KOSTRA-data av god kvalitet til rett tid. Vi er opptatt av at kommunene aktivt skal bruke KOSTRA-data i planleggingsøyemed, og at analyser av tjenesteproduksjonen skal kunne bidra til å gjennomføre nødvendige omstillings- og fornyingstiltak.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen har utarbeidet rutiner for samordning av statlig tilsyn. De statlige tilsynsetatene skal sende kopi av sine tilsynsplaner for kommunerettet tilsyn i Troms til Fylkesmannen i Troms. Der pålegg vurderes gitt til en kommune skal tilsynsetaten vurdere hvorvidt pålegget vil ha vesentlige økonomiske eller andre virkninger for

kommunen. Fylkesmannen avklarer i den enkelte sak, etter kontakt med den aktuelle kommunen, om det er behov for dialogmøte mellom kommunen, tilsynsetaten og Fylkesmannen.

I 2009 har det ikke vært saker der Fylkesmannen har gjort vurderinger av pålegg eller avholdt dialogmøte.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Troms har ved utgangen av 2009 6 kommuner i ROBEK. Disse er Torsken, Tranøy, Nordreisa, Målselv, Skjervøy og Lyngen.

Av disse ble Lyngen meldt inn i 2009 på bakgrunn av regnskap 2008 som viste at tidligere underskudd ikke har blitt dekket inn i tråd med kommunelovens krav.

Det ble gjennomført lovlighetskontroll av budsjettvedtakene til de fem kommunene som på daværende tidspunkt var i ROBEK. Ingen vedtak ble opphevet, men det ble overfor Torsken kommune påpekt at kommunen måtte legge inn mer inndekning av underskudd ved budsjettrevideringen.

Budsjett og økonomiplan til de 20 andre kommunene i fylket ble gjennomgått og man fant ikke grunnlag for å melde noen inn i ROBEK. Alle kommuner fikk skriftlig tilbakemelding om dette.

Det ble i 2009 behandlet 15 søknader om lånegodkjenning og 16 vedtak om kommunale garantier. Alle søknader ble godkjent.

Vi mottok regnskap for 2008 fra 24 av 25 kommuner innen utgangen av året. Denne gjennomgangen resulterte i at Lyngen kommune ble innmeldt i ROBEK.

62.2 Økonomiforvaltning – veiledning

Fylkesmannen i Troms legger vekt på å gi løpende veiledning både muntlig og skriftlig om kommunaløkonomiske spørsmål. Mye av dialogen med og veiledningen av kommunen skjer gjennom e-post og telefoner.

Som en del av dialogen mellom Fylkesmannen og kommunene gjennomføres det kommunemøter der målet er at det skal være gjennomført med alle kommuner i løpet av en fireårsperiode. Det ble i 2009 gjennomført kommunemøter med fire kommuner; Berg, Lenvik, Salangen og Storfjord.

Det gjennomføres årlige økonomimøter med ROBEK-kommunene for å følge disse opp og sørge for at de har og overholder forpliktende plan for inndekning av underskudd.

Fylkesmannen har i 2009 sendt ut informasjonsskriv til kommunene i forbindelse med kommuneproposisjonen og statsbudsjettet samt andre informasjonsskriv om KOSTRA mv. Det ble orientert om statsbudsjettet fra Fylkesmannen på KS sin høstkonferanse.

Fylkesmannen legger vekt på å oppfordre kommunene til å bruke KOSTRA i økonomiplanleggingen og andre sammenhenger.

Rapporten "Kommunebildet for Troms" blir sammen med en oversikt pr kommune utarbeidet årlig etter publiseringen av endelige KOSTRA-tall. På grunn av skifte av økonomirådgiver i 2009 har det vært nødvendig å bruke noe mindre ressurser på veiledningsdelen av økonomiforvaltningen enn normalt. Dette gjorde også at "Kommunebildet for Troms 2008" ikke ble ferdigstilt før ved årsskiftet.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valg

63.1 Kommunalrett

I tillegg til sakene nevnt i rapporteringsskjemaet, har Justis- og sosialavdelingen mottatt en rekke henvendelser fra publikum og presse, med anmodning om å ta en sak opp til lovlighetskontroll av eget tiltak, jf. § 59 nr. 5. De aller fleste av disse sakene har medført ikke ubetydelig saksbehandling og juridisk veiledning fra Fylkesmannens side, selv om sluttresultatet har medført at Fylkesmannen etter omstendighetene ikke formelt har besluttet å ta saken opp til full lovlighetskontroll av eget tiltak. Årsaken til dette vært at Fylkesmannen – gjennom sin foreløpige vurdering av saken og skriftlige redegjørelse for regelverket – har sett at det ikke har vært sannsynliggjort at den aktuelle avgjørelsen har vært ulovlig. Antallet saker av denne art har i 2009 vært 7.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMTR	13	12	1	0			5	0
Sum	13	12	1	0	0	0		

63.2 Valg

Fylkesmannen har i forbindelse med Stortings- og Samtatingsvalget arrangert og holdt innlegg på to dagskonferanser om valglovgivningen våren 2009. Konferansene ble godt mottatt

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

I forbindelse med ikraftsetting av den nye offentleglova har Fylkesmannen holdt 5 dagskonferanser i 2009 for ansatte i kommunene i fylket. I tillegg holdt vi kurs for et kommunestyre om bl.a. offentleglova

Vi har behandlet 15 klagesaker etter offentleglova.

Fylkesmannen har mottatt 26 skriftlige henvendelser i 2009 vedrørende kommunenes praktisering av forvaltningsloven i enkeltsaker. I all hovedsak knytter disse seg til lang saksbehandlingstid i kommunene.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Det har på forespørsel vært gitt veiledning til kommunene om regelverket. Det har ikke vært noen saker å dette området i 2009.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannen har brukt betydelige ressurser på oppfølging og veiledning av de 6 interkommunale barneverntjenestene som er etablert i Troms etter vertskommunemodellen. Per tiden har 12 av fylkets 25 kommuner organisert sin barneverntjeneste gjennom interkommunalt samarbeid etter vertskommunemodellen. Fylkesmannen arbeider fortløpende for at flere av de små kommunene skal organisere barneverntjenesten etter vertskommunemodellen.

Resultatområde 66. Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Når det gjelder antall behandlede klagesaker viser vil til den tertialvise rapporteringen til <http://rapportering.fylkesmannen.no/>.

Fylkesmannen har i samarbeid med fylkeskommunen arrangert og holdt innlegg på to konferanser våren 2009 om ny plandel til plan- og bygningsloven, den ene i samarbeid med Miljøverndepartementet. 15. september var Fylkesmannen teknisk arrangør for en dagskonferanse for kommunene og byggebransjen i Nordland, Troms og Finnmark om ny byggesaksdel til plan- og bygningsloven, i regi av og med ansatte i Kommunal- og regionaldepartementet. Fylkesmannen har også i 2009 arrangert og holdt innlegg på den årlige plan- og bygningsrettskonferansen for ansatte og folkevalgte i kommunene i Troms. Konferansen ble holdt 1. og 2. desember. I år var deltakelsen særlig stor.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen mottok 6 skriftlige henvendelser i saker om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse i 2009. 1 av sakene gjaldt klage på ekspropriasjonsvedtak i medhold av reguleringsplan. Vedtaket ble delvis omgjort, idet 10-årsfristen for ekspropriasjon i pbl. § 31 var utløpt for den ene planens vedkommende.

3 saker gjaldt søknader om forhåndstiltredelse, hvor 2 ble innvilget. Den tredje ble ikke behandlet i 2009.

De øvrige sakene gjaldt generelle henvendelser som ble besvart skriftlig, med orientering om regelverket.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Fylkesmannen behandlet ingen klager etter eierseksjonsloven, bortsett fra at Sivilombudsmannen i 2009 innhentet dokumentene i en sak vi behandlet i 2008, og der det ble konkludert med at Sivilombudsmannen ikke så grunn til å foreta nærmere undersøkelser.

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMTR	0			
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMTR	0			
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR	Sum
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 61, 63, 64 og 65	40	40
Resultatområde 62	30	30
Resultatområde 66.	24	24
Sum:	94	94

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester

Fylkesmannen i Troms behandlet i 2009 143 saker etter lov om sosiale tjenester, og 98,6% av disse var behandlet innen fristkravet på 3 måneder i embetsoppdraget. Av sakene som ble behandlet var 57 saker knyttet til kapittel 4, 80 saker etter kapittel 5 og 6 saker etter andre bestemmelser. 22 saker ble omgjort, 11 ble opphevet og 2 ble avvist. For øvrig viser vi til egen rapportering til Statens Helsetilsyn.

Fylkesmannen behandlet for øvrig en tvistesak etter lov om sosiale tjenester § 10-3. I tillegg til vederlagssaker etter sosialtjenesteloven, behandlet vi i 2009 15 vederlagssaker knyttet til kommunehelsetjenesteloven (sykehjem).

73.2 Arbeids- og velferdsforvaltningen og sosiale tjenester -formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen har utarbeidet felles kompetanseplan med NAV Troms. I tillegg har vi sammen med NAV Troms utarbeidet plan knyttet til kvalifiseringsprogrammet (KVP). Arbeidet med KVP omtales nærmere under resultatområde 73.3.

Fylkesmennene og Husbankens regionkontor i Nord-Norge utarbeider årlig felles tiltaksplan (se nærmere omtale under 73.5).

Fylkesmannen i Troms deltar i samarbeidsorgan knyttet til NAV-reformen. NAV Troms administrerer gruppen, som møtes fire ganger pr år. I tillegg inviteres KS og representanter fra rådmannsutvalget, men deltagelse fra rådmenn har vært begrenset i 2009.

Rådmannsutvalget/KS arrangerte imidlertid en egen temadag for rådmenn knyttet til NAV-reformen (5.mars). Her var det innlegg fra fylkesmannen, NAV Troms, FO og rådmannsutvalget. I etterkant utarbeidet rådmannsutvalget/KS generelle råd for det videre arbeid med reformen i kommunene. KS opplyser at det kan være aktuelt med lignende temadag i 2010.

Fylkesmannen har arrangert dagskurs knyttet til lov om sosiale tjenester etter hvert som NAV-kontor er blitt etablert. I 2009 arrangerte vi tre slike kurs (29. januar i Lenvik, 27. august i Nordreisa og 1. oktober i Harstad). På kursene er 2009 er også forslag til ny lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen blitt presentert.

Den nye loven har vi også presentert på samling for alle fylkets NAV-ledere (15. september) og samling i regi av FO Troms (22. september).

En del av vårt arbeid med kompetanseutvikling har, siden "Kunnskap og brubygging", vært knyttet opp mot interkommunale faglige fora. Disse fora har bestått av kommunalt ansatte på sosialkontorene. Så langt vi kjenner til, er det ingen av disse fora som pr. i dag er i drift. Dette har sammenheng med NAV-reformen. Fylkesmannen har vært åpen for å gi videre økonomisk støtte mv, men da under forutsetning av at søknader er avklart med lokale NAV-ledere. I 2009 ga vi ca kr 80 000 i tilskudd til lokale kompetansetiltak, men dette gikk i all hovedsak til tiltak for det enkelte kontor.

Det kan også nevnes at vi har jevnlig kontakt og samarbeid med LØKTA (interkommunal kvalitetsutviklingsenhet for helse- og sosialtjenesten i Midt-Troms), men så langt har NAV-kontor i liten grad vært involvert her.

Det må nevnes at vi har faglig nettverk for hele fylket knyttet til boligsosialt arbeid og i 2009 ble det etablert 5 faglige nettverk knyttet til økonomisk rådgivning. I 2009 hadde vi i samarbeid med NAV Troms erfaringssamlinger vedrørende KVP, knyttet til NAVs tjenesteområder. Eksisterende fagnettverk er altså knyttet

opp mot bestemte fagtema.

En generell utfordring - både for lokale kontor/kommuner og Fylkesmannen/NAV Troms - er å få på plass eller videreføre hensiktsmessige fora og nettverk, nå når alle NAV-kontor er etablert i fylket. Fylkesmannen er også opptatt av at vi bør delta på samlinger for lokale NAV-ledere, i regi av NAV Troms.

Fylkesmannen i Troms ga en relativt omfattende høringsuttalelse knyttet til behovet for nytt rundskriv til ny lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (desember). Dette er et av flere faglige bidrag til direktoratet, jf oppgavene i resultatområdet.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Det generelle samarbeidet med NAV Troms er omtalt under punkt 73.2. Arbeidet med implementering av kvalifiseringsprogrammet (KVP) er prosjektorganisert, og prosjektet ledes av NAV Troms. Fylkesmannen deltar i prosjektet, og prosjektgruppen har møttes ca hver måned i 2009.

Fylkesmannen finansierer lokale kompetanseveiledere, som bistår NAV-kontorene i forhold til KVP. Vi har veiledere fra Tromsø, Harstad og Lenvik - med andre ord de tre største kommunene i fylket. Vi mener at dette vil kunne være en god investering for disse kontorene, også når prosjektperioden er over og forutsatt at veilederne fortsetter å arbeide der.

Våren 2009 arrangerte NAV Troms og Fylkesmannen erfaringsamlinger knyttet til KVP og tok da utgangspunkt i NAVs tjenesteområder. De lokale kompetanseveilederne hadde en aktiv rolle i gjennomføring av samlingene. Fylkesmannen hadde innlegg om forslag til ny lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Det er aktuelt å arrangere tilsvarende samlinger våren 2010.

5-6. november arrangerte Fylkesmannen og NAV Troms konferanse med tema knyttet til kvalifiseringsprogrammet. Arbeids- og velferdsdirektoratet var representert og holdt innlegg begge dager. Deltagerne var særlig ledere/veiledere fra NAV-kontor, samt tiltaksarrangører. Rådmannen i Harstad og NAV-leder i Harstad presenterte sitt samarbeid på en flott måte, men det lyktes oss dessverre ikke å få andre rådmenn til å delta på konferansen, selv om dette ønsket var understreket i invitasjonen. Vi fikk ellers mye positiv tilbakemelding for konferansen, og vi vurderer lignende konferanse høsten 2010.

Vi nevner også at kvalifiseringsprogrammet ble omtalt i egen artikkel i Helse- og sosialmelding 2008 fra Troms (utgitt 2009).

Troms er ett av fylkene som klarte å oppnå måltallene knyttet til KVP for 2009. Dette er vi godt fornøyd med, og blant annet konferansen i november viste at det er mye positivt som skjer med implementeringen. Det er likevel behov for å få bedre kunnskap om kvaliteten på arbeidet. I desember ba vi alle NAV-kontor sende inn en anonymisert KVP-sak og disse vil bli gjennomgått for at vi evt kan synliggjøre generelle forbedringsmuligheter. Dette vil kunne få betydning for veiledning og opplæring, men kan også være nyttig når fylkesmannen skal vurdere tema for tilsyn etter de nye bestemmelsene som trådte i kraft 1.1.2010.

73.4 Økonomisk rådgivning

Ha utviklet og gjennomført informasjons- og opplæringstiltak på området økonomisk rådgivning

RAPPORTERING:

- Det er blitt avholdt et basiskurs i økonomisk rådgivning. Målgruppen var de som ikke jobber med problematikken til daglig, men som kommer i kontakt med personer som har økonomi som et problemområde. Målet var at denne gruppen skulle få den innsikt i problematikken som var nødvendig for å kunne gi enkel råd og veiledning, samt henvise videre til rette instans.
- Det er blitt avholdt et 2 dagers kick-off seminar for oppstart av nettverksgrupper/faglige fora for økonomisk rådgivning. Her var også Arbeids- og velferdsdirektoratet representert.
- Det er delt ut relevant litteratur til de kommuner/NAV kontor som deltar i faglige fora/nettverk for økonomisk rådgivning. Bøkene er: "Gjeldsrådgivning og gjeldsordning" av Egil Rokhaug og "Har vi råd, mamma" av Per-Arne Stolanowski og Karin Gustavsen Tvetene.

Ha etablert faglige fora for økonomisk rådgivning i kommunene

RAPPORTERING:

- Det er blitt etablert 5 faglige fora/nettverksgrupper for økonomisk rådgivning i fylket. Dette har skjedd i samråd med NAV Troms. I utgangspunktet er alle kommunene med i nettverk.
- Det er avholdt møte i 4 av nettverkene i 2009. Det femte nettverket avholder møte i januar 2010. Det legges opp til at fylkesmannen skal være jevnlig til stede på slike møter.
- Tema på nettverksmøtene har bl.a. vært: gangen i en gjeldssak og forvaltning av trygd. Det har vært drøftet hvordan skal nettverket organiseres og fungere; skal det være fagorientert eller case orientert? Det har vært ulike konklusjoner i forhold til dette.
- De 5 nettverkene fikk i 2009 kr. 20 000,- hver til drift av nettverkene i 2009/2010.

Ha styrket det interkommunale samarbeidet i økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning

RAPPORTERING:

- Etablering av nettverksgrupper, jf punktet over. Nettverksgruppene består av kommuner som har en geografisk nærhet til hverandre, og som det vil kunne være naturlig å inngå et ytterligere samarbeid med.

UTFORDRINGER KOMMUNENE STÅR OVERFOR:

Hvor "avansert" skal den økonomiske rådgivningen være?

Økonomisk rådgivning/gjeldsrådgivning er tidkrevende arbeid og krever derfor en del ressurser i form av personal. Når kommunene legger listen for i hvilken grad de skal bistå mennesker med gjeldsproblemer, må det også tas høyde for at det blir satt av nødvendige ressurser. Vi registrerer at det er variasjoner i kommunenes tilbud og en ytterligere klargjøring av kommunenes ansvar gjennom rundskriv mv, er ønskelig.

Utfordring for mindre kommuner:

I små kommuner vil det være relativt færre saker på området. Det er utfordrende å opprettholde kunnskap uten å jobbe kontinuerlig med området. Interkommunale initiativ bør følges opp fra vår side.

Vedrørende regionkontaktordningen - fylkesmennene:

Etter vårt syn bør ordningen med regionkontakter på områder evalueres og justeres. I vårt arbeid med resultatområdet økonomisk rådgivning har vi i praksis lite bistand fra regionkontakt i Sør-Trøndelag.

73.5 Boligsosialt arbeid

Boligsosialt nettverk:

Fylkesmannen har sammen med Husbanken gjennomført 3 arbeidsseminar (nettverksmøter) i Troms i 2009. Nettverket har bestått av 9 kommuner som har vært med i nettverket i Troms siden oppstarten i 2005.

Tema for møtene har vært:

- Fylkesmannen og Husbankens oppdrag på området.
- Presentasjon av ulike prosjekter i fylket.
- Finanskrisen sett fra namsmannens ståsted.
- Hvordan jobbes det med økonomisk rådgivning i kommunene.
- Fremlegg av Nova rapport, nr. 18/08, "Fragmentert og koordinert - organisering av boligsosialt arbeid i norske kommuner".
- Hvordan boligsosialt arbeid er organisert i den enkelte kommune (kommunene i nettverket).
- Samhandling – en forutsetning for å lykkes med det boligsosiale arbeidet i en kommune (Tromsø kommune – fagdag).

Gjennom slik møtevirkosomhet har vi også gitt faglig bistand til kommuner som mottar tilskudd til oppfølgingstjenester.

Tilskuddsforvaltningen:

- 4 kommuner i Troms ble innvilget tilskudd til boligsosiale prosjekter/tiltak for 2009. Totalt tilsvarte dette et beløp på kr 1 161 693 for 2009. I tillegg kommer overførte midler fra 2008 til 2009, som utgjorde

kr 1 123 906. Totalt har det i 2009 vært gitt tilskudd til boligsosiale prosjekter/tiltak tilsvarende kr 2 285 599, fordelt på 5 kommuner, (jf. saknr 09/355 dok 38).

- Husbanken delfinansierer et av prosjektene som Fylkesmannen også har gitt tilskudd til.

Møte med brukerorganisasjoner:

Fylkesmannen gjennomførte møte med brukerorganisasjonene RIO Nord og Marborg den 27. oktober. Ellers har brukerorganisasjonene vært representert på andre arenaer hvor boligsosialt arbeid har vært tema.

Regionalt nivå:

På regionalt nivå har det vært ett møte i 2009 (24.03.09), hvor det var deltagelse fra Kriminalomsorgen, Helse Nord, IMDI Narvik, Bufetat region nord, Husbanken (Bodø og Hammerfest) og Fylkesmannen i de tre nordligste embetene. Hensikten med møtet var avklaring av hvilke felles utfordringer vi har på området, samt planlegging av videre samarbeid i forhold til dette. Det ble konkludert med at vi i fellesskap skal arrangere en regional boligpolitisk konferanse i 2010.

Samarbeid mellom Husbanken og Fylkesmennene:

I dette samarbeidet er det nedsatt et arbeidsutvalg (oppstart 2005), som har praktisk ansvar for samordning av oppgaver som skal gjennomføres i regionen. I 2009 har det vært 7 møter, inkl. telefonmøter.

Utfordringer kommunene står ovenfor:

Samhandling på tvers av ulike etater og ansvarsavklaring er utfordringer som flere kommuner står overfor. Dette blir også tydeliggjort gjennom ny lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen som trådte i kraft 1.1.2010, og som understreker at også NAV-kontoret har generelle og spesielle oppgaver på området. Dette har Fylkesmannen også tatt opp på møte med fylkets NAV-ledere og KVP-konferansen i november.

Økonomisk rådgivning knyttet til forbygging av utkastelse fra bolig nevnes som en utfordring fra flere kommuner, og det må vurderes om dette arbeidet prioriteres tilstrekkelig.

Nivået på husleie kan være en utfordring for enkelte kommuner, samt at bruken av ulike virkemidler (eks. bostøtte) ikke synliggjøres godt nok overfor brukeren.

Flere kommuner melder om utfordringer knyttet til å videreføre tjenestetilbud som i dag er prosjektfinansiert. Dette gjelder selv om tiltaket er forankret i kommunens planverk. Fylkesmannen vil følge opp dette i 2010.

Resultatområde 78 Innvandring og integrering

78.1 Statsborgersaker

I desember 2006 ble de første statsborgerseremonien for nye norske borgere avholdt.

Troms var et av prøvefylkene, og til nå er det holdt 7 statsborgerseremonier i Troms.

I 2009 ble det holdt to seremonier i Troms. Det ble holdt seremoni i Harstad i juni og i Tromsø i november. Oppslutning om statsborgerseremoniene øker for hvert år og var i 2009 på 41 % i Harstad og 34 % i Tromsø. Tilbakemeldinger viser at de som deltar på seremonien opplever disse som svært positive.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMTR	2	37,5

Sum	2	
-----	---	--

78.2 Bosetting av flyktninger

I 2009 ble det avholdt et møte med regional stat, hvor IMDI Nord, Helse Nord, Bufetat Region Nord, Husbanken (Bodø og Hammerfest), Fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark, Kriminalomsorgen Region Nord. KS meldte forfall til møtet.

Hensikten med møtet var å presentere de ulike etatenes oppdrag på området boligsosialt arbeid, og finne felles samhandlingspunkt. Det ble i møtet besluttet at regional stat skulle arrangere en boligpolitisk konferanse i 2010. Det ble nedsatt en programkomité bestående av Fylkesmenn, Husbank og KS.

Målgruppen for konferansen er administrativ og politisk ledelse i kommunene, samt fagfolk på området boligsosialt arbeid. Forankring av boligsosialt arbeid i kommunen er den røde tråden i konferansen. Vi har foreløpig ikke et ferdig sammensatt program, men en arbeidsskisse foreligger dersom det er av interesse.

78.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har ikke mottatt klager etter introduksjonsloven i 2009. Fylkesmannen har ytt juridiske bistand på konkrete henvendelser fra kommuner vedrørende introduksjonsloven.

Fylkesmannen har ikke utover dette gitt veiledning eller øvrig informasjon om introduksjonsloven.

78.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen har forvaltet tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, og tilskudd til norskopplæring for asylsøkere. Fylkesmannen har aktivt arbeidet for at både søknadsfrister og utbetalingsfrister overholdes, og har i stor grad lyktes. Kommunene følges jevnlig opp med påminnelser og veiledning. Egen økonimorappport på dette området er sendt AID.

Informasjon har blitt gitt til kommunene ved henvendelser, og også uoppfordret i de tilfeller der Fylkesmannen har fått indikasjoner på at dette var ønsket/nødvendig.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR	Sum		
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.		
Resultatområde 73	58	0	58	
73.3 Kvalifisering	25	0	0	
Resultatområde 78	23	27	27	
Resultatområde 79	0	0	0	
Sum:	23	85	23	85

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

Se svar på underpunktene.

75.1 Habilitering og rehabilitering – nasjonal strategi

Fylkesmannen i Troms har i samarbeid med Regional koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering ved Samhandlingsenheten på UNN arrangert dagskonferanse i Tromsø med fokus på Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering. Blant temaene som ble behandlet var status for koordinerende enheter både på landsbasis og i Troms, suksesskriterier for organisering, lov og forskriftsregulering på området og erfaringer fra kommuner og spesialisthelsetjenesten. Målgruppen var alle kommunene i Troms ved rådmenn og koordinerende enheter for re-/habilitering.

Videre har Fylkesmannen i Troms kartlagt om kommunene har koordinerende enheter, og om enhetene fyller kravene til innhold og funksjon som er fastsatt i forskrift om habilitering og rehabilitering.

Kartleggingen viste at det var 23 av 25 kommuner som hadde en koordinerende enhet. Den største andelen av de koordinerende enhetene er plassert i pleie- og omsorgsavdelingen. Få kommuner hadde gjort nok for at enheten skulle være synlig og tydelig for samarbeidspartnere. Videre var det under halvparten som oppga at enheten var pådriver for kartlegging, planlegging og utvikling av rehabiliteringsvirksomheten generelt. Det var få av kommunene som oppga at koordinerende enhet hadde tverretattlig samarbeid som satsningsområde. Bare fire kommuner oppga at koordinerende enhet hadde myndighet til å utløse tjenester på tvers av ulike ansvarsforhold. Når enheten ikke har myndighet til å utløse tjenester på tvers av sektorer, vil dette i siste instans ramme pasienter som har behov for sammensatte tjenester. Konsekvensen kan bli at pasienter ikke får et koordinert og faglig forsvarlig tilbud.

Det er nødvendig med videre fokus på dette området også i 2010.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Veiledning til kommunene i enkeltsaker i 2009.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Fylkesmannen oversendte en samlet rapport pr 19.05.09 til Helsedirektoratet med nærmere opplysninger om de enkelte personene og kommunenes planer for utskrivning.

I Troms var det var 4 personer under 50 år som per 31.12.08 var innskrevet på langtidsopphold hjemlet i kommunehelsetjensteloven eller sosialtjenesteloven. Disse var fordelt på følgende kommuner: en person i Tromsø, en person i Karlsøy og to personer i Skjervøy. For personen i Ibestad dreier oppholdet seg om avlasting i barnebolig.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

Se svar på underpunktene.

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2. linjetjenesten

Fylkesmannen var representert ved de fleste av opptil ukentlige pandemikoordineringsmøter ved UNN HF og deltok i koordinerte telefonomøter om pandemiarbeid med Helse Norde RHF. Informasjonsvidereformidling fra og til kommunene i Troms.

76.2 Individuell plan

Fylkesmannen i Troms har i samarbeid med Regional koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering på UNN arrangert dagskonferanse om koordinerende enheter for re-/habilitering. Blant temaene for konferansen

var systemansvar for individuell plan, herunder råd og veiledning i kommunenes arbeid for å sikre gode prosedyrer og forankring av systemansvar for individuell plan samt gjennomgang av lov og forskrifter på området.

Videre har Fylkesmannen i Troms kartlagt om kommunene har definert systemansvar for individuell plan, og om de har utarbeidet prosedyrer for arbeidet med individuell plan som er forankret i kommunens kvalitetssystem.

Kartleggingen viste at mange kommuner var godt i gang med utarbeidelse av individuelle planer, men at det i liten grad var innarbeidet sektorovergrepene prosedyrer for arbeidet. Kartleggingen viste videre at systemansvaret for individuell plan i liten grad var synlig og tydelig forankret i kommunens kvalitetssystem.

Helsetilsynet i Troms har hatt i alt 5 systemrevisjoner hvor et av temaene var virksomhetenes system for informasjon og tilbud om individuell plan. Revisjonene ble gjennomført både i spesialist- og kommunehelsetjenesten. Vår erfaring er at planene er mangelfullt utredet og brukes ikke alltid som et aktivt redskap i behandlingsprosessen.

I juni arrangerte Høgskolen i Harstad inspirasjonsseminar i Tromsø, vedrørende individuell plan. Fylkesmannen bidro til seminaret ble finansiert gjennom midler fra Helsedirektoratet.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Strategien er tatt opp og gjort kjent gjennom møter, kurs og konferanser som Fylkesmannen har arrangert i fylket i 2009.

76.5 Felles digitalt nødnett

Ingen aktivitet i 2009 - prosessen er forsinket fra sentralt hold.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

Innenfor de enkelte oppgaver vises det til rapporteringens underpunkter.

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

Det har vært brukt store ressurser på kartlegging og veiledning av kommunene i fylket som følge av svineinfluensa/pandemi april-desember 2009. Det har vært særlig fokus på de generelle viktige samfunnsfunksjoner. Helsetjenesten i fylket har vært svært aktiv i forhold til å spille inn problemstillinger til sentrale myndigheter. Arbeidet har nok hatt ringvirkninger inn i det generelle arbeidet med helsemessig og sosial beredskap. Det har vært arrangert to dagers seminar for fylkesberedskapsrådet med faglige innlegg og diskusjoner omkring pandemihåndteringen i fylket.

Kommunene har fått informasjon fra Helsedirektoratet eller RHF gjennom våre e-postforsendelser til kommunenes postmottak, gjennom muntlig orientering ved møter i 3 regionråder, og gjennom presentasjon og diskusjon ved en kommunelegekonferanse i november.

Kommunene har rapportert inn status av pandemiarbeid nærmest ukentlig, og ellers valgt ulik strategi for spørsmål og rapportering til Fylkesmannen. Faglige spørsmål ble besvart gjennom samordningskanalen HELSE/SAMBE.

Den nasjonale beredskapskonferansen 2009 ble avholdt i Tromsø 21.-22. oktober. FMTR var involvert i forberedelse og gjennomføring.

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Ingen saker behandlet i 2009

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	0	0
Sum	0	

77.3 Særfradrag

1 sak til behandling, gjennomsnittlig saksbehandlingstid 14 dager

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	1	14
Sum	1	

77.4 Førerkortsaker

Behandling av dispensasjonssøknader fra førerkortforskriftens helsekrav er en stor og krevende oppgave for embetet. Antall saker er i vekst det er en fordobling av antallet personer som får sine saker behandlet innenfor dette feltet over 10 år. (ca. 250 personer i 1998, mot vel 500 personer i 2008). Sakene er over tid blitt mer komplekse som følge av at utviklingen innen medisinsk behandling. Dette krever høy helsefaglig kompetanse i saksbehandlingen. Saksfeltet er i behov for styrkning både ressursmessig og faglig, dersom dagens ordning for saksbehandling/avgjørelser i disse sakene skal videreføres.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	663	20
Sum	663	

77.5 Pasientjournaler

Gitt råd og veiledning i flere saker. Arkiv mottatt fra en tannlege som avvirket sin praksis.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMTR	1
Sum	1

77.6 Rett til trygderefusjon

Ingen saker i 2009.

77.7 Helse- og omsorgsmelding (tidligere Helse og sosialmelding)

Helsetilsynet i Troms og Fylkesmannen i Troms har laget Helse- og omsorgsmelding 2009. Den blir publisert 1.3.2010. Den inneholder 17 artikler fra vårt arbeid. Fylkesmannen har satt fokus på spesielt tre hovedtema i 2009: eldrebølgen, pandemi og tilbud til barn og unge (Sjumilssteget).

Høgtun videregående skole har også i år stått for lay-out og trykking. Meldingen blir distribuert til helse- og sosialtjenesten i kommunene i Troms, spesialisthelsetjenesten og sentrale myndigheter.

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i Pasientrettighetsloven kap. 4A

I 2009 ble det gjennomført flere ulike undervisningstiltak vedrørende pasientrettighetsloven kapittel 4A. I Nord-Troms ble det gjennomført undervisning både for kommunehelsetjenesten og tannhelsetjenesten, og det er planlagt undervisning til kommunehelsetjenesten og tannhelsetjenesten i Midt-Troms like over nyåret. Til kommunehelsetjenesten i Sør-Troms og i Tromsø-regionen har vi nådd ut gjennom konferanser i samarbeid med Undervisningssykehjemmet (USH). Det er også opprettet dialog med overtannlegen i Sør-Troms, og arbeidet med implementeringen av regelverket der er i gang.

Undervisningssykehjemmet har også startet opp prosjektgrupper i Sør-Troms hvor målsetningen er å kunne dra nytte av hverandres erfaringer rundt kapittel 4A. Dette arbeidet vil følges opp i 2010, og Fylkesmannen vil være involvert i arrangementen av erfaringskonferanse. På slutten året ble det også arrangert en konferanse i samarbeid med NAKU hvor vi fikk formidlet regelverket til helsepersonell og enhetsledere i PU-tjenesten i de fleste kommuner i Troms. I tillegg ble regelverket presentert på IPOS-konferansen i mai hvor også de fleste kommunene var til representert.

Regelverket begynner nå å bli kjent ute i kommunene. I tillegg til ytterligere undervisning, antas det at fokusområdene vedrørende kapittel 4A neste år i større grad vil relatere seg til systemtenkning i kommunene. Det er viktig å kunne dra erfaringer på tvers av kommunene, og det er viktig å finne gode strukturer og arbeidsmåter. I arbeidet med oppfølgingen av tvangsvedtak ser man i stor grad at det er mangel på overordnet tenkning og fortløpende evaluering.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

Har vurdert om folkehelseperspektivet er ivaretatt, herunder universell utforming, i planer som Fylkesmannen blir forelagt

Fylkesmannen i Troms vurderer om folkehelseperspektivet og universell utforming er ivaretatt i kommunenes overordnede planer (kommuneplanens samfunnsdel og arealdel). I 2009 ble 5 slike planarbeid avsluttet i kommunene, og Fylkesmannen vurderte alle disse. Fylkesmannens inntrykk er at universell utforming i stadig større grad ivaretas i kommunenes planer. Folkehelseperspektivet er ikke like godt utviklet i plansammenheng i kommunene. Det er sannsynlig at dette vil utvikles mer i årene som kommer, når ny plan- og bygningslov implementeres. Fylkesmannen i Troms vil følge med på utviklingen framover. I løpet av første halvdel av 2009 sendte mange kommuner inn forslag til kommuneplanens arealdel til Fylkesmannen. Veiledning og saksbehandling pågår i tilknytning til disse planene, som behandles etter gammel plan- og bygningslov.

Deltar i regionalt partnerskap for folkehelse

Fylkesmannen samarbeider tett med Troms fylkeskommune om partnerskap for folkehelse. Det avholdes månedlige samarbeidsmøter. Fylkesmannen gir faglige bidrag i en rekke pågående programmer, satsinger og tiltak i regi av fylkeskommunen.

Redegjøre for aktiviteter i regionalt partnerskap for folkehelse

Overordnet:

Troms fylke – trygt og tilgjengelig: Troms fylkeskommune har gjort politisk vedtak om å arbeide for WHO-sertifisering av Troms som et trygt lokalsamfunn. Oppdraget med å iverksette dette er gitt til Norsafety AS i Harstad. Alle 25 kommuner skal involveres. Fylkesmannen deltar i referansegruppa for arbeidet.

Fylkesplanen for Troms: Folkehelse som tema er godt innarbeidet i planen som skal gjelde fra 2010 til 2013.

Midler fra Regionalt utviklingsprogram: I 2009 ble det bevilget ”friske” midler fra Regionalt utviklingsprogram til folkehelsearbeidet. Disse midlene fra Troms fylkeskommune styrker hele Folkehelsesamarbeidet, inkl. samarbeidende kommuner og samarbeidende partnere på fylkesnivå.

Folkehelsekommuner: 15 av 25 kommuner deltar fra årsskiftet 2009/2010. Dekker 80 % av befolkningen i Troms

Kommunemøter: Folkehelse har vært tema i 3 overordnede møter mellom Fylkesmannen i Troms og enkeltkommuner i 2009: Karlsøy, Salangen og Storfjord.

Veiledning: Fylkesmannen i Troms har omfattende fortløpende kontakt med og veiledning av kommunene på folkehelseområdet.

Ernæring:

Fiskesprell: Troms fylkeskommune er godt i gang med dette, og har stor oppslutning fra interesserte barnehager.

Bra mat for bedre helse: Troms fylkeskommune samarbeider med kommunene i Partnerskap for folkehelse om

kompetanseheving og iverksetting.

Barn, kosthold, helse: 6 kommuner har til nå fått utdannet grupper av personell fra skole, SFO og barnehage. Utdanningen gir 15 studiepoeng fra Universitetet i Tromsø.

Fysisk aktivitet:

Aktiv på dagtid: I regi av Troms idrettskrets, i samarbeid med Tromsø kommune, NAV, Troms fylkeskommune og Partnerskap for folkehelse. Oppstart i 2009, så langt meget god oppslutning fra målgruppene.

FYSAK Troms: 25 av 25 kommuner deltar

Frisklivssentral: 8 kommuner deltar i oppbygging av sentraler. Det er laget felles materiell (brosjyre, resept)

Tannhelse:

Tannhelsetjenesten i Troms fylkeskommune samarbeider nært i partnerskapet for folkehelse. Særlig gjør tannpleierne en viktig forebyggende innsats, både mht. tannhelse, ernæring og tobakksforebygging.

Andre tiltak:

Friluftslivskurs for lærere: Gratis 2-dagers kurs for lærere om pedagogisk bruk av uterom. Konkret og praktisk anlagt. Gjennomført i flere omganger. Meget gode tilbakemeldinger.

Ungt lederskap/Generator: Elever i ungdomsskole og videregående skole læres opp til å bli ledere. Fokus på ledelse av fysisk aktivitet, men også generell lederkompetanse. Troms idrettskrets er ansvarlig.

Redegjøre for kompetansehevende tiltak som er gjennomført i bruk av verktøyet Kommnehelseprofiler og andre kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy for lokal planlegging i kommunene

Fylkesmannen har informert kommunene om verktøyet Kommnehelseprofiler og andre kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy på disse arenaene:

Nettsiden til Fylkesmannen i Troms

PlanTroms, som er Fylkesmannens spesielle nettside for planveiledning til kommunene.

Nettverkssamling for kommunene i Folkehelsepartnerskapet i Troms

Fylkesmannens overordnede kommunemøter med Karlsøy, Salangen og Storfjord

Møte med Harstad kommune om kommunedelplan fysisk aktivitet og naturopplevelser

Forelesninger på flere grunn- og videreutdanninger i helsefag ved Universitetet i Tromsø

En rekke andre forelesninger på folkehelserelaterte arrangement innen Troms fylke.

Redegjøre for status i det lokale folkehelsearbeidet

Partnerskap for folkehelse (i vårt fylke kalt Folkehelsesamarbeidet i Troms) har nå 15 kommuner med. 80 % av innbyggerne i Troms bor i disse kommunene. Partnerskapet omfatter fysisk aktivitet, kosthold, tobakksforebygging, friluftsliv og mye annet. Troms fylkeskommune gjør en meget god jobb både mht. det faglige innholdet i ulike satsinger, og med oppfølging og kompetanseheving i kommunene.

De 10 kommunene som ikke deltar i Folkehelsesamarbeidet er med i FYSAK, hvor det faglige innholdet er avgrenset til fysisk aktivitet. Alle 25 kommuner medvirker altså i et eller annet avtalefestet, langsiktig arbeid på fylkesnivå.

Det ser ut til at medvirkning i partnerskap for folkehelse øker aktiviteten mht. tiltak, satsinger og programmer i kommunene. Men kommunene har i liten grad tatt stilling til hvilke utfordringer de har når det gjelder befolkningens helse. Derfor kan det se ut til at iverksatte tiltak, satsinger og programmer er noe tilfeldig valgt, ut fra lokale rammevilkår.

Politisk og administrativ ledelse i kommunene er svært lite opptatt av folkehelsearbeidet. Det blir ofte vurdert som et "ikke lovpålagt" arbeid, på tross av hva som står i kommunehelsetjenestelovens § 1. Kommunenes avsatte

ressurser (økonomi og bemanning) til lokalt folkehelsearbeid står på ingen måte i forhold til nasjonale føringer og kunnskapsgrunnlaget på området. I overordnede planer som kommunene utarbeider er hensyn til befolkningens helse, trivsel og livskvalitet ivaretatt i liten grad. Gode unntak fra dette er kommuneplanene i Lyngen kommune og Harstad kommune.

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Folkehelsearbeid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMTR	30	4
Sum	30	

83.2 Miljørettet helsevern

En sak behandlet i 2009. Forurensning av drikkevann.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet og tobakk

Ernæring, fysisk aktivitet og tobakk

Andel kommuner som ikke tilbyr ungdomsskoler og kombinerte barne – og ungdomsskoler gratis frukt og grønt hver dag

Ved tilsyn fra Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen i Troms i 2008 var det tre av 25 kommuner som ikke hadde gratis frukt og grønt hver dag på kombinerte barne – og ungdomsskoler. Det er ikke gjort en ny kartlegging i 2009.

At minst 70 % av elevene deltar i FRI-programmet:

Oppslutningen om FRI-programmet i Troms i skoleåret 2008/2009 var på 55 % av klassene. Det vises for øvrig til tallmateriale som Helsedirektoratet selv har samlet inn i 2009.

At klassene gjennomfører minst 3 leksjoner per trinn i FRI-programmet

Fylkesmannen i Troms har ikke prioritert å kartlegge hvor stor del av de medvirkende klassene som bruker minst 3 leksjoner på FRI-programmet. Informasjon om anbefalt tidsbruk i programmet har inngått i den systematiske kontakten Fylkesmannen har hatt med samtlige ungdomsskoler i Troms.

Andel tobakksfrie videregående skoler med vedtak i Fylkestinget

Troms fylkeskommune har gjort vedtak om tobakksfrihet i alle videregående skoler i Troms. I løpet av 2009 har fylkeskommunen utredet tobakksfri arbeids- og skoletid for både elever og ansatte i videregående skoler. Saken skal opp til politisk behandling i fylkeskommunen i 2010.

Andel grunnskoler som har minimum 60 minutter fysisk aktivitet daglig

Fylkesmannen i Troms har ikke prioritert å kartlegge dette i 2009.

Andel videregående skoler som tilrettelegger for daglig fysisk aktivitet

Troms fylkeskommune melder at de ikke har noen oversikt over dette.

Andel barneskoler med abonnementsordning for frukt og grønt

I følge det nasjonale sekretariatet for Skolefrukt er det 70 % av rene barneskoler i Troms som abonnerer på skolefrukt.

Andel videregående skoler som følger Retningslinjer for mattilbud i kantiner:

Troms fylkeskommune melder at de ikke har noen oversikt over dette.

Andel kommuner som har lagt til rette for lavterskelaktiviteter knyttet til fysisk aktivitet, kostholdsveiledning og røykeslutt

Lavterskeltilbud innen fysisk aktivitet finnes i alle 25 kommuner. Det er stor variasjon kommunene imellom mht. innhold, omfang og kvalitet i tilbudene. Tilbudet om lavterskeltiltak innen kosthold og røykeslutt er mer sporadisk i kommunene.

9 kommuner kom i 2009 i gang med et samarbeid med Troms fylkeskommune om etablering og drift av Frisklivssentraler. Det faglige tilbudet i disse sentralene forventes å inneholde lavterskeltiltak innen fysisk aktivitet, røykeslutt og ernæring.

Gjennomførte tiltak (kurs, m.v.) for implementering av Aktivitetshåndboka.

Dette ble gjort i Troms i 2009:

Februar: Bred faglig presentasjon av boken på årsmøteseminar for Norsk Fysioterapeutforbund i Troms. Fylkesmannen i Troms ga økonomisk støtte til arrangementet.

Mars: TV- innslag på lanseringsdagen, sendt på NRKs regionale hovedsending i Troms og Finnmark

Mars: Omtale på nettsidene til Troms fylkeskommune og Fylkesmannen i Troms

April: Omtale på konferanse om Kvalifiseringsprogrammet for NAV i Nord-Norge

September: Forelesning på Troms Forum 2009, som er en årlig 2-dagers fagsamling for bedriftshelsetjenestene i Troms. Foreleser var Geir Lærum, som var medforfatter.

April og november: Forelesninger om boka for turnuskandidater i fysioterapi

November: Bred presentasjon av boka på seminar for praksisveiledere for ergoterapi. og fysioterapistuderter i Nord-Norge.

Annet: Boka ble omtalt i forelesninger for helsesøsterstudenter samt for studenter på grunnutdanning i fysioterapi og ergoterapi. Aktivitetshåndboka ble i tillegg omtalt i en rekke ulike foredrag, møter og seminarer. 140 fagpersoner innen fysisk aktivitet i Troms fikk Aktivitetshåndboka personlig tilsendt. Disse personene hadde deltatt på arrangementer innen fagområdet umiddelbart før boka ble lansert.

83.4 Forebygging av osteoporose og osteoporotiske brudd

Oppdraget utgår som eget resultatområde fra og med 2009. [Oppdrag knyttet til dette er flyttet til 83.3](#)

83.5 Forebygging av uønsket svangerskap og abort

Fylkesmannen fikk i 2009 tildelt kr 580 000,- over Statsbudsjettet kap 719 post 71- til handlingsplan for forebygging av uønsket svangerskap og abort.

Søknadene ble utlyst på vanlig måte og ved fristens utløp var det kommet inn søknader på tilsammen kr 792 080,-

Følgende fikk tilskudd: Forebyggende helsetjenester - Tromsø kommune til: Videreføring av prosjekter ved helsestasjon for ungdom- Tvibit. Helsetjenesten Sosialmedisinsk senter: Videreføring av prosjekt: Gratis prevensjon til utsatte grupper. Harstad kommune Helse- og miljøetaten til: Videreføring av prosjektet: Undervisning og informasjonsopplegg for avgangselever i videregående skole og utvidet tilbud ved Helsestasjon for ungdom. Harstad kommune, Barne- og ungdomstjenesten: Etablering av brukerstyrt tiltak/ prosjekt i forhold til målgruppen ungdom og voksne. Kåfjord kommune, Kåfjord helsestasjon: Videreføring av tiltak/prosjekt: Undomshelsestasjon. Studentsamskipnaden i Tromsø. SV-fak. Videreføring av Prosjekt: Studenthelsestasjon.

Fylkesmannen har ikke arrangert egne kurs om tema i 2009.

83.6 Smittevern

Samarbeid med regional smittevernansvarlig og smittevernansvarlig i helseforetaket UNN.

Jevnlige møter gjennomført mellom Fylkesmannen og helseforetaket som følge av pandemisituasjonen.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

Når det gjelder tiltak overfor Primærhelsetjenestene i fylket, vises det til underpunktene.

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Det har vært gitt tilrådninger til råd om legefordeling om opprettelse av 3 nye hjemler for fastleger i fylkets kommuner.

Rådgivning og veiledning av fastleger, - spesielt i forhold til førerkort og forskrivningspraksis av vanedannende legemidler.

84.2 Turnustjeneste

Turnustjeneste for fysioterapeuter

Fylkesmannen i Troms, Helseavdelingen, har regionansvar for administrasjon av turnustjeneste for fysioterapeutkandidater i Nordland, Troms og Finnmark. Det er i alt 47 kandidater som har turnusplass både i kommunehelsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten, det tilsvarer 94 halvårs plasser til sammen i regionen. Det er god tilgang på turnusplasser i Nord-Norge regionen så det ble overført tilsammen 13 (26) turnusplasser til Vestlandsregionen og Østlandsregionen som kandidater fra Høgskolen i Bergen, Trondheim og Oslo kan disponere.

Vi har hatt en betydelig økning av turnuskandidater fra utlandet. Administreringen av det har tatt tid og er tildels meget tidkrevende og uoversiktlig.

Fylkesmannen i Troms har en representant med i Helsedirektoratets arbeidsgruppe for revidering av retningslinjer for turnustjenesten for fysioterapeuter som beregnes ferdig i februar 2010.

Det er ikke avholdt kurs for veildere i 2009 i Troms.

Turnustjeneste for leger

Gruppeveiledningen for turnusleger i Troms ble i 2009 gjennomført med stor oppslutning og meget gode tilbakemeldinger fra turnuslegene. De få som ikke deltok på alle fire samlingene hadde gyldig fravær og meldte fra på forhånd til veilederne. Vi vil særlig understreke betydning av vårt to-dagers praktisk akuttkurs i starten av turnustjenesten. I veiledningsmøtene får gang på gang bekreftet at det har vært til stor nytte når legene senere må håndtere krevende akuttmedisinske situasjoner. I Troms fungerer det svært godt at alle samlingene legges til Tromsø. Det styrker det faglige fellesskapet blant turnuslegene og bygger og forsterker sosiale bånd. Av 27 turnusleger på høstkullet 2009 starter 9 i fastlegevikariat i Troms fylke og 2 i Nordland fylke. 6 turnusleger hadde per 15. januar 2010 ikke fått jobb.

Kurs i offentlig helsearbeid for turnuskandidater ble gjennomført vår og høst mens de avtjente turnustjenesten i kommunene. Det ble også lagt vekt på samhandling mellom de forskjellige helseprofesjonene.

84.3 Lov om helsetjenesten i kommunene/ Pasientrettighetsloven, klagesaksbehandling

Ingen saker i 2009

Lov om helsetjenesten i kommunene med tilhørende forskrifter. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	0	0

Sum	0
-----	---

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Helsetilsynet i Troms har i 2009 ført tilsyn med Tromsø kommune, Helsetjenesten ved Tromsø fengsel. Metoden var Systemrevisjon som ble utført 9. og 10. sept. Helsetilsynet påviste fire avvik og to merknader innen de reviderte områder. Avvik 1: Virksomheten sikrer ikke at taushetsbelagte opplysninger behandles sensitivt. Avvik 2: Fengselshelsetjenesten sikrer ikke forsvarlig legemiddelhåndtering. Avvik 3: Virksomheten sikrer ikke opplæring av ansatte. Avvik 4: Virksomheten sikrer ikke at innsatte med behov for langvarige og koordinerende tjenester får utarbeidet individuell plan dersom de ønsker det.

Merknadene omhandlet at lokalene til helsetjenesten var lite egnet til formålet og på området smittevern. Avvikene var pr. 08.12.09 lukket på en tilfredstillende måte og tilsynet er bekreftet avsluttet.

Fengselet har ordinær kapasitet på 73 plasser fordelt på lukket og åpen domsavdeling og varetektstavdeling. Alle opprettede stillinger i helsetjenesten var besatt på tilsynstidspunktet

Fylkesmannen deltar i utviklingsarbeid i regionalt forum mellom Kriminalomsorgen Region Nord, øvrige fylkesmennsembeter og helseforetak innen Kriminalomsorgen Region Nord's område, kommunal helsetjeneste og sosialtjeneste/NAV. Utgangspunktet for regionalt forum er Rundskriv G-8/2006 som omhandler samarbeid og samordning av tiltak overfor innsatte og domfelte rusavhengige. Det har vært avviklet 2 møter i 2009. Samarbeidet videreføres med mål om å bidra til et systematisk og godt samarbeid regionalt og lokalt.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger og innvandrere

Fylkesmannen har etablert et samarbeid med Somalisk forening og helsesøstre i fylket. Det er gitt tilskudd på 70 000 til drift av nettverk og holdningsskapende arbeid i innvandremiljøet, etter søknad. Arbeidet følges opp i 2010. Økt kompetanse på migrasjonshelse og flykninger og asylsøkeres rettslige status vil videre prioriteres videre i 2010. Se forøvrig rapportering gjort på pkt. 84.10 -Kjønnslemlestelse.

Brennpunktsendingen "Himmelgrå" om asylmottak i Skrolsvik (sept. 2009) skapte oppmerksomhet rundt etablering av asylmottak i distriktskommuner. Asylsøkere blir sendt med veldig kort varsel (noen dager eller uker) som gjør det vanskelig for småkommuner å forberede seg, særlig når en kommune sliter fra før med å ha nok helsepersonell ansatt.

Vårt innspill til sentrale myndigheter: For å kunne ivareta asylsøkernes behov for psykisk og fysisk helsehjelp trenger småkommuner minst 3 måneder forløpstid; UDI anmodes å kreve skriftlig dokumentasjon av private driftsoperatører at helsetjenesten m.m. er på plass i vertskommunen før asylsøkere sendes dit.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Lite fokus på dette i 2009.

Det har vært gjennomført møter med Helsedirektoratet i forhold til ivaretagelse av samiske pasienter, språk- og kulturforståelse. Deltagelse i konferanse om dette tema.

Fylkesmannen har fokus på (kyst-)samers kultur og språk i Nord - Troms og indre Sør Troms.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Fylkesmannen samarbeider med RVTS på dette tema. Ingen egne konferanser eller kurs arrangert på dette tema i 2009.

Det har vært fokus på tema "barn som pårørende" arrangert regional konferanse i samarbeid med RBUP og RVTS i november 2009.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Alle kommuner ivaretar helsestasjons- og skolehelsetjenesten som er i samsvar med lover og forskrifter. Ingen

kommuner har hatt vakanse i helsesøsterstillingene i 2009, men ressursene er knappe. Dette går mest utover skolehelsetjenesten i videregående skole, der det bare kan tilbys minimal helsetjeneste til elevene.

Fylkesmannen, helseavdelingen har også i 2009 samarbeidet med Helsefagutdanningene og Landsgruppe av helsesøstre, lokallag i Troms (LAH) om to årlige fagseminar hvor det formidles aktuelle faglige nyheter og styringssignaler fra nasjonalt nivå. Seminarene har hatt meget god oppslutning.

Helsesøstrene har gjort en "formidabel" innsats med vaksinerings mot Svineinfluensa, noe som har gjort at de har hatt ekstra arbeidsbelastning i 2009.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Fylkesmannen, helseavdelingen har i 2009 ikke mottatt klager som skulle tilsi at det er svikt i svangerskapsomsorgen i kommunene. Vi har merket oss at det i Tromsø kommune er etablert Jordmorsenter i Sentrum helsestasjon der erfarne jordmødre, helsesøstre og annet fagpersonell samarbeider. Her har UNN og Tromsø kommune samhandlet fram et særdeles godt og trygt tilbud til Tromsøs gravide. Jordmorsenteret ble åpnet i november 2005 og sørver om lag 900 gravide hvert år, det vil si 90 prosent av Tromsøs gravide.

Ellers er det vel at kjent at kommunene i tilknytning til UNN Harstad, fødeavdelingen, Lenvik fødestue og Sonjatun fødestue (Nordreisa) har inngått avtaler med tilgrensede kommuner om jordmortjenester. Faglig ansvar for de to sistnevnte ligger hos UNN.

84.10 Kjønnsløstelse

I 2009 har Fylkesmannen v/helseavdelingen konsentrert seg om å bidra til holdningsarbeid blant berørte grupper og gitt økonomisk støtte til aktiviteter i de berørte gruppene. Helseavdelingen har tatt initiativ til å komme i dialog med berørte grupper. Vi har invitert til møter med somalisk forening. Representant fra UiT og flyktningehelsesøster deltok også.

Somalisk forening i Tromsø v/leder ønsker å gjennomføre konferanser i berørte miljøer, særlig for nyankomne asylsøkere fra Somalia, Etiopia og Eritrea. Budskapet som man ønsker å få fram i disse konferansene er at: Kjønnsløstelse fører til alvorlige helseproblemer, er forbudt i Norge, utsatte kvinner og jenter har rett til hjelp og beskyttelse og flyktningehelsetjenesten kan bidra til dette.

Somalisk forening har søkt og fått midler til prosjektet og vil gjennomføre møter i: Tromsø, Salangen, Harstad og Lenvik.

84.11 Tannhelse

Arrangert opplæring i pasientrettighetslovens kapittel 4A for tannhelsetjenesten i Nord Troms.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

Resultatområdet omfatter ikke stort volum i saker, men krever kompetanse i avdelingen. Se rapporteringens underpunkter.

85.1 Abortloven

Deltatt på konferanse om tema i regi av helsedirektoratet , mai 2009.

Det har vært gjort ny oppnevning av medlemmer og varamedlemmer til både primær- og klagenemd i Troms i 2009.

85.2 Sterilisering

Delagelse i nasjonal konferanse om arbeid i steriliseringsnemd. Behandlet 2 saker i 2009.

85.3 Lov om transplantasjon

Ingen saker i 2009.

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

Relativt mange godkjenninger gitt ila 2009. i 2008 ble det gitt spesiell forskrivningrett til bruk for voksne pasienter, i 2009 er andelen voksne redusert, og det er flest barn i pasientmaterialet.

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	206	5
Sum	206	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Ingen saker i 2009

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	0	0
Sum	0	

85.6 Godkjenning av private sykehus, privat medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet*

En sak under behandling i 2009.

85.7 Funksjonsprogram for nye offentlige sykehusbygg

Ingen saker i 2009.

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

Resultatområdet er omfattende, se rapporteringens underpunkter.

86.1 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannen har en etablert kvalitetsgruppe bestående av representanter fra aktuelle avdelinger hos fylkesmannen - som samarbeider og koordinerer oppfølgingsarbeid knyttet til tiltak og delplaner.

Fylkesmannen har også en egen arbeidsgruppe med representanter fra aktuelle avdelinger, samt økonomirådgiver, som arbeider med kommunenes søknad om investeringstilskudd.

Koordineringsgruppen for Kompetanseløftet 2015 har avholdt fire møter (33 saker) i 2009 hvor følgende aktører deltar: Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Harstad, Troms fylkeskommune - utdanningsetaten, Fagskolen i Troms, KS - Aksjon helsefagarbeider, Norsk sykepleierforbund - Troms, Fagforbundet - Troms, Kommunenes opplæringskontor og Fylkesmannens avdelinger.

Den 11. og 12. februar gjennomførte fylkesmannen en kommunekonferanse for pleie- og omsorgstjenestene i Troms. Omsorgsplan 2015 var hovedtema. Fylkesmann Svein Ludvigsen åpnet konferansen. Tema på konferansen

var blant annet: Kompetanseløftet 2015, Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten, kommuneprosjekter i pleie- og omsorgstjenesten, Etikksatsing og pasientrettighetsloven kapittel 4A. Hele dag to var viet Demensplan 2015 med innlegg fra modellkommuner i Troms, nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse og undervisningssykehjemmet/ demensfyrtårnet i Troms. Konferansen hadde god oppslutning med ca 130 påmeldte deltakere.

Vi konstaterer at Troms hadde dårlig oppslutning om kartleggingen bak rapporten "Framtidas omsorgsbilde" (9 kommuner=36%). Vi har dermed ikke eksakte tall på hvor mange Tromskommuner som har fått på plass egne planer i tråd med Omsorgsplan 2015. Det generelle inntrykket er at kommunene mener eksisterende planer dekker flere av hovedstrategiene.

86.2 Demensplan 2015

Informasjonsmøte Tromsø 17.11.09

Fylkesmannen i Troms arrangerte kommunekonferanse med 130 deltakere fra kommunene i fylket i februar 2009 hvor en hel dag var viet demensplan 2015. Det ble satt fokus på og holdt innlegg om helhetlig demensplan, dagtilbud, pårørendeskoler og utredning og diagnostisering av demens. Modellkommuner i Troms presenterte her sitt arbeid. Det samme gjorde demensfyrtårnet/undervisningssykehjemmet i Tromsø.

Sammen med Helseavdelingen, var Undervisningssykehjemmet vertskap for informasjonsmøte 17.11.09. (Eek og Dølbe deltok fra Kompetansesenteret)

Følgende kommuner var representert; Tromsø (Sør-Tromsøya, Ullsfjord og Kroken), Lyngen, Balsfjord og Karlsøy. (Storfjord var påmeldt, men forhindret pga sykdom).

USH er innstilt på å være en aktiv medspiller i planlegging og gjennomføring av oppstartssamling og fagseminarer. Medarbeiderne trenger å forankre deltakelsen i de respektive kommunene godt. Positiv stemning på informasjonsmøte, så det er realistisk å forvente deltakelse i Tromsøregionen.

Informasjonsmøte Finnsnes 18.11.09

Sammen med Helseavdelingen, var LØKTA vertskap for informasjonsmøte i Midt-Troms 18.11.09.

Følgende kommuner var representert; Lavangen, Lenvik, Torsken, Dyrøy, Sørreisa, Tranøy og Bardu. (Målselv var invitert, men deltok ikke).

LØKTA har gjort et forarbeid i rådmanngruppen, og det er besluttet at nettverket skal delta i Demensomsorgens ABC. Det man drøfter internt nå, er hvor mange studiegrupper den enkelte kommune kan sette i sving.

Pårørendeskole(r) Midt Troms

Pårørendeskolen i Tromsø hadde også informasjon for Midt Troms-kommunene 18.11.09.

LØKTA har en viktig pådriver/koordinatorrolle. Man ser for seg å drive pårørendeskole(r) som interkommunalt tiltak, men vet pr i dag ikke hvor i regionen pårørendeskolen skal legges, og/el om man skal ha tiltaket flere steder.

De har nedsatt en ressursgruppe og besluttet å ha oppstart på første pårørendeskole høsten 2010.

Salangen kommune allerede har gjennomført en pårørendeskole, med deltakere fra Sørreisa.

86.3 Kompetanseløftet 2015

I samarbeid med KS "Aksjon helsefagarbeider", Fylkeskommunen og Kommunenes opplæringskontor gjennomført rekrutteringskonferanse for elever på Vg2 med formål å rekruttere flere lærlinger i helsearbeiderfaget i januar. Over 100 elever deltok, samt flere kommuner deltok med stand.

Kompetanseløftet var tema på pleie- og omsorgsledersamling i februar med ca 120 deltakere.

Innhentet resultat- og plandata fra kommunene, sammenstillet data for fylket og utarbeidet analyse for Troms per 1. mars. Det har vært brukt mye tid på å kvalitetssikre kommunenes rapporteringer.

Særskilt oppfølging av Tromsø og Målselv kommune i mai. Dessuten var Kompetanseløftet ett av flere tema på møter med 3/4 av alle kommunene i Troms i en møteserie i februar/mars/april (Opptrappingsplan for rusfeltet)

Fordelt midler fra Kompetanseløftet og innhentet rapporter på bruk av midlene i 2008 (juni).

Bidratt til utarbeidelse av kompetanseplaner for de fleste kommunene i Troms.

Lagt føringer for særskilt fokus på Kompetanseløftet i tilknytning til etablering av Karrieresentret i Troms.

Etablert samarbeid med Senter for omsorgsforskning Nord og deltatt på møter i referansegruppen. Holdt innlegg om Kompetanseløftet ved oppstart av senteret.

Møte med Nord-Troms Regionråd i oktober knyttet til kompetanseutfordringer for høyere utdanning i nordfylket.

Skrevet artikkel om kompetanse- og rekrutteringsutfordringer til Helse- og sosialmeldingen.

Vært engasjert i Kommunenes Opplæringskontor sitt arbeid med kvaliteten i fag- og yrkesopplæringsnemndene.

Arbeidet for deltakelse fra videregående skoler i Troms i NM i yrkesfag.

Deltatt på direktoratets samlinger i juni og oktober.

Hospitert hos Fylkesmannen i Hordaland.

Skrevet høringsuttalelse til ny Fylkesplan for Troms - kompetansebygging.

Igangsatt samarbeid med interkommunalt kvalitetsutviklingsenhet for helse- og sosialtjenesten i midtfylket med målsetting å få utarbeidet en kommuneveileder for kompetanseplaner for helse- og omsorgstjenesten.

Planlagt to rekrutteringskonferanser for elever på Vg1 og Vg2 januar 2010.

Planlagt innhold for pleie- og omsorgskonferanse februar 2010 hvor Kompetanseløftet 2010 blir tema.

Avholdt fire møter (33 saker) i Koordineringsgruppen for Kompetanseløftet hvor følgende deltar: Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Harstad, Troms fylkeskommune - utdanningsetaten, Fagskolen i Troms, KS - Aksjon helsefagarbeider, Norsk sykepleierforbund - Troms, Fagforbundet - Troms, Kommunenes opplæringskontor og Fylkesmannens avdelinger.

86.4 Investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Fylkesmannen har vurdert søknader fra kommunene og foretatt innstilling til Husbanken opp mot de kriterier som er gitt i forskrift m/veileder for tilskuddsordningen.

Fylkesmannen har gjennomført møter med utvalgte kommuner i samarbeid med Husbanken.

Fylkesmannen har deltatt på oppstartmøter med de kommuner som har fått tilsagn om tilskudd.

Troms er det eneste fylket som har to Husbankregioner å forholde seg til og har et etablert samarbeid mellom de tre nordligste fylkene. Det er gjennomført felles møter mellom Husbankregionene og fylkesmennene i de tre nordligste fylkene.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Samarbeid med KS om kvalitetskommune ordningen. Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten er alltid tema i møter og kurs som arrangeres for helse- og omsorgstjenestene av Fylkesmannen.

86.6 Undervisningssykehjem/ Undervisningshjemmetjenester

Fylkesmannen har deltatt på undervisningssykehjemets styringsgruppemøter.

Fylkesmannen har, i samarbeid med Undervisningssykehjemmet og linding i Nord/UNN, behandlet alle søknader fra Nordland, Troms og Finnmark om tilskudd til lindrende behandling og omsorg ved livets slutt.

Jurist fra Fylkesmannen har forelest om pasientrettighetsloven kapittel 4A på konferanser arrangert av undervisningssykehjemmet.

Fylkesmannen har bidratt til å spre og implementere kunnskap fra undervisningssykehjemmets kompetanseområde - særlig gjennom at undervisningssykehjemmet har fått presentert sine prosjekt på Fylkesmannens konferanse for ledere i pleie- og omsorgssektoren i fylket.

Fylkesmannen har bistått direktoratet i arbeidet med utvelgelse/innstilling av kommune som utpekes til undervisningshjemmetjeneste.

Fylkesmannen har høsten 2009 etterspurt oppfølging av lokale normer i de kommunene som hadde vedtatt en økning i antall legetimer per beboer på sykehjem per uke. Oppsummert er responsen at tre kommuner har oppfylt egen norm, fire har ikke oppnådd å oppfylle egen norm i denne perioden og en kommune har fått lavere dekning enn vedtatt norm tilsa. Helseavdelingen/Helsetilsynet i fylket har etterspurt lokal norm ved gjennomføring av tilsyn med sykehjem.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Fylkesmannen arrangerte kurs for den nye Tildelingsenheten i Tromsø kommune 4.-5. mai. Tema var knyttet til lov om sosiale tjenester og saksbehandling og dokumentasjon innen pleie- og omsorgstjenesten. Kurset ble fulgt gjennom et dagskurs for samme enhet 15. september. Her gikk vi mer i dybden i forhold til blant annet avlastning og omsorgslønn.

Fylkesmannen avholdt dagskurs 11. desember for ansatte i pleie- og omsorgstjenesten i Kvænangen. Tema var knyttet til saksbehandling etter lov om sosiale tjenester kapittel 4. Det var kommunen som etterspurte et slikt kurs, på bakgrunn av flere nyansettelser.

Fylkesmannen foreleste om regelverket (sosial- og barneverntjeneste) på videreutdanning for de som organiserer og veileder støttekontakter, avlastere og frivillige. Utdanningen ble gjennomført av Høgskolen i Tromsø, i samarbeid med Høgskolen i Bergen.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming

Fylkesmannen arrangerte 15.10.09 dagskurs for seks kommuner vedrørende sosialtjenesteloven kapittel 4 A. Tema for kurset var utvalgte emner knyttet til praktiseringen av lovbestemmelsene, og det var avsatt tid til spørsmål og diskusjoner.

I 2009 behandlet Fylkesmannen 38 saker etter overprøvingsbestemmelsen i sosialtjenesteloven § 4A-8 første ledd. Sakene ble behandlet innen 3-månedersfristen.

86.10 IPLOS – individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Fylkesmannen i Troms har i samarbeid med Helsedirektoratet arrangert kurs for ledelse og utøvere i kommunene i Troms. Det var 250 deltakere, alle kommunene var representert, hvor rettsikkerhet og kvalitet ble vektlagt.

Det er laget en revidert liste over alle kontaktpersoner i kommunen.

Fylkesmannen bistår kommunene i spørsmål angående innrapportering i IPLOS.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.1 Tvungen undersøkelse

Ingen klagesaker på dette området i 2009. Det har vært gitt råd om anvendelse av dette lovverket i flere saker i kommunene.

87.2 Behandling uten eget samtykke

Det har vært behandlet 45 klager på vedtak etter phvl § 4 - 4 i 2009.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

Ingen saker til oppfølging i 2009.

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

Det har vært gitt en tilrådning til Helsedirektoratet på godkjenning av institusjon som skal ha ansvar for tvunget psykisk helsevern. (BUPA, UNN HF).

87.5 Vedtak om overføring

Ingen saker i 2009.

87.6 Forpleining, kontroll og tilsyn med pasienter i det psykiske helsevern

Ingen saker i 2009.

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Opptrappingsplan for psykisk helsearbeid i kommunene ble avsluttet ved utgangen av år 2008. Som en konsekvens av dette, ble de øremerkede midlene til psykisk helsearbeid lagt inn i kommunenes rammetilskudd. Fylkesmannen har i 2009 hatt særlig oppmerksomhet rettet mot utviklingen i den enkelte kommune, herunder hatt fokus på at iverksatte tiltak er blitt stabilisert og videreført. Kommunenes rapportering på status for det psykiske helsearbeidet pr. 1.halvår viste at etablerte tiltak i hovedsak var uendret. Dette synes også å være status ved utgangen av driftsåret. Enkelte kommuner har store utfordringer med å nå ut med tjenestetilbud til innbyggere med alvorlige psykiske helseplager, der også behandling og oppfølging av somatiske helseplager og rusavhengighet kan være endel av tiltaksbehovet. Disse innbyggerene oppsøker i mindre grad etablerte tjenestetilbud på eget initiativ og har dessuten behov for tjenester fra flere tjenesteområder og nivå samtidig. Tromsø kommune og UNN HF v/Psykiatrisk senter for Tromsø og omegn, fikk tilskudd fra Helsedirektoratet til etablering og drift av tverrfaglig, aktivt oppsøkende behandlingsteam etter ACT-modell (Assertive Community Treatment). Fylkesmannen følger utviklingen av dette arbeidet gjennom mottak av dokumenter, samarbeidsavtaler og oppfølgende møter med prosjektleder. Teamet ble ikke operativt i driftsåret.

Implementering av skoleprogrammene "Psykisk helse i skolen" ble videreført. Skoleprogrammene ble presentert for studenter på høyskolen i Harstad. Det ble avviklet workshop i "Zippis venner" (program for grunnskole, trinn 1) over 2 dager i henholdsvis Harstad og Tromsø. Det ble videre avviklet konferanser over 2 dager i Harstad, Tromsø og Finnnes over ungdomsskoleprogrammet "Alle har en psykisk helse". Ulike fagprofesjoner; lærere, skoleledere, helsesøstre, PPT og andre samarbeidspartnere innenfor skole-og utdanning deltok. Fylkesmannen har mottatt positive tilbakemeldinger fra deltakerne, flere kommuner har tatt skoleprogrammene i bruk og det er uttrykt behov for videreføring av workshop og konferanser.

For å sikre videreføring av skoleprogrammene, har Fylkesmannen tilrettelagt for at 2 lærere fra skolesektor i Lavangen kommune, ble kurset og veiledet i "Zippis venner". Disse to har deltatt aktivt i gjennomføringen i 2009 og vil framover bli benyttet som inspirasjon og veiledning for andre kommuner som vil ta "Zippis venner" og

andre skoleprogram i bruk. Det er i tillegg ansatt en "Zippy" koordinator i 20% stilling på PPT –kontoret for Salangen, Dyrøy og Lavangen kommuner, med kontorsted i Salangen kommune. Dette styrker muligheten for økt gjennomføring og oppfølging av "Zippy" workshop framover. Det planlegges workshop for kursholdere i "Zippy" i mars 2010.

Målsetting om deltakelse i skoleprogrammene fra alle kommuner ble ikke oppnått, men aktiviteten har vært tilfredsstillende. I tillegg til avvikling av nevnte konferanser, har skolesatsingen og fokus på barn og unges oppvekst vært gjennomgående tema i Fylkesmannens kontakt med kommunene og samarbeidende etater i driftsåret. Dette fordi FN's barnekonvensjon fylte 20 år og i den anledning ble kommunene invitert til å vurdere/analysere egen virksomhet for barn og unge, med oversendelse av en tilstandsrapport til Fylkesmannen. Flere kommuner har rapportert om økt behov for skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom. Skolesatsingen "Psykisk helse i skoen" og kommunenes analyse av egen virksomhet, har hver for seg og sammen bidratt til økt fokus på barn og unges oppvekst i kommunene i Troms. Rapportene fra kommunene kan være en felles "idebank" for økt tverrfaglig samarbeid og interkommunalt tverrfaglig samarbeid. Kommunenes rapporter vil bli fulgt opp framover. For nærmere informasjon om dette arbeidet, se "Sjumilssteget".

Nasjonal strategiplan for arbeid og psykisk helse 2007-2012, har vært fulgt opp med deltakelse i nettverksgruppe med NAV trygd, NAV arbeid, NAV Arbeidslivssenter Troms og Arbeidstilsynet i Troms. Informasjonsutveksling og samarbeidet i nettverket er oppsummert å ha stor betydning for tverrfaglig tilnærming til dette tema framover, herunder samarbeid om tverrfaglige konferanser og markering av Verdensdagen for psykisk helse.

46 studenter fordelt på 15 kommuner har fått innvilget tilskudd til tverrfaglig videreutdanning i psykisk helsearbeid og psykososialt arbeid med barn og unge. Telefonhenvendelser til kommuner som ikke har søkt om tilskudd, har ikke ført fram til ønsket, optimal deltakelse. Kommunenes økonomiske situasjon er i hovedsak begrunnelsene for å ikke kunne ha ansatte i studiepermisjon. Det er et mål framover å rekruttere flere kommuner som søkere.

NAPHA - Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid er i løpet av driftsåret blitt en sentral samarbeidspartner for videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene. Som utgangspunkt for samarbeidet framover, ble kommunenes tverrfaglige og interkommunale tverrfaglige samarbeidsnettverk kartlagt.

Samarbeidet med brukerstyrte tiltak og brukerorganisasjonene har i hovedsak vært i tilknytning til søknader om økonomisk tilskudd og tilrettelegging for avvikling av kurs og konferanser. Fylkesmannen deltok videre i Mental helse's tildelingsgruppe for tilskudd til kommunene i forbindelse med arrangement på Verdensdagen for psykisk helse. En forutsetning for tilskudd til kommunene var samarbeid med lokale brukerorganisasjoner.

Arbeidet med å integrere Opptappingsplanen for rusfeltet inn i det psykiske helsearbeidet i kommunene ble påbegynt i driftsåret.

87.8 Dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet

Ingen dispensasjoner er gitt i 2009.

87.9 Godkjenning av psykiatriske poliklinikker

Ingen godkjenninger i 2009.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

Det har vært fattet vedtak i en sak i 2009.

Det har vært gitt veiledning i flere saker både fra Troms, Finnmark og Nordland på dette tema i 2009.

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholloven

Fylkesmannen har behandlet 1 klagesak etter alkoholloven. Det kommer også en god del hevendelser per telefon fra kommuner og andre om forståelse av alkoholloven. Vi bisto Helsedirektoratet med å holde kurs for kommunene i Troms og Finnmark der hovedinnholdet var skjenkekontroller.

Det er behandlet 20 søknader om utvidet skjenketid/skjenkeareal fra forsvarets befalsmesser. Fylkesmannen fastsetter også skjenkebevillingsavgiften som forsvarets befalsmesser skal betale til kommunen. Det samme gjelder skjenkebevillingsavgift som ferger/hurtigbåter skal betale til staten.

88.2 Rusmiddelarbeid

Arbeidet med Opptrappingsplanen for 2009 har vært preget av at embetet ikke har hatt rusrådgiver i arbeid fra august og ut året.

Spesielt fokus i 2009 har vært tidlig intervensjon og kvinner med rusproblematikk.

Avholdt møte med Senter for psykisk helse i Nord-Troms i januar.

Samarbeidsmøte i januar mellom Fylkesmannen i Nordland, Troms og Finnmark og Ko-Rus Nord om samarbeidstiltak og tilbud til kommunene i 2009.

Hatt møter med 3/4 av kommunene i fylket i løpet av februar/mars/april for presentasjon av opptrappingsplanen og orientering om aktuelle tilskuddsordninger. I denne sammenheng ble også viktige tema fra boligsosialt arbeid og Kompetanseløftet 2015 presentert.

Forsøkt å etablere samarbeid med psykiatri- og rusrådgiver i Helse Nord uten å lykkes.

Tilskuddsforvaltning i samarbeid med vår rådgiver på boligsosialt arbeid og Helsedirektoratet i mars. Behandlet en rekke søknader om overføring av midler fra 2009 til 2010. Levert etterspurte rapporter til direktoratet.

Møte med Tromsø kommune vedrørende lavterskeltiltak.

Samarbeid med Harstad kommune om lavterskeltiltaket "Farmen"

Samarbeid med Nordreisa kommune om mestringsgrupper for barn og unge av rusavhengige foreldre.

Innstilt fordeling av tilskudd til videre- og etterutdanning til Tromsø, Harstad og Karlsøy kommune i samarbeid med Helsedirektoratet i juni. Fylkesmannen vil påpeke at Helsedirektoratets utlysning og føringer for bruk av disse midlene kom lenge etter at søknadsfrister til aktuelle videre- og etterutdanninger var gått ut.

Holdt foredrag om Opptrappingsplanen på Landskonferanse for psykiatriske sykepleiere.

Møte med LAR i Nord.

Hospitert hos Fylkesmannen i Hordaland.

Har gitt veiledning i tilknytning til etablering av Rio-kontakt i Midt-Troms.

Tilsetting av ny rusrådgiver september.

Deltatt på direktoratets samling i oktober.

Deltatt på møte med nettverk for nord-norge knyttet til forsøket med koordinerende tillitsperson.

Profilert opptrappingsplanen i samarbeide med interkommunal kvalitetsutviklingsenhet for helse- og sosialtjenesten i midtfylket i to møter i 2009.

Møte med brukerorganisasjonene Marborg og Rio-Nord i oktober.

Kommunekonferanse over tre dager i november med totalt ca 400 deltakere fra kommunene i Nordland, Troms og Finnmark. Tema "Barn som pårørende og kvinner og rus" hvor siste dag var forankret i opptrappingsplan for rusfeltet med kvinner med rusproblematikk som hovedtema. I denne sammenheng ble et av kommuneprosjektene presentert.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 75 og 86	63	36	63	36
Resultatområde 76 og 77	173		173	0
Resultatområde 81	110		110	0
Resultatområde 82	243		243	0
Resultatområde 83	45		45	0
Resultatområde 84 og 85	53		53	0
Resultatområde 87 og 88	7	75	7	75
Sum:	694	111	694	111

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 81 Tilsyn og klagesaksbehandling etter sosialtjenesteloven

Det vises til underpunktene og særskilte rapporteringer til Statens Helsetilsyn.

81.1 Planlagte tilsyn

Fylkesmannen i Troms gjennomførte i 2009 8 systemrevisjoner etter lov om sosiale tjenester, i tråd med målkravet.

5 revisjoner var knyttet til det landsomfattende tema vedrørende kommunale sosial- og helsetjenester til barn i barne- og avlastningsboliger. Dette tilsynet ble gjennomført sammen med Helsetilsynet i Troms. Tilsynet omfattet kommunene Skjervøy, Lyngen, Karlsøy, Harstad og Tromsø. Før alle revisjonene ble det gjennomført samtaler/møter med foreldrerepresentanter. Vi hadde også et felles formøte med de aktuelle kommunene. Avvik var oftest knyttet til legemiddelhåndtering og det var særlig Tromsø kommune som måtte følges opp i ettertid. Tilbudet i Skjervøy fremstod særlig positivt, og vil bli presentert av kommunen på fylkeskonferansen vi arrangerer for pleie- og omsorgsledere i februar 2010.

3 revisjoner dreide seg om kommuner der arbeidet med lov om sosiale tjenester kapittel 6 (særlige tiltak overfor rusmiddelavhengige) er lagt til NAV-kontor. Dette tilsynet er egeninitiert, og vi hadde tilsyn med NAV-kontorene i Gratangen, Lavangen og Berg. Vi hadde samme tema i 2008 (Målselv og Bardu) og det er valgt også med bakgrunnen i at fylkesmennene skal ha fokus på hvordan sosiale tjenester implementeres på NAV-kontor. Vårt inntrykk er at tilsynet bidro til at nødvendige rutiner, organisering mv, kom på plass før revisjonene. Vårt inntrykk er også at rådmenn/NAV-ledere har vært positive til å få tilsyn knyttet til det kommunale ansvar. Ytterligere veiledning og opplæring er blitt etterspurt i tilknytning til tilsynsbesøkene.

81.2 Områdeovervåking

Se også 81.1 (systemrevisjoner på NAV-kontor).

Fylkesmannen rapporterte følgende til Statens Helsetilsyn, jf fristen i september 2009:

"Vi viser til embetsoppdraget til fylkesmennene for 2009.

Fylkesmennene skal i egen brevlig rapportering til Statens helsetilsyn beskrive utviklingstrekk av betydning for brukerne av kommunale sosialtjenester som er integrert i NAV-kontor pr 31. august 2009.

Rapporteringsfristen er 20. september 2009.

Kommunene er som kjent ikke forpliktet til å legge sosiale tjenester etter lovens § 4-2 inn i NAV-kontoret og

vår erfaring er at det begrenset i hvilken grad kommunene avtaler en slik løsning med Arbeids- og velferdsetaten. Vi vil anta at ny lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen vil kunne bidra ytterligere til en slik utvikling.

I Troms har vi hatt særskilt fokus på lov om sosiale tjenester kapittel 6 (tiltak overfor rusmiddelavhengige) når dette legges til NAV-kontor. Vi viser til våre tilsyn ved NAV Målselv og NAV Bardu i 2008, som ikke ga særskilt grunn til bekymring. I 2009 skal vi gjennomføre tilsvarende tilsyn ved NAV Lavangen, NAV Berg og NAV Gratangen. Helsetilsynet vil motta rapporter i november.

I mai 2009 ble det etablert NAV-telefon i Troms. Dette påvirker ikke nødvendigvis de kommunale tjenestene, men generelt har vi fått enkelte signaler om at det har vært vanskeligheter med å komme i kontakt med lokale saksbehandlere. Vi har tatt opp dette i samarbeidsmøte med NAV Troms, som er oppmerksom på og følger opp tjenesten.

Fylkesmannen i Troms har ikke registrert andre utviklingstrekk av betydning for brukere av kommunale sosialtjenester".

81.3 Klager etter sosialtjenesteloven

Fylkesmannen i Troms behandlet 143 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i 2009.

Fylkesmannens behandlingstid for klagesakene var slik:

- Mindre enn 2 uker: 11
- Mellom 2 uker og 2 mnd: 114
- Mellom 2 mnd og 3 mnd: 16
- Mellom 3 og 4 mnd: 2

81.4 Spesielle oppgaver etter sosialtjenesteloven kap. 4A

Fylkesmannen i Troms har vært representert i arbeidsgruppen i regi av Statens Helsetilsyn som har arbeidet frem forslag til retningslinjer for stedlige tilsyn.

Vi viser til årsrapporten 86.9 (opplæring og saksbehandlingstid) og egen rapport til Statens Helsetilsyn.

Fylkesmannen i Troms mottok 709 beslutninger jf sotjl § 4A-5 tredje ledd a, som var rettet mot 32 personer. Antall overprøvde vedtak jf sotjl § 4A-5 tredje ledd b og c var 38 og antall personer med godkjente vedtak pr 31.12 var 37. Vi gjennomførte 9 stedlige tilsyn.

81.5 Andre oppdrag

Ingen særskilte rapporteringskrav overfor FAD

81.6 Hendelsesbasert tilsyn

Statens Helsetilsyn har utarbeidet utkast til veileder for hendelsesbasert tilsyn etter lov om sosiale tjenester, og Fylkesmannen i Troms har avgitt uttalelse i forhold til denne.

I påvente av endelige retningslinjer på området har vi beklageligvis ikke ført statistikk over saker som eventuelt kan falle inn under denne type tilsyn. Generelt kan det sies at vi jevnlig har kontaktet kommuner i enkeltsaker i tilknytning til blant annet sen saksbehandling og manglende iverksetting av tjenester.

Resultatområde 82 tilsyn og klagesaksbehandling etter helsetjenestelovgivningen

Det vises til underpunktene og særskilte rapporteringer til Statens Helsetilsyn.

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Helsetilsynet i Troms behandlet 120 saker i 2009. Det er relativt mange klager på høyt spesialisert behandling ved UNN HF.

Mange av sakene er svært komplekse og inneholder klage på flere deler av behandlingskjeden, flere spesialavdelinger og evt. også på primærhelsetjenesten.

82.2 Planlagt tilsyn

Det vises til rapportering til Statens helsetilsyn for 2009 angående planlagt tilsyn etter helselovgivningen.

Helsetilsynet i Troms har gjennomført 14 planlagte tilsyn hvor av 8 i kommunehelsetjenesten: 5 landsomfattende tilsyn med helse- og sosialtjenesten til barn i barneboliger og 3 egeninitierte tilsyn hvorav to i kommunehelsetjenesten med legemiddelhåndtering til eldre som tema og ett i helsetjenesten til innsatte i fengsel. I spesialisthelsetjenesten ble det gjennomført 6 landsomfattende tilsyn i distriktpsikiatrisk spesialisthelsetjeneste (DPS) i Nordland, Troms og Finnmark hvorav tre var i Troms, i tillegg ett tilsyn i rusomsorgen og ett tilsyn med helsetjenester til fødendehvor Helsetilsynet i Troms utførte tilsynet for Helsetilsynet i Finnmark. Det ble avdekket avvik i alle tilsynene unntatt ett sted.

Helsetilsynet i Troms har gjennomført en kartlegging av kommunenes forebyggende tilbud/helsestasjon for eldre. 20 av 25 kommuner svarte på spørreundersøkelsen.

Kommentarer til undersøkelsen:

- Et flertall av kommunene gir de tilbudene som undersøkelsen omfatter, med unntak av helsestasjon for eldre og transportordning.
- Helsestasjon for eldre vurderes av helsemyndighetene som et relevant og nyttig tilbud for eldre, hvor viktige forebyggende gevinster kan oppnås. Harstad kommune er eneste kommune i Troms som tilbyr denne tjenesten. 1035 personer benyttet tilbudet i Harstad i 2008.
- Flere kommuner har nevnt frivillighetssentralen som et viktig lokalt knutepunkt for flere forebyggende tjenester, og hvor bidrag fra frivillig sektor spiller en stor rolle.
- Svært mange lokale tiltak skjer i samarbeid mellom kommunen, organisasjoner og andre frivillige. Det utvises stor kreativitet for å få til gode løsninger. Dette gjelder kulturtilbud, sosiale møteplasser, fysisk aktivitet og annet.
- Det ser ut til å være viktig for mange av de lokale forebyggende tjenestene at kommunen legger til rette for frivillig sektor, f.eks. ved å stille lokaler og utstyr gratis til disposisjon.

Harstad kommune ser ut til å nå bredt ut til sine eldre med ulike tilbud. Kommunen opplyser om at hver av de følgende tjenester har omfattet mellom 1500 og 2000 eldre i 2008.

- Fallforebyggende tiltak
- Forebyggende tiltak med bruk av fysisk aktivitet
- Kulturtilbud for eldre, tilrettelagt av kommunen
- Sosiale møteplasser for eldre, tilrettelagt av kommunen
-

Dette er betydelige antall, sett i forhold til at Harstad kommune har ca. 3850 innbyggere fra 67 år og oppover.

82.3 Områdeovervåking

Noen tiltak fra områdeovervåking i kommunene: Kartlegging av forebyggende helsetjenester til eldre gjennomført 2009. Videre kontakt og drøfting av problemstillinger med kommunelege I gruppa, turnusleger, og turnusfysioterapeuter i fylket. Aktiv bruk av turnusveilederes erfaringer for overvåking av situasjonen i primærhelsetjenesten i fylket. Gjennomført konferanser med ledere i PLO i fylket for drøfting av utfordringer

lokalt.

Noen tiltak fra områdeovervåkingen i spesialisthelsetjenesten: Gjennomgang av styredokumenter fra helseforetaket. Registrering av meldinger om skader etter § 3-3 i spesialisthelsetjenesteloven. Drøfting med kvalitetsansvarlig i foretaket omkring klagesaker og skademeldinger behandlet fra foretaket. Sårbare områder identifisert.

Samarbeid med Arbeidstilsynet omkring risiko ved omstilling innen helseforetaket og i kommunehelsetjenesten

82.4 Klager etter helsetjenestelovgivningen

Klager på ikke oppfylte pasientrettigheter, sykehjemsplass, tverrfaglig spesialisert rusbehandling, syketransport - inn 43 saker, ferdigstilt 34 saker, 12 saker avvist.

Klager på kvaliteten i tjenesten - tilsynssaker, behandlet i 2009: 120 saker.

Klager på vedtak om medisinerer uten eget samtykke, 45 saker er behandlet.

Klager på miljørettet helsevern - 4 saker behandlet i 2009

82.5 Andre oppdrag

Helsetilsynet i Troms har også i 2009 deltatt metodeutvikling for tilsyn med helsetjenestene.

Resultatområde 92 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

konesjonssaker behandlet. Ingen klagesaker i 2009. Noe saksbehandling knyttet til endring eller manglende forsikringer.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR		Sum	
	1510 Fagdep.		1510 Fagdep.	
Resultatområde 91 og 92	3		3	0
Sum:	3	0	3	0

Utenriksdepartementet

Resultatområde 93 Apostiller

Resultatområde 94 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 93 og 94	4		4	0
Sum:	4	0	4	0

Kultur- og kirkedepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Ingen nye trossamfunn ble registrert i Troms i 2009. Det var heller ingen trossamfunn som ble strøket dette året. 19 trossamfunn er nå registrert i Troms. I tillegg har vi flere menigheter av trossamfunn som er registrert sentralt. Disse blir registrert hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det er ingen spesielle forhold i forbindelse med trossamfunn vi finner grunn til å rapportere. Vi har ikke mottatt søknader i medhold av trossamfunnsloven § 18 første ledd.

Det arbeides fortsatt med å få ned antall personer som er dobbeltregistrert i to eller flere trossamfunn eller i et trossamfunn og i Den norske kirke. Mange personer er ikke klar over at de er registrert flere steder.

Fylkesmannen har også i år mottatt en klage på statstilskudd til trossamfunn. Klagen er tatt under behandling. Vi har behandlet 5 saker som gjaldt til/fratredelse av prest/forstander i trossamfunn. I 2009 anviste vi statstilskudd med kr 1 451 475 til trossamfunn registrert i Troms.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Fylkesmannen har i 2008 behandlet 15 søknader om tillatelse til å spre aske for vinden. 14 søknader ble innvilget og 1 ble avslått. Begrunnelsen for avslaget var at det aktuelle stedet - Tromsdalstinden - er et svært populært friluftsområde med betydelig og regelmessig ferdsel og aktivitet.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen har behandlet 4 saker om dispensasjon for åpningstid på søndager i butikker i 2009. En av sakene gjaldt avklaring av ansvar mht. etterlevelse av helligdagsloven. To søknader om dispensasjon ble avslått, mens en fjerde saken gjaldt en henvendelse fra Lyngen kommune om å anse kommunen som et typisk turiststed. Saken ble returnert til kommunen med en orientering om korrekt saksgang.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 95, 96 og 97	4		4	0
Sum:	4	0	4	0

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2008	% 2008	Antall 2009	% 2009
FMTR	2	1,7	2	1,7
Sum	2	0	2	0

98.2 Kompetanseutvikling

Fordeling menn/kvinner i lederstillinger

Embete	Kunngjorte lederstillinger	% tilsatte kvinner	% tilsatte menn	Antall kvinnelige ledere	Antall mannlige ledere
FMTR	0	0	0	4	5

Fordeling av kompetansemidler

Embete	% kompetanse kvinner	% kompetanse menn	% under 50 år	% over 50 år
FMTR	0	0	0	0

98.3 Medvirkning

Medvirkningsarenaer for ansatte:

1. Medarbeidersamtaler med avd leder - 1-2 ganger pr år
2. Avdelingenes virksomhetsplanlegging - ved start hvert år
3. Avdelingsmøter - månedlig
4. Personalmøter for alle - 3 ganger i 2009
5. Deltakelse i Arbeidsmiljøutvalget - 3 medarbeidere
6. Arbeidsmiljøundersøkelser hvert annet år

Medvirkningsarenaer for våre 14 tillitsvalgte:

1. Fire tillyste møter i 2009 for informasjon, drøftinger, forhandlinger knyttet til områder i HA, HTA og vår lokale tilpasningsavtale;
  - lønn,
  - budsjett og særskilte satsninger
  - omstillinger, org endringer,
  - intern flytting
  - oppretting av nye stillinger
2. Deltakelse i partssammensatt gruppe for utredning om oppretting av ny avdeling for areal, klima og samfunnsikkerhet/beredskap.
3. Alle utlysninger går til høring hos de tillitsvalgte
4. I 2009 har de tillitsvalgte deltatt i 2 lønnsforhandlinger basert på 2.3.4 krav.

98.4 Likestilling og likeverd

Likestillingsrapport 2009

1) Tallmessig oversikt:

Ansatte pr 31.12.2009

115 personer er ansatt i hel/deltidsstillinger. Av disse 115 personene er 3 ute i svangerskapspermisjon. I tillegg har vi ikke tatt med i oversikten 4 leger som er tilknyttet helse i 20 og 30 % stilling. Det samme gjelder en person i 100% stilling som vi lønner, men som egentlig ikke jobber hos Fylkesmannen.

Fordeling kvinner/menn

69 ansatte er kvinner. Dette utgjør 60 % av de ansatte.

46 ansatte er menn. Dette utgjør 40 % av de ansatte.

Ledergruppa som består av 9 personer. Pr 31.12 .2009 er det 4 kvinner i ledergruppa.

Deltidsstillinger:

Antall deltidsstillinger er 15. 12 kvinner og 3 menn. Antall deltidsstillinger utgjør i prosent 13%. 2,6 % menn og 10,4 % kvinner.

Av disse 15 har 7 personer (2 menn og 5 kvinner) redusert stilling pga. redusert arbeidsevne. Dette utgjør 6% av arbeidsstyrken. 1 kvinne har gått over i delvis AFP.

Fordelt på de enkelte avdelingene er fordelingen slik:

Kolonnene bortover viser: 1) avdeling, 2) kvinne andel i %, 3) antall kvinner i redusert stilling 4) Antall menn i rdusert stilling 5) Gj. snitt lønn**

Miljø:	41.7 % , 1, 0, 57
Landbruk*:	40 %, 1, 1, 54
Justis- og sosial:	76.5 %, 1, 0, 57
Oppv. og utd.:	69 %, 2, 1, 57
Helse*:	81%, 2, 1, 59
Administrasjon:	85 %, 5, 0, 45
Samordning:	0 %, 0, 0, 57
Samf.- og beredskap:	25 %, 0, 0, 59
E. ledelsen:	0 %, 0, 0.

*De 3 legene som er tilknyttet helse i 20 og 30 % stilling er ikke tatt med i oversikten. Det samme gjelder en person i 100% stilling som vi lønner (landbruksavdelingen), men som egentlig ikke jobber hos Fylkesmannen.

** Ved gjennomsnittsberegningen av lønn er det ikke tatt hensyn til redusert stillingsandel.

Ansettelse 2009

I 2009 er det ansatt 17 personer, 10 kvinner og 7 menn etter ekstern utlysning. Alle stillingene er 100 % stillinger. 11 av disse er engasjementer/vikariat og her er det ansatt 5 menn og 6 kvinner. Når det gjelder de 6 faste stillingen er det ansatt 4 kvinner og 2 menn. I tillegg har vi hatt noen interne forlengelser av engasjement og vikariat.

Ved utlysning av nye stillinger tas med i utlysningsteksten at vi oppfordrer kvinner eller menn til å søke, avhengig av om det er overrepresentasjon av kvinner eller menn i den avdelingen/staben vi søker nye medarbeidere til. Ved å ha fokus på likestilling i rekrutteringsprosessen håper vi på sikt å kunne oppnå en jevnere fordeling også avdelingsvis. Fylkesmannen har stor tro på at vi oppnår det beste arbeidsmiljøet ved å ha balanse mellom kjønn samt spredning i alderssammensetningen.

De mest brukte stillingskodene er:

Rådgiver: 50 stk. - 30 kv./20 m. Gj. snitt lønn 55 - Kv. 55/ m. 55.

Seniorrådgiver: 14 stk. - 6 kv./8 m. Gj. snitt lønn 60,5 - kv. 60,5/ m. 6.

Konsulent: 10 stk. - 10 kv./ 0 m. Gj. snitt lønn 42.

Førstekonsulent: 8 stk. - 4 kv/4. m. Gj. snitt lønn 50 - kv. 48/m. 51.

Overingeniør: 5 stk. - 1 kv. / 4.m. Gj. snitt lønn 55,4 - kv. 57 / m. 55.

Sykefraværet i 2009

Totalt sykefravær i 2009 var på 5 %.

Kvinner 3,4 % (egenmeldt 0,7 % / legemeldt 2,7 %)

Menn 1,6 % (egenmeldt 0,3 % / legemeldt 1,3 %)

Barns sykdom

74 dager = 0,28%

Kvinner: 51 dager. Menn : 23 dager.

Videreutdanning

I løpet av 2009 er det gitt noen få permisjoner m/lønn både til menn og kvinner for videreutdanning (dekning av kurs/studieavgift/bøker og fri til samlinger). Ingen har hatt 100% permisjon med lønn for å ta videreutdanning.

2) Virksomhetens likestillingsaktiviteter:

Intern hos Fylkesmannen i Troms har vi fokus på likestilling ved utlysning og tilsetning i nye stillinger, både faste, vikariat og engasjement. I denne sammenheng har vi også fokus på kravet om større andel ansettelse av innvandrere. I 2009 har fylkesmannen i Troms hatt 2 ansatte med ikke vestlig innvandrerbakgrunn, en i fast stilling og en person i vikariat.

3) Planlagte tiltak:

Utover det som er nevnt ovenfor har Fylkesmannen i Troms ingen andre planlagte tiltak.

98.5 Føringer på IKT-området

Sikkerhetsutvalget ved embetet følger opp arbeidet med informasjonssikkerhet.

Nye sikkerhetsmaler følges opp.

Embetet jobber målrettet med oppfølging av fylkesmennes GIS strategi.

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Fylkesmannen godkjenner utbetaling av tilskudd etter partistøtteordningen til partienes kommune-, fylkes- og fylkes ungdomsorganisasjoner.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMTR	Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	
Resultatområde 99	1	1	0
Sum:	1	1	0

Endringer i årsrapporten

Versjon 2

- 32.6: Manglet i opprinnelig rapport

Tidligere versjoner

- [Versjon 1](#)